

ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
HALK EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**TELEVİZYON YOLUYLA YAYGIN ÇİFTÇİ EĞİTİMİ  
PROJESİ'NE (YAYÇEP) KATILANLARIN PROJEDEN  
BEKLENTİLERİ VE PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

41646

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Serap Ayhan

G.GÜLNAZ GÜLTEKİN

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU  
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ANKARA  
A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi  
1995

A.U. SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

Halk Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi  
Gülnezer Gültekin (Sıkıcı) in, "Tatvanın, yunusluğundan Yayılan  
Eğitimi Bilimi Bilgesi'ne Katılanların Başvuruları" başlıklı tezini değerlendirmek üzere  
görevlendirilen jüriimiz, Prof. Dr. Cevat GERAP başkanlığında, 28/6/1995 günü  
saat 14.00'de Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde toplandı.

Tezin;

- a) 90 puan ile başarılı sayılmasına,  
b) düzeltilmek üzere iadesine,-  
c) reddine,-

Oybirliği/Oyçokluğu ile karar verildi

Prof. Dr. Cevat Gerap  
Üye

*(Signature)*

Prof. Dr. Cevat Tahiroğlu  
Üye

*(Signature)*

*(Signature)*

Doç. Dr. Serap Ayhan Üye

*(Signature)*

Yüksek Lisans Tez Savunma Tutanağı  
Sayı: 3564  
Tarih: .....

## ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

İkibinli yılların eşiğinde bulunduğumuz şu son dönemde eğitimde kitle iletişim araçlarından biri olan televizyondan daha fazla yararlanmanın yolları aranıyor. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde televizyon, gerek doğrudan yaygın eğitimde, gerekse örgün eğitime yardımcı bir araç olarak etkin bir şekilde kullanılmaya çalışılıyor.

Türkiye'de televizyon yayınlarının başladığı ilk yıllardan bu yana TRT televizyonunda eğitim programlarının yayınına önem verildiğini görüyoruz. Kırsal kesime dönük televizyon programları da bu eğitsel boyutlu yayınlar içinde ilk sıralarda karşımıza çıkıyor. Ne var ki bir proje kapsamındaki ilk çiftçi eğitim programının "**Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi (YAYÇEP)**" adı altında 1991 yılında uygulamaya konulabildiğine tanık oluyoruz.

Bu araştırmada, 1991 yılından bu yana üç ayrı aşamada uygulanan YAYÇEP'e Sincan İlçesi'nden katılan çiftçilerin projeden beklentileri ve programa ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının bundan sonra gerçekleştirilecek projeli televizyon yayınlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında yararlı olmasını dilerim.

Çalışmalarım sırasında desteğini hiç esirgemeyen, özellikle yöntem konusunda niteliksel teknikleri kullanmamı, böylelikle köylünün kendi sesinin rapora yansıtılmasını teşvik eden danışmanım Doç.Dr. Serap Ayhan'a, araç geliştirme sırasında ve değerli uzman görüşlerinden sürekli olarak yararlandığım Prof.Dr. Cemal Taluğ'a, yardımlarını gördüğüm Tarım Bakanlığı yetkililerine ve çalışanlarına, araştırma sürecinde görüşlerine başvurduğum çiftçilere teşekkür ederim.

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	iv
<b>BÖLÜM 1: GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
1.1. Problem.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
<b>BÖLÜM 2: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE RADYO-TV İLE ÇİFTÇİ EĞİTİMİ</b> .....	<b>7</b>
2.1.Çeşitli Ülkelerde Kırsal Kesime Yönelik Radyo ve Televizyonla Eğitim Uygulamaları ve Bunlarla İlgili Araştırmalar.....	7
2.2. Türkiye Radyo ve Televizyonlarında Kırsal Kesime Dönük Yayınlar..	14
2.2.1. Türkiye Radyolarında Kırsal Kesime Dönük Yayınlar.....	15
2.2.2. Türkiye Televizyonlarında Kırsal Kesime Dönük Yayınlar .....	17
2.3. Konu ile İlgili Ülke İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	19
<b>BÖLÜM 3: YÖNTEM</b> .....	<b>25</b>
3.1. Evren ve Örneklem .....	25
3.2. Verilerin Toplanması .....	28
3.2.1. Veri Toplama Araçları .....	28
3.2.1. Anketin Uygulanması .....	30
3.2. Verilerin İşlenmesi ve Analizi .....	31
<b>BÖLÜM 4: BULGULAR VE YORUMLAR</b> .....	<b>32</b>
4.1. Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi (YAYÇEP).....	32
4.1.1. Projenin Amacı ve Kapsamı.....	32
4.1.2. Projenin Uygulanma Süresi.....	32
4.1.3. Projenin Uygulandığı Süre İçinde Gerçekleştirilen İşler.....	33
4.1.4. YAYÇEP Başarı Ödülleri.....	35
4.1.5. YAYÇEP Devam Ediyor.....	36
4.2. Araştırma Alanına İlişkin Bilgiler.....	37
4.2.1. İlçenin Tarihçesi ve Coğrafi Konumu.....	37
4.2.2. İklim ve Toprak Yapısı.....	37
4.2.3. Nüfus.....	37

4.2.4. Eğitim.....	38
4.2.5. Ulaşım.....	38
4.2.6. Elektrik ve İçme Suyu.....	39
4.2.7. Tarımsal Yapı ve Üretim .....	39
4.2.8. Hayvancılık .....	40
4.2.9. Tarımsal Kuruluşlar ve Tarımsal Yayın Çalışmaları .....	41
<b>4.3. Deneklerin Toplumsal ve Ekonomik Özellikleri .....</b>	<b>42</b>
4.3.1. Cinsiyet .....	42
4.3.2. Yaş .....	43
4.3.3. Eğitim .....	44
4.3.4. Ekonomik Özellikler .....	45
<b>4.4. Kitle İletişim Araçlarından Yararlanma .....</b>	<b>46</b>
4.4.1. Radyo ve Televizyon İzleme Sıklığı .....	47
4.4.2. Radyo ve Televizyon İzleme Nedenleri .....	48
4.4.3. Gazete ve Tarımla İlgili Kitap ve Dergileri Okuma Durumu .....	49
<b>4.5. Çiftçilerin Projeye Katılım Süreçleri .....</b>	<b>50</b>
<b>4.6. Çiftçilerin Programları İzleme, Eğitim Kitaplarından Yararlanma Durumu ve Projeye İlişkin Görüşleri .....</b>	<b>58</b>
4.6.1. Proje Yayınlarının İzlenme Zamanı.....	58
4.6.2. Proje Yayınlarının İzlenme Sıklığı ve Yeri .....	60
4.6.3. Çiftçilerin Proje Yayınlarını Anlama Durumu.....	60
4.6.4. Çiftçilerin Eğitim Kitaplarını Okuma Durumu.....	61
4.6.5. YAYÇEP Programlarının Sunuş Biçimini Beğenme Durumu.....	63
4.6.6. Yayınlar Sırasında Anlaşılamayan Konularda Başvurulan Bilgi Kaynakları.....	65
4.6.7. Çiftçilerin Projeye İlişkin Görüşleri .....	67
<b>4.7. Çiftçilerin Projeden Yararlanma Durumu .....</b>	<b>68</b>
<b>BÖLÜM 5: ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>73</b>
Özet.....	73
Sonuçlar.....	79
Öneriler.....	83
Abstract .....	87
<b>EKLER .....</b>	<b>88</b>
Sincan Haritası.....	89
Sorukağıdı.....	90
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>96</b>

# ÇİZELGELER DİZİNİ

<b>Çizelge 3.1.</b> Ankara İlinde Projeye Kayıtlı Çiftçi Sayısının İlçelere Göre Dağılımı	<b>25</b>
<b>Çizelge 3.2.</b> Ankara İlinde Projeye Katılanların Sertifika Konularına Göre Dağılımı	<b>26</b>
<b>Çizelge 3.3.</b> Sincan'dan Projeye Katılanların Sertifika Konularına Göre Dağılımı	<b>27</b>
<b>Çizelge 4.1.</b> Sincan İlçesinde Arazilerin Köylere Göre Dağılımı	<b>39</b>
<b>Çizelge 4.2.</b> Sincan İlçesindeki Tarım Alet ve Makine Varlığı	<b>40</b>
<b>Çizelge 4.3.</b> Çiftçilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	<b>42</b>
<b>Çizelge 4.4.</b> Çiftçilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	<b>43</b>
<b>Çizelge 4.5.</b> Çiftçilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	<b>44</b>
<b>Çizelge 4.6.</b> Çiftçilerin Radyo Dinleme ve TV İzleme Sıklıkları	<b>47</b>
<b>Çizelge 4.7.</b> Çiftçilerin Radyo Dinleme ve TV İzleme Nedenleri	<b>49</b>
<b>Çizelge 4.8.</b> Çiftçilerin Gazete Okuma Sıklıkları	<b>50</b>
<b>Çizelge 4.9.</b> Çiftçilerin Tarımla İlgili Kitap, Dergi Okuma Durumu	<b>50</b>
<b>Çizelge 4.10.</b> Çiftçilerin YAYÇEP'i İlk Kez Duydukları Bilgi Kaynakları	<b>51</b>
<b>Çizelge 4.11.</b> Çiftçilerin Projenin Ayrıntılarına İlişkin Bilgi Aldıkları Kaynaklar	<b>53</b>
<b>Çizelge 4.12.</b> Katılımı Etkileyen Proje Özellikleri	<b>53</b>
<b>Çizelge 4.13.</b> Çiftçilerin Proje Yayınlarını İzleme Sıklığı	<b>60</b>
<b>Çizelge 4.14.</b> Çiftçilerin Proje Yayınlarını Anlama Durumu	<b>60</b>
<b>Çizelge 4.15.</b> Çiftçilerin Eğitim Kitaplarını Okuma Durumlarına Göre Dağılımları	<b>62</b>
<b>Çizelge 4.16.</b> Çiftçilerin Proje Yayınlarına İlişkin Olarak Başvurdukları Bilgi Kaynaklarına Göre Dağılımları	<b>66</b>
<b>Çizelge 4.17.</b> Çiftçilerin Proje Önerilerini Uygulama Durumları	<b>69</b>

# KISALTMALAR DİZİNİ

G.Ü BYYO:	Gazi üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu
MGB:	Maliye ve Gümrük Bakanlığı
TDGM:	Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü
TKB:	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TRT:	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TYUAP:	Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi
YAYÇEP:	Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi



# BÖLÜM 1

## GİRİŞ

Hemen hemen dünyadaki bütün ülkeler, kitle iletişim araçlarından çeşitli alanlarda yararlanmaktadırlar. Bu araçların yaygınlaşmasıyla ve eğitim teknolojisinin, eğitim yöntemlerinin gelişmesiyle, özellikle radyo ve televizyonun eğitim alanında da kullanılması kaçınılmaz olmuştur.

Eğitsel yayınların türleri ve biçimleri toplumların içinde bulunduğu koşullara göre değişmektedir. Kimi toplumlar okuma - yazma ve temel eğitime ağırlık veren yayınlara öncelik verirken, bazı toplumlar mesleki ve teknik eğitim yayınları yaparak, insanları değişen koşullara uyum sağlamalarına ve mesleki bilgilerini artırmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadırlar.

Radyonun sesi, televizyonun ise hem sesi hem de görüntüyü çok geniş kitlelere aktarabilme özelliklerinin bir sonucu olarak, yarım yüzyıldan beri dünyanın birçok yerinde projeli yayın adı altında planlı, dizgeli eğitsel yayınlar yapılmaktadır.

Radyo ve televizyonda yayınlanan projeli eğitsel yayınları, günlük yayınlar arasında değişik izleyici kitlelerine değişik konularda bilgi vermeyi amaçlayan eğitsel içerikli yayınlardan ayırmak gerekir. Bu tür yayınlar, daha çok geniş kapsamlı olarak tanımladığımız eğitsel nitelikli yayınlar için sözkonusudur. (Aziz, 1982a, s. 120 - 121)

Projeli yayınlar, ülkelerin ihtiyaçlarından hareketle, örgün eğitimi desteklemek, tamamlamak ve daha ileri eğitim olanaklarını sağlamak amacıyla yapılabildiği gibi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaygın eğitim alanında, kırsal kesime yönelik olarak yapılmaktadır. (Özgen, 1986, s.7)



Projeli yayın, çok geniş kapsamlı ve eğitsel nitelikli yayınların bir plan içerisinde, sistemli ve düzenli olarak yapılması ilkesine dayanır. Bu yayın düzeninde; kişiye bilgi vererek onun yaşamının olumlu yönde değiştirilmesi, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmasının sağlanması, bilgilerin belirli koşullar yerine getirilerek ve dinleyici - seyircilerle sıkı ilişki içinde bulunularak verilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçlara ulaşmada, aşağıdaki koşulların sağlanmasıyla projeli yayınların daha da etkili olacağı saptanmıştır:

1. Yayın öncesinde, hedef dinleyici-izleyici kitlesinin özelliklerinin belirlenmesi,
2. Yayınların diğer görsel-işitsel yazılı araç ve gereçlerle desteklenmesi,
3. Dinleme-izleme merkezlerinin kurulması, yayının sürekli olarak izlenmesi olanaklarının ve toplu dinlem-izleme koşullarının sağlanması,
4. Yayın sonucu, katılanların ödüllendirilmesi (konuyla ilgili başarıyı gösteren ve katılmayı belirten bir sertifika veya diploma gibi)
5. Yayının çok geniş alana yapılmasından önce, daha dar bir alanda uygulanması, böylece doğabilecek sorunlara başında çözüm bulunması

Projeli yayın koşulları içinde yer alan **yayının sürekli izlenmesi olanaklarının sağlanması**ndan amaç, özellikle kırsal kesime yönelik olarak hazırlanan projeli eğitim yayınlarının etkinliğini artırmaktır. **Toplu dinleme-izleme**, hedef kitleyi oluşturanların bir arada, belirli bir yerde, radyo ve televizyon yayınlarını bir yöneticinin başkanlığında izlemeleridir. Bu yönetici bir teknisyen, uzman ya da öğretmen olabilir. Burada amaç, bireysel izlemeden doğan sakıncaları ortadan kaldırmak, bireyi küme içinde etken olarak izlemeye, tartışmaya, karar almaya ve öğrendiklerini göstermeye, bunları uygulamaya geçirmesine yardımcı olmaktır. (Aziz,1982a s. 121-122)

## 1.1. Problem

Nüfusunun önemli bir bölümü kırsal kesimde yaşayan ve tarımsal faali-

yetlerde bulunarak geçinen gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik kalkınma büyük ölçüde tarımsal kalkınmanın gerçekleşmesine bağlıdır. Tarım sektörünün beslenme, dışsatım ve istihdamdaki payı ile milli gelire katkıları gz önüne alındığında, ekonomik kalkınmadaki rolü ortaya çıkmaktadır.

Ülkemiz açısından da tarım sektörü önemini korumaktadır. Ne var ki son yıllarda tarım sektöründe bir durgunluk döneminin yaşandığı gözlenmektedir.

**Baray ve Ergun (1990)** "1980 Sonrası Dönemde Türkiye'nin Tarımsal Yapısında Ortaya ıkan Değişmeler" adlı çalışmalarında Türkiye tarımının yapısında 1980 sonrası dönemdeki değişmeleri nicel ve niteliksel olarak araştırmışlar ve bitkisel üretimde ekiliş alanı, üretim ve verimlilik konularında yaptıkları nicel analizlerle söz konusu dönemde Türk tarımında bitkisel ürün deseninde ve tarımsal yapıda bir değişimin ortaya çıkmadığı; hayvancılıkla ilgili analizlerde de, bu alandaki gelişmelerin genelde olumsuz olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Burada yaşamını tarımdan kazanan insanların eğitilmesinin yani tarımdaki insan kaynağımızı geliştirmenin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Tarımsal verimliliğin arttırılmasında insan kaynağının geliştirilmesi boyutu önem kazanmaktadır. Yani çiftçilerin yeni çeşit ve cinsteki üretim araçları ile geliştirilen yeni tarım ve üretim teknikleri hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Günümüzde bilgi, temel üretim faktörlerinden biri, belki de en önemlisi olarak ortaya çıkmaktadır.

lkemizde yeni tarım teknikleri tarımsal araştırma kuruluşları ve niversiteler tarafından geliştirilmekte; bunun yanısıra gelişmiş ülkelerdeki tarım teknikleri kamu ve özel kuruluşlar aracılığı ile ülkeye getirilmektedir. Ancak bu çalışmaların tarımsal üretim artmasına katkıda bulunabilmesi için, yeni tekniklerin çiftçilere zamanında ve doğru şekilde iletilmesi, öğretilmesi ve tarım işletmelerinde uygulanması gerekmektedir. **Peki bu bilgi akışı nasıl sağlanacaktır?**

Birbirinden çok farklı agro-ekolojik ve sosyo-ekonomik ortamlarda ve ortalama 52 da. işletme büyüklüğünde bitkisel üretim veya hayvancılık faaliyeti sürdüren 4 milyonu aşkın çiftçinin bulunduğu Türkiye'de tarımsal yayımın çok zorlu bir misyonu olduğu açıktır. (Taluğ, 1993, s. 27 - 28 )

Türkiye'de bu işin ağırlığı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan yayım elemanlarının üzerinde bulunmaktadır. Ülkemizde yürütülen tarımsal yayım çalışmaları incelendiğinde ise, TKB'na bağlı il ve ilçe müdürlüklerinin kaynak ve personelinin yeterli olmadığı gözlenmektedir. Tarımsal yayım çalışmalarından çok az sayıda çiftçi yararlanabilmektedir. Yani kırsal kesimde yaşayan çiftçilere yönelik, Türkiye genelini kapsayan yüzyüze eğitim programları düzenleyip uygulamak fazlaca mümkün olamamaktadır.

Bu nedenle uzmanlarca hazırlanmış mesajları, aynı anda geniş bir kitleye ucuz bir şekilde ulaştırabilen televizyondan yararlanarak çiftçilerin eğitilmesi düşünülmüştür. Bu düşünceden hareketle, televizyon ile çiftçilerin eğitilmesi ve eğitim programlarının düzenlenmesi için TKB, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, TRT ve Anadolu Üniversitesi arasında, 25 Şubat 1991 tarihinde imzalanan bir protokolle Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi (YAYÇEP) uygulamaya konulmuştur.

YAYÇEP'in amacı, çiftçilerin tarım kültürünü geliştirmek ve tarımın çeşitli alanlarında bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak üzere televizyon yolu ile özel eğitim yayınları düzenlemektir. (TKB, 1991)

Kısa adı YAYÇEP olan, Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi, adından da anlaşılacağı gibi bir projeli yayın uygulaması olarak ortaya çıkmıştır. Ancak YAYÇEP'in projeli yayın özelliklerini tam olarak taşımadığı, bu nedenle de umulan yararı sağlayamayacağı düşünülmektedir.

Kırsal kesime yönelik olarak hazırlanan ve çeşitli ülkelerde uygulanan projeli yayınlar değerlendirildiğinde şu ortak özellikler dikkati çekmektedir:

1. Halkın öncelikli gereksinimlerinden hareket
2. Projeli yayın için gerekli koşulların hazırlanması
3. Kırsal kesime hizmet götürecekt kuruluşlar arasında sürekli işbirliğinin sağlanması
4. Halkın, yapılacak yayınları izlemeye hazır duruma getirilmesi
5. Yayınların diğer kitle iletişim araçlarıyla desteklenmesi
6. Araştırmalar yapılarak yayınların ve yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi (Özgen, 1986, s. 8 )

YAYÇEP uygulamasında göze çarpan başlıca eksiklikler şunlardır:

1. Sertifika konuları belirlenirken bir araştırma yapılmamış, kırsal kesim çalışanlarının öncelikle hangi bilgilere ihtiyaçları olduğu saptanmamıştır. Proje kapsamındaki eğitim konuları, içerikleri TKB yetkilileri ve uzmanlarınca masa başında belirlenmiştir.

2. Bir pilot proje uygulaması yapıp, çıkabilecek aksaklıklar üzerinde durulmadan ülke genelinde YAYÇEP'in uygulamasına geçilmiştir. Bunun yanısıra 1991 yılında uygulanmaya başlanan, 1995 yılında hala devam eden ve önümüzdeki yıllarda da sürdürülmesi düşünülen YAYÇEP'in etkilerinin belirlenmesine yönelik olarak bugüne kadar Projenin yaratıcısı ve uygulayıcısı olan TKB bünyesinde hiç bir araştırma ve geliştirme çalışması yapılmamıştır.

3. Toplu dinleme, izleme, tartışma merkezleri kurulmamış, projeye katılanlar televizyonları ve kitapları ile başbaşa bırakılmıştır.

4. Projenin yüzyüze ilişkilerle desteklenmesi görevini üstlenen TKB'nin taşra örgütü YAYÇEP'in daha başarılı olabilmesi için etkin bir şekilde çalışmamıştır.

## **1.2. Araştırmanın Amacı**

Araştırmada, kırsal kesime yönelik olarak hazırlanan ve bir projeli tele-

vizyonla eğitim yayını olarak ortaya çıkan YAYÇEP'in etkinliğini değerlendirmek üzere, Ankara İli Sincan İlçesi ve köylerinden YAYÇEP programlarına katılan çiftçilerin bazı sosyo-ekonomik özelliklerinin, projenin uygulanması sırasında karşılaştıkları güçlüklerin, uygulamaya ilişkin görüş ve beklentilerinin, projeli yayının genel ilkeleri çerçevesinde incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Araştırma bölgesindeki YAYÇEP'e kayıtlı çiftçilerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vb. sosyo ekonomik özellikleri nelerdir?

2. Araştırma bölgesindeki çiftçileri YAYÇEP'e kayıt olmaya yönelten nedenler ve bu çiftçilerin YAYÇEP'ten beklentileri nelerdir?

3. YAYÇEP'e katılımın gerçekleşmesinde ödüllendirmenin etkisi ne boyuttadır?

4. Çiftçilerin, YAYÇEP kanalıyla aktarılan bilgilerin yeterliliği konusundaki görüşleri nelerdir?

5. YAYÇEP'e kayıt yaptırıp, sınava girmeyenlerin sınava katılmayıp nedenleri nelerdir?

6. YAYÇEP sertifikası alanların tarımsal faaliyetlerinde herhangi bir değişiklik ortaya çıkmış mıdır? Değişiklik varsa bunlar nelerdir?

7. Yayınların basılı materyallerle desteklenmesinin etkileri nelerdir? Basılı materyallerin etkili kullanımı konusunda çiftçilerin görüşleri nelerdir?

8. Katılanların, programın süresi, yayın saati, kullanılan yöntem ve teknikler vb. bakımlardan karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri nelerdir?

### **1.3. Araştırmanın Önemi**

Tarım ve hayvancılık konularında toplam 12 sertifika grubunda, 208 televizyon programından oluşan YAYÇEP uygulaması daha önce de belirtildiği gibi 1991-1994 yılları arasında üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Ancak projenin uygulamaya konduğu 1991 yılından bu yana, projenin uygulayıcısı olan

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, bu yayınların etkisini saptayıcı, aksayan yönlerini ortaya koyan bir araştırma yapmamıştır. Yalnız Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nden bir araştırmacı Ankara'nın Gölbaşı İlçesi'nde YAYÇEP'in ilk aşamasının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapmıştır.

Bu konuda yapılacak araştırmalar, daha sonra geliştirilecek benzer projelere ışık tutabileceği gibi, elde edilen bulgular, daha sonraki düzenlemelerde ve program planlamalarında değerlendirilebilir.

Televizyon yoluyla eğitim programlarına katılan yetişkinlerin özellikleri, eğitime katılmayı güdüleyen etmenler, katıldıkları eğitime ilişkin görüş ve beklentileri konusunda elde edilen bilgiler, alana katkı sağlayabilir. Ayrıca araştırma, bu alanda eğitim veren kurumlarda araştırmacılarca kaynak olarak kullanılabilir.

#### **1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları**

Araştırma Ankara İli Sincan İlçesi'ne bağlı 12 köyden YAYÇEP'e katılan 75 kişi ile sınırlıdır.

# BÖLÜM 2

## DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE RADYO -TELEVİZYON İLE ÇİFTÇİ EĞİTİMİ

### 2.1. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE KIRSAL KESİME YÖNELİK RADYO VE TELEVİZYONLA EĞİTİM UYGULAMALARI VE BUNLARLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1940'lı yıllardan bu yana radyodan ve 1950'lerden beri televizyondan, toplumların değişen koşulları içinde bazen temel eğitimin eksikliklerini gidermede; kimi ileri toplumlarda ise daha yüksek düzeyde eğitim olanakları sağlamak için ya da mesleki geliştirme amacıyla yararlanılmaktadır. Bu bölümde bazı ülkelerde kırsal kesime yönelik olarak uygulanan projeli radyo ve televizyon yayınlarından örnekler verilmiştir.

#### **KANADA:**

Tarımla uğraşan halk için hazırlanmış radyo programları, Kanada'da çiftçi forumları adı altında 1941'de başlatılmıştır. Doğrudan kırsal kesime yönelik olarak yayınlanan ve toplu izleme merkezlerinde dinlenen radyo tarım forumları 25 - 30 yıl sürmüştür. İlk proje, '*Ulusal Radyo Forumu*' adı ile Kanada Yayın Kurumu, Kanada Yetişkin Eğitim Derneği ve Kanada Tarım Federasyonu'nun ortaklaşa işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. 1950'lerde bu merkezlerin sayısı 1600'e, üye sayısı da 30 bine çıkmıştır. Toplu izleme merkezlerinin il kez sürekli olarak Kanada'da uygulanmasının bir sonucu olarak, bununla ilgili sloganlar da burada ortaya çıkmıştır. Radyo tarım forumlarında benimsenen "**dinle, tartış, yap**" sloganı, özellikle kırsal kesime yönelik projeli eğitsel yayınların amacını göstermesi bakımından önemlidir. (Aziz, 1982a, s. 123 - 124)

### **GANNA ve çeşitli Afrika lkeleri:**

Kanada'dan sonra bu programları ilk uygulayan lke Gana olmuştur. Gana'da merkezi bir yayım birimi, çiftçiler ve balıkçılar ile bunların eşlerinin becerilerini geliştirmek üzere geliştirildi ve hazırlanan yayınlar ortalama 25 kişilik dinleyici gruplarına sunuldu. Programların içeriği magazin şeklinde hazırlanmış, belirli konuları canlandıran skeler ve dinleyicilerin gönderdikleri sorulara verilen cevaplardan oluşturuldu. Program yapımcıları, mevcut eğilimler ile sorunları yerinde görmek üzere, düzenli aralıklarla kırsal bölgeleri ziyaret ettiler; ayrıca dinleyicilerin tepkilerini belirleyen tarama çalışmaları yapıldı. Benzeri programlar, Brundi, Kamerun, ad, Orta Afrika Cumhuriyeti, Habeşistan ve Zaire'de de uygulandı. ( **Lowe, 1985, s. 141** )

Afrika lkelerinde radyo ve televizyon yolu ile yapılan eğitimde öncelikle temel eğitim sorunlarının başında gelen okuma - yazma bilmeyenlere okuma - yazma ğretimi ve temel eğitim konuları ile kırsal kesime yönelik eğitsel konulara ilişkin projeler geliştirilmiştir.

Bunlardan biri de 1964 - 1970 yılları arasında UNESCO'nun desteğiyle uygulanan "*Senegal Yetişkinler Eğitiminde İletişim Araçlarından Yararlanma Projesi*" dir. Bu proje iki bölüme ayrılmıştı:DeneySEL televizyon yayınları ve kırsal eğitim radyosu.

TV için çoğunluğu kadınlardan oluşan izleyici gruplar hedef kitle idi. Kırsal kesime yönelik eğitici radyo yayınlarında ise haftada üç kez "Disoo" adı verilen programlar yayınlandı ve onbinlerce köylü bu programları köy meydanlarında toplanarak birlikte dinlediler. Disoo programlarının yapımcıları ve yöneticileri de stüdyoları bırakıp halkın arasına karışarak yayınları köylülerle birlikte izlemeye ve tartışmaya yöneldiler. rgtl dinleyici grupları için 14 radyo-tv tele-klub açıldı. Ülkenin tümündeki dinleyici sayısı 800.000'e ulaşmıştı. ( **Bordaneve, 1977'den aktaran zgen, 1986, s. 48 - 49** )



**FRANSA:**

Avrupa'da en eski radyo tarım forumları Fransa'da başlatılmıştır. 1952 yılında ülkenin doğusunda kurulan "*Kırsal Tele - Kulüpler*", Fransa'nın televizyon yoluyla kırsal eğitim ve bilinçlendirme konusundaki ilk projesi yayın çalışmasıdır. Proje, UNESCO tarafından desteklenmiş ve projede birer saatlik 13 programla kırsal yaşamın modernleştirilmesi konuları işlenmiştir. Yayın sonrasında ise, bir yöneticinin başkanlığında verilen konular tartışılmıştır. Bu deneyler, başarılı olmasına karşın sürdürülememiştir. Bunun en büyük nedeni de, giderek her eve birer televizyon alıcısının girmesi ile toplu izleme yapılmasının zorlaşmasından kaynaklanmıştır. (Aziz, 1982a, s. 142-143 )

Yine Fransa'da 1963 - 1966 yılları arasında uygulanan "*Tele - Batı Gelişme Projesi*" de televizyondan yararlanarak kırsal kesim halkının gelişimi, tarımsal çalışmalarda öncülük yapacak önderlerin ve ekonomik-sosyal gelişmenin itici gücünü oluşturacak kişilerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. (Aziz 1982a, s. 144-145)

Fransa'da kırsal kesimin eğitiminde televizyondan yararlanılmasına ilişkin araştırmasında **Dumazedier** (1956), yöredeki çiftçilerin sorunlarına dayalı olarak geliştirilen televizyon programlarının, çiftçiler üzerindeki etkisini bilimsel yöntemlerle değerlendirmiştir. Araştırmada, Fransız çiftçilerinin toplumsal, ekonomik yapı ve özelliklerine göre 180 izleme kümesine ayrıldığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, ilk önce sorunların tanınmasını amaçlayan iki program yapılmıştır. Bu sorunlara ilişkin çeşitli çözüm yolları konusunda yedi program düzenlenmiştir. Bu yapılırken de, toplumca güç birliğinin önemi vurgulanmıştır. Daha sonraki üç programda, teknoloji alanındaki değişim ve son programda ise, atılması gereken ilk adımın saptanmasına yönelinmiştir. Dumazedier, toplamı onüç olan programların her birinde yayının yöneldiği bölgenin kendi sorunlarının ele

alındığını; böylece, belli bir sorunun çözümünde yerel bir çalışmanın başlatılmasına ve programların doğrudan uygulamaya geçilmesine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Programların, çiftçilerin belli yerel sorunların çözümünde olumlu bir tutum takınmaları ve belli girişimlerde bulunmaları yönünde etkili olduğu vurgulanmıştır. (Geray, 1978, s. 103)

### **JAPONYA:**

Japonya'da projeli olarak nitelendirilebilecek ilk yayınlar UNESCO'nun işbirliği ile gerçekleştirilen köy yayınları olmuştur. 1956 yılında, özellikle Fransız deneyiminden de yararlanılarak, 64 Japon köyünde toplu izlemeyi gerçekleştirmek amacıyla tele-kulüpler kurulmuştur. Bir yıl süren bu proje sonunda yapılan araştırmalar, tele-kulüplerin yararlı olduğunu ve kırsal kesime yönelik yayınları halka daha iyi tanıttığını ortaya koymuştur. (Aziz, 1982a, s. 159 )

### **HİNDİSTAN:**

Hindistan geliştirmekte olan ülkeler arasında kırsal kalkınmayı gerçekleştirme çalışmalarında kitle iletişim araçlarından en çok faydalananlardan biridir. "Oku, dinle, tartış ve uygula" ilkesine dayanan radyo tarım forumları 26 Ocak 1956 ( Hindistan Milli Günü) tarihinden itibaren, Hindistan Hükümetiyle UNESCO tarafından pilot proje olarak ortaklaşa yürütülmeye başlandı. Hindistan Yayın Kurumu (AIR) ve FAO'da buna katıldılar. Pilot proje, Bombay Eyaleti'nin Poona bölgesindeki 145 köyde uygulanmaya başlandı. Pilot proje için herbiri 30 dakika süreli 20 radyo programı hazırlandı. Bu programlar haftanın belli günlerinde tekrarlanarak yayınlandı. 20 programın 8'i tarım, 5'i eğitim, 3'ü toplum kalkınması, 2'si sağlık, 1'i ev idaresi, 1'i de devlet halk ilişkilerini konu alıyordu. Programlar, seçilen konuda sorular ve bunlara verilen cevaplar biçiminde işleniyordu. Kullanılan materyal ise köylerde yapılan ses kayıtlarıydı. ( Bordanave, 1977'den aktaran Özgen, 1986 , s.41)

Yayınlanan programların, genel olarak dinlenip dinlenmediği, anlatılanların tartışılıp tartışılmadığı, daha da önemlisi uygulanıp uygulanmadığı bilinmiyordu. İşte kırsal radyo forumları ile bunun gerçekleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Kurulan forumlarda, köy programları toplu olarak dinlenir, sonra forum yönetmeni tarafından kısa özeti verilir. Daha sonra da program hakkında soru sorular sorulur, bunların bir kısmı yönetmen tarafından, bir kısmı da radyo aracılığıyla cevaplanırdı.

Pilot projenin sonunda 20 köyde sistemli bir araştırma yapıldı. Forum üyesi olan ve olmayan köylerde deney ve kontrol grupları oluşturuldu. Araştırma; soru kağıdı, görüşme ve ziyaret tekniğiyle gerçekleştirildi. Sonuçta forum üyesi olmayanlara göre forum üyesi olanların daha bilgili oldukları, okuma-yazma bilmeyenlere göre bilenlerin daha çok bilgilendikleri görüldü. Okuma-yazma öğretiminde forumların etkili bir araç olduğu belirlendi. Araştırma, köylerde karar oluşturulmasında ve köy demokrasisinde de forumların etkili birer araç olduğunu gösterdi.

Alınan bu olumlu ve başarılı sonuçlara göre, projenin 1959 yılından itibaren daha da yaygınlaştırılarak uygulanmasına karar verildi.

Ulusal düzeyde uygulanan proje, tüm Hindistan Yayın Kurumlarınca desteklendi. Radyo programlarında pilot proje uygulamasında ele alınan konuların yanısıra, proje faaliyetleriyle ilgili haberlere de yer verildi. Forumlarda köylülerin tartışmalarından kaydedilen sorunlar üzerinde duruldu. Tartışma, karşılıklı görüşme, dramatizasyon gibi değişik program sunuş teknikleri kullanıldı. Halk müziğinden amaca uygun olarak yararlanıldı. Forum üyelerinin pilot projede olduğu gibi genişletilmiş projede de önemli rolleri oldu. 1964 yılında düzenlenen radyo programlarını aktif olarak izleyen kırsal forum üye sayısı 159.737 idi. Yine 1966 yılına kadar ülkede 12.000 kırsal radyo forumu oluşturuldu. (Aziz, 1968, s. 75-76 )

**Shingi ve Mody** (1974), Hindistan'da "Uydu ile Eğitici Televizyon Deneyimi (SITE) Projesi" kapsamında tarımsal televizyon programlarının çiftçiler üzerindeki etkilerini araştırmışlar ve ankete dayalı saha çalışmaları sonucunda seçilmiş iki tarımsal televizyon programı ile verilen yeni bilgilerin % 40'ının çiftçiler tarafından öğrenildiğini, % 60'ının ise öğrenilemediğini saptamışlardır. Hindistan'da tarımsal televizyon programları haftada üç kez 20'şer dakika süre yayınlanmış ve programlardan biri soru-cevap tarzında, diğer ikisi de tarlada uygulama anında yapılmıştır. Çiftçiler programları, televizyon izleme merkezlerinden takip etmişlerdir. Araştırmacılar, tarımsal televizyon programlarının, Hindistan'daki çiftçilerin bilgi düzeylerinde önemli bir yükselmeye yol açtığını belirtmektedirler. Ayrıca, Hindistan'daki televizyon ile çiftçi eğitimi üzerine yapılan bu araştırma sonuçlarına göre, tarım konusunda bilgi düzeyi düşük çiftçiler televizyon seyretmeye cesaretlendirilir ve sayıları artırılırsa, kullanılan teknik terimler basitleştirilirse ve çiftçilerin dikkatini çekecek şekilde programlar hazırlanırsa televizyon ile çiftçi eğitiminin daha başarılı olacağı, ayrıca televizyonun çiftçilerin bilgi eksikliklerini gidereceği belirtilmiştir. ( **Demiryürek, 1993**, s. 5-6)

### **FİLİPİNLER:**

Filipinler Cumhuriyeti'nde tüm ülke düzeyinde 1973 - 1978 yılları arasında 5 yıl süreyle uygulanan "**Filipinler Kooperatifleri Geliştirme Programı**" radyo ve basılı materyaller kullanılarak gerçekleştirildi. Programın hedef aldığı gruplar, kendi toprağında çalışan çiftçiler, balıkçılar, çiftlik işçileri gibi kırsal kesim çalışanlarıdır. Bölge, il ve belediyeler düzeyindeki görevliler, toplum kalkınması yerel yönetim bölümünün araştırmacılarıdır. Bunların pek çoğu kırsal kalkınmada uzun süreli devlet hizmetinde çalışmış personeldir.

Ulusal düzeyde özgün plan 25. 000 baryonun (kırsal yerleşim birimi)

katılımını gerektiriyordu. İlk beş yıllık çalışma sonucu 15.720 baryo programa alındı. Buralarda 10.419 deneme kooperatifi kuruldu. Deneme kooperatifi niteliğinde kurulan bu örgütlerin geliştirilmesine büyük önem verilmiş, üretimin yükseltilmesini amaçlayan uzun dönemli reformlar dizisinin başarısı için bunlar en etkili araç olarak görülmüştür. Kooperatif öncesi deneme döneminde başarı kaydedilince tam teşekküllü kooperatiflere (samahank nayon) yönelinmiştir.

Kooperatifleri geliştirme programlarının temel amacı, Filipinli çiftçileri daha iyi üretici olma yolunda eğiterek yaşam düzeylerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, onlara tasarruf fikrini aşılama, ürünlerinin satışı ve temel girdilerin alınışını ortaklaşa çözümlenmek gibi ekonomik etkinlikler konusunda onları özendirme. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde özellikle davranışların değiştirilmesinde geniş boyutlu iletişim kampanyalarıyla desteklenen ciddi eğitsel çabalara gereksinim vardı. Program için radyo ve basılı materyaller kullanıldı.

Radyoda "cıngıl", "spot anonsları", "sloganlar" ve tartışma programları yer aldı. Bunlar hem devlet radyosunda, hem de 250 kadar özel istasyon tarafından yayınlandı. "Cıngıl"da bir halk şarkısına dayalı melodiden yararlanıldı. Bir dakika süreli 33 spot hazırlandı. Bunlar diyalog şeklindeydi. Diyaloglar, inançlı ve kuşkulu iki kişinin konuşması biçiminde geliyor ve samahank nayonlar hakkında bilgi veriliyordu. Yayınlar kooperatifleri geliştirme kampanyasıyla bağlantılı bir biçimde programlanmıştı. Aynı zamanda 33 sloganın farklı aralıklarla yapımı ve yayını gerçekleştirildi. 45 tartışma programı yayınlandı. Ayrıca cumartesi geceleri 25 dakika süreli "Radyo Okulu" yayınlanıyordu. Bu programlarda alan çalışmacıları tarafından kurslarda verilen bilgilerin özeti yer alıyordu. Bu program, daha önceki araçlardan yararlanamamış olan radyo dinleyicilerine ulaşmak ve eğitim programları ile diğer araçları güçlendirmek amacıyla düzenlenmişti.

Samahank nayonların üyeleri bu programları birlikte dinliyorlar ve yayından sonra programın içeriğini oluşturan konularda tartışıyorlardı. Programın değerlendirilmesi için yapılan araştırmalarda devlet desteğiyle yapılan kooperatif geliştirme programları başarılı olmuştur. Ancak, köylülerin % 67' si radyoya sahip olduğu halde, radyonun belirtilen etkileri beklenenden az olmuştur. Basılı kaynaklarda ise daha çok hayal kırıklığına uğranılmıştır. (Bordanave, 1977'den aktaran Özgen, 1986, s. 57-58)

## 2. 2. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYONLARINDA KIRSAL KESİME DÖNÜK YAYINLAR \*

Ülkemizde 1927 yılında başlayan radyo ve 1968'de başlayan televizyon yayıncılığı teknik olarak önemli gelişmeler kaydederken, eğitsel açıdan bakıldığında umulan yararı sağlayamamıştır.

Günümüzde televizyondan örgün eğitimle bütünleştirilmiş yaygın eğitim uygulamalarında etkin olarak yararlanılmaktadır. 1980'li yıllarda başlayan yükseköğretim düzeyindeki "Açıköğretim" ve 1990'larda başlayan ortaöğretim düzeyindeki "Açık Lise" uygulamaları bunun en gözde örnekleridir.

Yine TRT televizyonlarından yaygın eğitim kapsamında çocuklara, gençlere, yetişkinlere ve çeşitli meslek gruplarında çalışanlara yönelik çeşitli programlar hazırlanmaktadır. Ancak bunlar çok kanallı televizyon sisteminin ve zapping furçasının içerisinde yitip gitmektedir.

---

\* Bu bölümün hazırlanmasında KOCABAŞOĞLU, UYGUR Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna, SBF Yayını, Ankara:1980; TRT, Dünden Bugüne Radyo-Televizyon, Ajans-Türk Matbaacılık, Ankara - 1990; AZİZ, AYSEL. Radyo ve Köy Yayınları. Ankara: TRT, 1968; SÜERDEM OSMAN, NİLÜFER. Radyo ve Halk Eğitimi, TRT Merkez Program Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara: 1970; AZİZ, AYSEL. Radyo ve Televizyon ile Eğitim, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1982a ve ÖZGEN, MESUT. Kırsal Kalkınmada Radyodan Yararlanma. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1986 adlı kaynaklardan yararlanılmıştır.

Günümüzde radyo ve televizyon alıcıları ülkemizin her yerine ulaşmış durumdadır. Özellikle kırsal kesimde yaşayan ve örgün eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan kitlelerin temel ve tamamlayıcı eğitimlerinde, mesleki eğitimde televizyondan etkili olarak yararlanılabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca televizyondan köylünün kendi sorunlarına sahip çıkmasını, bu amaçla güç birliği yapmasını, örgütlenmesini özendirici köy yayınlarının gerçekleştirilmesi de, kırsal kesimin toplumsal ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunabilecektir.

### 2. 2. 1. Türkiye Radyolarında Kırsal Kesime Dönük Yayınlar

Biri Ankara'da diğeri İstanbul'da olmak üzere 1927 yılında yayına başlayan ve 10 yıl süreyle bir anonim ortaklık olarak yönetilen radyo istasyonlarının bu dönemde kırsal kesime yönelik bir yayınına rastlanmamaktadır. Türkiye radyolarında kırsal kesime dönük ilk yayınlar 1936 - 1940 yılları arasında başlamış; 1941 yılında yayına giren ve 10 yıl süreyle haftanın her günü 10'ar dakika yayınlanan **Ziraat Takvimi Saati** adlı program ilk düzenli köy yayını olarak ortaya çıkmıştır.

1952 yılına kadar **Çiftçilerle Başbaşa** adıyla yayınlanan köy yayını, **Cemalettin Şenocak** tarafından hazırlanan **Tarım Sohbetleri** izlemiştir. 1954'te ilk kez radyo ile Tarım Bakanlığı arasında bir işbirliği yapılmış ve daha çok hükümetin köylerle ilgili çalışmalarının anlatıldığı **Köyün Saati** adlı dizi program yayına girmiştir. Ancak radyo köy yayınlarının düzenli, planlı bir biçimde yayınlar arasında yer alması için 1960'lara gelmek gerekmiştir. Bugün de yayınlanmakta olan **Günaydın** programı 1959 yılında günlük olarak hazırlanıp yayınlanmaya başlanmıştır. 1961 yılından itibaren tarımsal konular dışında köy ve köylü sorunlarına da yer verilmeye başlanmış, bu sorunların çözümü üzerinde durulmuştur. 1960-1964 yılları arasında ise köy yayınlarının temel amacı 27 Mayıs Devrimi'nin köylüye

benimsetilmesi olmuştur.

Başlangıçta 20 dakika süreyle yayınlanan Günaydın programı 1963' ten sonra gerek süre, gerek içerik yönünden gelişmiş, özellikle toplum kalkınması çalışmalarında kırsal kesime ulaşmada önemli bir araç olmuştur. Bu programda köy kadınlarına bilgiler veren "Elif Teyzenin Sohbeti", köylüye sağlık yönünden bilgiler veren "Doktorun Sohbeti", köylüye çeşitli alanlarda yol gösteren "Köy Öğretmeninin Sohbeti" ile "Dinleyici İstekleri" adlı beş bölüm bulunmaktadır.

Bu gelişmelerin yanısıra, 1963 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Radyo ile Eğitim Merkezi kurulmuştur. Bakanlığın yaygın eğitime daha fazla önem vermesi üzerine, kurulan merkezle Ankara Radyosu arasındaki anlaşma sonucu hazırlanan **Ocakbaşı** Programı önceleri haftada bir kez yayınlanmış, daha sonra dinleyiciden gelen istek üzerine yayın haftada üçe çıkarılmıştır.

Kırsal kesime yönelik yayınlar TRT' nin kurulduğu 1 Mayıs 1964 tarihinden itibaren daha ciddi olarak ele alınıp düzenlenmiştir. Önce **Günaydın** ve **Ocakbaşı** daha ilgi çekici hale getirilmiş, köy sorunlarına çeşitli yönlerden çözüm yolu bulmaya çalışan bölümlere daha sık yer verilmiştir. Bu programlara ek olarak 1966 yılında **Köy Odası** adlı yeni bir program daha yayına girmiştir.

Programlardaki gelişmeye paralel olarak radyoların sayı ve gücünde de bu dönemde önemli gelişmeler görülür. 1961 yılından itibaren açılmaya başlayan İl Radyoları, 1969 yılından sonra bölge radyosuna dönüştürülür. Ankara, İstanbul ve İzmir Radyolarından sonra Çukurova, Diyarbakır, Erzurum, Antalya ve Trabzon Radyoları güçlü birer vericiyle bölge radyosu olarak yayına geçer. Bunun sonucunda bölgesel köy programları da hazırlanmaya ve yayınlanmaya başlanır. Yine bu tarihlerde deneme yayınlarına başlayan televizyonda da köy programları hazırlanır. Bu



tarihlere kadar yapılan yayınların, hazırlanan programların temel esasları, amaç ve ilkeleri tam olarak belirlenmiş, kesin kurallara bağlanmış değildir. Yalnızca Anayasadan ve mevzuattan doğan ilke ve amaçlar yürürlüktedir. TRT programlarının amaç ve ilkeleri, 1972 yılından itibaren temel esaslara bağlanır.

1975 yılında kırsal kesime yönelik yayınları düzenlemek üzere özel bir ekip oluşturulmuş, programlar için yurdun pek çok bölgesine gidilip köylülerle röportajlar yapılmış, ayrıca aynı yıl içinde 4-5 kez " toplu dinleme " gerçekleştirilmiştir. 1975' de, eğitsel boyutla eğlendirici boyutu birleştiren ve dünya radyolarında geniş uygulaması olan **Kuşak Programların** yayını başladı. İlk uygulama olan **Sabahtan Sabaha'** da, güncel sorunlar uzmanlarına danışılmakta, tartışılmakta ve ara ara müzikle renklendirilerek sunulmaktaydı. 1975 ortalarında TRT yönetiminin değişmesiyle köy programlarında 1974 öncesine dönüldü. Günaydın programlarının süresi azaldı, her akşam yayınlanmakta olan programlar haftada bire indi. 1977 yılından 1990'lara her sabah **Günaydın** (ortak ve bölgesel olarak), her akşam **Köy Dağarcığı** (diğer adı **Köyümüz Köylümüz**) düzenli olarak yayınlanmıştır. Yine kış aylarında Ocakbaşı, yaz aylarında ise **Tarladönüşü** adıyla yayınlanan programlar Radyo-I' de yayını sürdürmüştür .

**Günaydın** programı TRT'nin kurulmasından beri sürdürülen en uzun radyo programı olarak bugün de yayın hayatına devam etmektedir. Hafta içi hergün 06.05'ten 07.00'ye kadar yapılan Günaydın Programının yanısıra bölgesel radyolarda haftada beşgün **Yöremizden**, haftada bir gün **Bu Toprağın Sesi** adlı programlar bölgesel olarak yayınlanmaktadır.

### **2.2.2. Türkiye Televizyonlarında Kırsal Kesime Dönük Yayınlar**

Türkiye'de ilk televizyon yayınları deneme niteliğinde TRT Ankara Televizyonu tarafından 31 Ocak 1968' de başlatıldı. İzleyici kümeleri

içerisinde, özellikle eğitilmesine öncelik verilen köylü için, 1968 - 1969 yıllarında projeye dayalı bir eğitsel yayın uygulaması yapılmıştır. **Köye ve Köyden Kente** adı ile yapılan bu eğitsel program dizisinde, televizyon yayınları dışındaki saatlerde (öğleden sonra) izleme merkezleri kurularak Ankara'nın beş köyünde, köye seslenen yayınlar izlenmiş, sonuçlar değerlendirilmiştir.

TRT Televizyon yayınlarında başlangıçtan 1982 yılına kadar olan sürede köye yönelik olarak yapılan programlardan bazıları şunlardır: Köye yönelik ilk televizyon programı **Karaoğlan Köyüne Özel Yayın** adı ile 1969 sonbaharında başlamış ve **İmece, Dağarcık, Köye, Köy Odası, Köye ve Köyden Kente, Köy Meydanı, Tarım Sohbeti, Köy Kahvesi** gibi adlarla sürmüştür.

Köy yayınları içinde süreklilik gösteren bir dizi olarak 1977 - 1980 yılları arasında 50 program olarak planlanıp yayınlanan "Köy Kahvesi" verilebilir. Program dizisinde izleyicinin toplumsal ve ekonomik özellikleri gözönünde bulundurularak, endüstriye dayalı tarımın daha verimli duruma getirilmesi, özellikle toplumun geri kalmış yörelerine bu konuda aydınlatıcı bilgiler verilmesi temel alınmıştır. Biçim olarak kırsal kesim insanının kendini özdeşleştirebileceği bir yöntemle hazırlanan bu programlar o dönemde ilgiyle izlenmiştir. Köy Kahvesi programının içinde işlenmeyen belgesel nitelikli tarım, hayvancılık, kooperatifçilik konuları, köyün toplumsal sorunlarının ve ilişkilerinin işlendiği **Anadolu'ya** adlı program ise, **Köy Kahvesi** ile dönüşümlü olarak yayınlanmıştır. Kırsal kesim kadınının sorunlarına eğilen "Kadın Ana" ve sağlık konularında bilgiler veren "Sağlık Sohbeti" adlı bölümler de bu program içinde yer almıştır.

1982 yılından 1990 yılına kadar TRT televizyon yayınlarında yer alan köy programları **Bizim Eller, Akşamın Getirdikleri, Tarımda Yeni Buluşlar, Anadolu'dan Görünüm** gibi adlarla sürmüştür. Bu programlarda

tarım ve hayvancılıkla uğraşanlara pratik bilgiler vermek ya da bilgilerini yenilemek amaçlanmıştır. Yine 1989' dan bu yana TV2' nin boş kalan saatlerinde yayına giren GAP Televizyonu'ndan kırsal kesime yönelik çeşitli bilgilendirici yayınlar yapılmaktadır.

1991 yılından itibaren ise **YAYÇEP** uygulamaya girmiştir. YAYÇEP'in önce **Bu Toprağın Sesi Programı**'ndan çeşitli defalar tanıtımı yapılmış, daha sonra da program yayına konmuştur.

**Bu Toprağın Sesi** adlı program günümüzde de yayın hayatını sürdürmekte ve modern tarım metodları, devlet tarafından yürütülen kalkındırma projeleri, sosyal güvenlik, temizlik, göç, çevre koruma, el sanatları ve At tarım politikası gibi konularda köylüleri bilgilendirmeye çalışmaktadır. Bundan başka **Tarım Takvimi** adlı program da çiftçileri ve hayvancılıkla uğraşanları bilgilendirmek amacıyla yayınlanmaktadır.

## **2. 3. KONU İLE İLGİLİ OLARAK ÜLKE İÇİNDE YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR**

Radyo ve televizyonla eğitim ve etkileri konusunda, ülkemizde Eğitim Bilimleri, İletişim ve Ziraat Fakülteleri'nde yapılmış bazı araştırmalar bulunmaktadır. Ancak, projeli yayın ilkeleri doğrultusunda yapılmış yaygın çiftçi eğitimi örnekleri ülkemizde yok denecek kadar az olduğundan, bu konuyla doğrudan ilişkili araştırmalara da fazlaca rastlanmamıştır. İzleyen satırlarda, Türkiye'de yapılan radyo ve televizyon ile çiftçi eğitimi konulu araştırmalara tarih sırasına göre yer verilmektedir.

**Aziz (1975)**, "Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi" adıyla yayınladığı izleyici araştırmasında, TRT televizyonunun 1973 yılına kadar yaptığı eğitim amaçlı yayınların topluma etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulguları, televizyonun teknik açılarından son derece yetersiz olduğu yıllarda bile, eğitsel yayınların yetişkinlerce izlendiğini, öğrenildiğini

ve öğrenilenlerin yaşama geçirildiğini ortaya koymaktadır. Televizyonda yayınlanan eğitsel yayınları izleyerek birşeyler öğrendiklerini söyleyen deneklerin % 44'ü öğrendiklerini uyguladıklarını, % 42'si ise uygulayacaklarını belirtmişlerdir.

**Geray (1978)**, "Halk Eğitimi" adlı kitabında, halkın bilgisini genişletmek, yanlış bildiklerini düzeltmek, yaşamını kolaylaştırıcı beceri ve davranışları öğretmek, genel kültürünü artırmak, ekonomik ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmasına yardımcı olmak için, radyo ve televizyonun etkili bir eğitsel araç olarak kullanılmakta olduğunu belirtmiştir. Yazar, kitle iletişimi yolu ile halkın yenilikleri öğrenmesinin sağlanabileceğini; dizgeli yayınlar kullanılarak halka yeni beceri ve beğenilerin öğretilabileceğini ifade etmiştir. Öğretim süreci yüz yüze ilişkileri de gerektirdiğinden, kitle iletişim araçlarından tek başına yararlanmanın çeşitli sınırlılıkları olacağını; bu araçların öğretmene yardımcı ve öğrenmeyi hızlandırıcı olarak kullanılması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca tartışma kümeleri oluşturulmasının, yerel uzmanların denetiminde uygulamalara girişilmesinin ve basılı gereçlerin kullanılmasının kitle iletişim araçları ile verilecek eğitimin etkinliğini artırmak için gerekli olduğunu vurgulamıştır. Geray, kitabında 1968 yılında biri Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin katılımıyla, diğeri Ankara Televizyonu Eğitim Birimleriyle olmak üzere, Ankara'nın 6 köyünde yaptıkları iki araştırmanın bulgularına da yer vermektedir.

Eğitim Fakültesi öğrencilerinin katılımıyla Ankara'nın altı köyünde yapılan araştırmalarda 1968'de köylülerin en çok "Günaydın Programı" ile haber programlarının yayınlandığı 6.30 - 9.30 saatlerinde radyo dinlediği; dinleyicilerin büyük çoğunluğunun ( % 76) radyoda yayınlanan eğitim programlarını yeterli bulduğu anlaşılmaktadır.

**Alican (1975)**, "Radyonun Kırsal Kesimde Yaşayanlara Halk Eğitimi Açısından Etkisi" konulu çalışmasında, radyo yayınlarının halk eğitiminin

bir parçası olarak alınan demokratikleşme sürecine, yeniliklerin benimsenmesine ve dünyaya açılışa etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, radyo, köyde yaşayan kişinin oy vereceği partiye ilişkin tercihini etkilemektedir. Bu etikleniş, okur-yazar olan erkeklerde, okuma yazma bilmeyen erkeklere ve kadınlara göre daha yüksektir. Yeniliklerin benimsenmesinde önde gelen kitle haberleşme aracının radyo olduğu belirlenmiştir. Köylünün dış dünyaya açılışında ise radyo tek haber kaynağı, bilgi kaynağı olarak en baş sırayı almaktadır.

**Aziz (1982a)**, 1978 yılında Ankara'nın üç köyünde yaptığı araştırmada kitle iletişiminin toplumsallaşmaya etkisini incelemiş ve tarımsal yeniliklerin benimsenmesi sürecinde kişilerarası haberleşme kanallarının (teknisyen, uzman, komşu ) daha etkili olduğunu saptamıştır. Araştırmacı, yeniliklerin kırsal kesime girmesinde, çiftçilerin bilgi kaynakları olarak sırasıyla teknisyen-uzman kişiler, komşu-akraba ve radyo-televizyondan yararlandıklarını ortaya çıkarmıştır.

Aziz, televizyondaki tarımsal programlarla ilgili olarak şu önerilerde bulunmaktadır: *"Eğer belirli yenilikler, projeli yayınlar ile kırsal alana tanıtılırsa, radyo ve televizyon, haberleşme kanalları olarak , haberdar olma aşamasında tam olarak etkili olabilecektir."* Ayrıca, kırsal kesime bir yeniliğin girmesinden önce, hazırlayıcı ön bilgilerin verilmesi gerektiğini, bu konuda uzun yıllardan beri Hindistan'da uygulamaları yapılan radyo ve televizyon izleme merkezleri yolu ile kırsal kesime yeniliklerin yaygınlaştırılması deneyimlerinden yararlanılabileceğini vurgulamıştır. Araştırmacı, radyo ve televizyonun, yeniliklerin kırsal kesime aktarılmasında etkili olabileceğini ancak yeniliklerin benimsenmesinde, kırsal kesimin geleneksel ya da bireysel iletişim kanalları ile kitlesel iletişim kanalları arasında, düzenli bağlantının olması gerektiğini belirtmiştir.

**Özgen (1986)**, Çorum - Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi üstüne, kırsal

kesime yönelik olarak bir dizi radyo programı hazırlamış ve bu programların kırsal kesime etkisini saptamaya çalışmıştır. Program dizisi, haftada bir 25 dakika süreyle pazartesi akşamları saat 20.00'de TRT-I ve TRT-II postalarında ortak olarak yayınlanmıştır. 11 Ekim 1982 tarihinde başlayan yayın 28 Şubat 1983' de sona ermiştir.

Projeli yayın denemesi için Çorum ve Çankırı illerinde uygulanmakta olan "Kırsal Kalkınma Projesi" konu olarak seçilmiştir. Program dizisi içinde, köy ve köylü sorunları, kırsal kalkınma, projenin amaçları ve kırsal kalkınmaya katkıları, bu projeden daha yüksek düzeyde yararlanma, nadas alanlarının azaltılması, arazi toplulaştırılması, proje kapsamında yapılan çalışmalar ve kırsal kesime götürülen hizmetler üzerinde durulmuş, her iki ilden de çeşitli köyler gezilerek köylülerle bu konularda röportajlar yapılmıştır. Yayınlanan program dizisinin etkisi, Çorum ve Çankırı illerinden seçilen birer köyde yayın öncesi ve yayın sonrası anket uygulamalarıyla saptanmıştır.

Yayın sonrasında hayvancılığı yararlı bulanların sayısında ve kredi alanların sayısında artış olduğu, köylülerin radyoda dinlediklerine büyük ölçüde inandıkları, ayrıca programlara katılma oranı arttıkça bunlardan yararlanma düzeyinin de yükseldiği belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, kırsal kesimde yaşayanların duydukları öncelikli ihtiyaçlara göre hazırlanan radyo programlarının çok yararlı olduğunu ortaya koymaktadır.

**Ceylan (1988)**, Ankara İli Çubuk İlçesi'nin köylerinde tarımsal televizyon programlarının izlenme durumu ve etkilerini araştırdığı çalışmasında, televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrenen çiftçilerin daha yüksek eğitim seviyesine, daha yüksek gelir seviyesine, daha geniş işletme arazisine sahip olan, kendi üretim faaliyetlerine ilişkin kayıt tutan ve diğer çiftçilere göre yayım örgütünü daha sık ziyaret eden bireyler olduğunu bulmuştur.

Ceylan, çiftçilerin televizyon izleme nedenlerinin sırasıyla, haber, öğrenme ve eğlenme olduğunu; televizyon izleyen çiftçilerin % 66' sının televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrendiğini; öğrenenlerin % 33' ünün ise bunları kendi işlerinde uyguladıklarını belirtmektedir. Araştırmacı, televizyondaki tarımsal programların, kırsal alanda yeniliklerin benimsenme sürecinin haberdar olma aşamasında etkili olduğunu; fakat karar verme ve uygulama aşamalarında yayım elemanlarının daha etkili olduğunu saptamıştır.

**Özkaya vd.** (1991), kitle iletişim araçlarından özellikle radyo ve televizyonun, potansiyel olarak değişimi başlatıcı sistemler olduğunu ve TKB' nin yeni tarım teknolojilerini köylülere tanıtmada yararlanabileceği en önemli araç olduğunu vurgulamışlardır. Bunun nedenini ise, bu araçların göze ve kulağa hitap etmesi ve okur-yazarlık oranının düşük olduğu köylerde yaygın olarak kullanılmasının önemli bir avantaj sağlayacağı ile açıklamışlardır. (**Demiryürek, 1993, s. 30**)

**Demiryürek** (1993), Ankara' nın Gölbaşı İlçesi'nde 75 çiftçi üzerinde yaptığı çalışmada Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi'nin (YAYÇEP) ilk aşamasına çiftçilerin katılımını incelemiştir. Araştırmacı, çiftçileri, projenin ilk aşamasındaki hayvancılık ile ilgili tarım tekniklerini uygulama durumuna göre, uygulayanlar ve uygulamayanlar olmak üzere iki ayrı grupta ele almış ve çiftçilerin uygulama durumuna etkili olabilecek etmenler üzerinde durmuştur. Sonuçta, araştırmada ele alınan proje önerilerinden herhangi bir tarım tekniğini uygulayan çiftçilerin daha ileri yaşta, daha yüksek eğitim düzeyine sahip, daha sık radyo dinleyen, televizyonun tüm işlevlerinden yararlanmak amacıyla televizyon izleyen, daha fazla tarımla ilgili kitap ve dergi okuyan ve ziraat mühendisi ve veteriner hekim ile il veya ilçede daha fazla görüşen bireyler olduğunu belirlemiştir.

Demiryürek, uygulayanların projeye katılım sürecinde en çok yararlandıkları bilgi kaynaklarının, haberdar olma aşamasında yayım elemanları; karar verme aşamasında televizyon ve uygulama aşamasında kendi deneyimleri olarak saptamıştır ve çiftçilerin tamamının, araştırmada incelenen hayvancılıkla ilgili 6 genel konudan en az birini öğrendiklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, araştırmada incelenen hayvancılıkla ilgili tarım tekniklerinden herhangi bir tarım tekniğini uygulayan çiftçilerin oranını % 42.67 olarak bulmuştur.

Eldeki araştırmanın bulgularıyla, yukarıda kısa kısa değinilen araştırmaların bulguları, raporun ilgili bölümlerinde zaman zaman karşılaştırılmıştır. Özellikle **Demiryürek**'in araştırma bulgularından, konunun ortak olması nedeniyle bu araştırmada sık sık yararlanılmıştır.



# BÖLÜM 3

## YÖNTEM

Bu araştırma; YAYÇEP uygulaması ile ilgili olarak, merkezi düzeyde bilgi toplama çalışmalarının yanısıra, örneklem olarak seçilen Sincan İlçesi' nin köyleri düzeyinde yürütülen bir alan araştırmasıdır.

### 3.1. Evren ve Örneklem

Ülke çapında ve bütün illerde uygulanan YAYÇEP bünyesinde, araştırmanın çalışma evreni olarak Ankara ili seçilmiştir.

Araştırma sırasında TKB Ankara İl Müdürlüğü'nde Ankara genelinde YAYÇEP'in her üç aşamasına kayıtlarını yaptıran toplam 1826 çiftçinin doldurmuş olduğu başvuru formlarından yararlanılmıştır. Projeye Ankara İli'nden katılan çiftçi sayısının ilçelere göre dağılımı Çizelge 3.1'de verilmiştir.

**ÇİZELGE 3.1.** Ankara İli'nden Projeye Kayıtlı Çiftçi Sayısının İlçelere Göre Dağılımı (TKB Ankara İl Müdürlüğü Arşivi, 1994)

İlçenin Adı	Projeye Kayıtlı Çiftçi Sayısı	İlçenin Adı	Projeye Kayıtlı Çiftçi Sayısı
1. Akyurt	11	11. Haymana	35
2. Ayaş	133	12. Kalecik	267
3. Bala	20	13. Kazan	73
4. Beypazarı	104	14. Kızılcahamam	53
5. Çamlıdere	24	15. Merkez	203
6. Çubuk	89	16. Nallıhan	124
7. Elmadağ	69	17. Polatlı	246
8. Evren	3	18. Sincan	88
9. Gölbaşı	240	19. Ş.Koçhisar	23
10. Güdül	20		

Bu formlardaki bilgilerden faydalanılarak Ankara ilinden YAYÇEP'e kayıt yaptıran çiftçilerin ilçelere göre dağılımı incelendi ve ilk olarak en çok başvurunun yapıldığı Gölbaşı İlçesinde çalışılmaya karar verildi. Ancak araştırma önerisinin A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce kabulünden kısa bir süre sonra A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü'nden bir araştırmacının YAYÇEP'in ilk aşamasının değerlendirmesini yapmak üzere Gölbaşı'nda çalıştığı öğrenildi. Bunun üzerine Ankara'dan ulaşımın kolay olması, araştırmacının zaman ve mali sınırlılıkları göz önünde bulundurularak, **Çizelge 3.1**'de de görüldüğü gibi çiftçi katılımı bakımından ilçeler sıralamasının ortalarında yer alan Sincan İlçesi ve köylerinde çalışılmaya karar verildi.

Ankara ilinden YAYÇEP'e katılan çiftçiler **su ürünleri** dışındaki bütün sertifika konularına ilgi göstermişlerdir. Ankara ilinden Projeye katılanların sertifika konularına göre dağılımları çizelge 3.2'de görülmektedir.

**ÇİZELGE 3.2.** Ankara İlinden Projeye Katılanların Sertifika Konularına Göre Dağılımı (TKB Ankara İl Müdürlüğü Arşivi, 1994)

Sertifika Konusu		Projeye Kayıtlı Çiftçi Sayısı	Toplam Çiftçi Sayısı
1. A Ş A M A	Sığırcılık	554	623
	Koyun-Keçicilik	395	
	Kümes Hayvancılığı	232	
2. A Ş A M A	Arıcılık	687	763
	İpek Böcekçiliği	254	
	Tarımsal Mekanizasyon	669	
3. A Ş A M A	Tarla Bitkileri	438	440
	Meyvecilik ve Bahçecilik	407	
	Sebze Yetiştiriciliği	403	
	Süs Bitkileri	349	
GENEL TOPLAM			1826

**ÇİZELGE 3.3.** Sincan İlçesinden Projeye Katılanların Sertifika Konularına Göre Dağılımı (TKB Ankara İl Müdürlüğü Arşivi, 1994)

Sertifika Konusu		Projeye Kayıtlı Çiftçi Sayısı	Toplam Çiftçi Sayısı
1. AŞAMA	Sığırcılık	47	49
	Koyun-Keçicilik	27	
	Kümes Hayvancılığı	19	
2. AŞAMA	Arıcılık 12		22
	İpek Böcekçiliği	2	
	Tarımsal Mekanizasyon	21	
3. AŞAMA	Tarla Bitkileri	17	17
	Meyvecilik ve Bahçecilik	15	
	Sebze Yetiştiriciliği	17	
	Süs Bitkileri	-	
GENEL TOPLAM			88

Sincan İlçesi'nden YAYÇEP'e katılım durumuna bakıldığında ise **su ürünleri** konusunun yanısıra **süs bitkileri** konusunda da başvuru olmadığı gözlenmektedir. Çizelge 3.3'de Sincan İlçesi'nden YAYÇEP'e katılanların sertifika konularına göre dağılımları yer almaktadır.

Araştırmada tam sayım yöntemine göre Sincan İlçesinde YAYÇEP'in çeşitli aşamalarına kayıtlı tüm çiftçiler ile anket yapılması amaçlanmıştır.

YAYÇEP' in bütün dönemleri için Sincan Merkez, Sincan'a bağlı Yenikent kasabası ve Sincan'ın köylerinden (*Sincan'ın 15 köyü vardır. Tatlar ve Çoğlu köylerinden YAYÇEP'e kayıtlı çiftçi yoktur*) kayıt yaptıran toplam çiftçi sayısı 88' dir. Bunlardan 7'si araştırma yapıldığı sırada askerde olduklarından kendilerine ulaşılammıştır. Yeniçimşit, Osmaniye ve İncirlik Köyleri'nden yalnızca 1'er kişi kayıtlı olduğu için bu köylere gidilmemiş, Yenikent'ten YAYÇEP'e katılan iki kişi ile önceden randevulaşıldığı halde görüşülememiş ve Tandoğan Mahallesi'nden katılan 1 kişi de adresinde

bulunmamıştır. Bunlar dışında kalan bütün çiftçiler (75 kişi) araştırmaya dahil edilmiştir. Sözü edilen 75 çiftçi ile Sincan'ın 10 köyüne çeşitli defalar gidilerek görüşülmüştür.

## 3.2. Verilerin Toplanması

Çalışmada, Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi'nin, projeye katılanların görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amaçlandığından; araştırmanın ana veri kaynağını Ankara İli, Sincan İlçesinden YAYÇEP 'e kayıtlı çiftçilerle yapılan görüşme ve anketler oluşturmaktadır. Ayrıca, TKB Sincan İlçe Müdürlüğü' nde görevli personel ile yapılan görüşmeler sonucu projenin ilçede uygulanmasına ilişkin bilgiler ve ilçeye ilişkin genel bilgiler ile araştırmanın veri kaynakları genişletilmiştir.

### 3.2.1. Veri Toplama Araçları

**Belgesel Tarama:** Araştırmanın kuramsal temelini oluşturmada çeşitli yerli ve yabancı yazılı kaynaklar taranmıştır. TKB Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü'ndeki YAYÇEP'e ilişkin raporlar ve yazışmalar incelenmiş; TKB Ankara İl Müdürlüğü'nden, Sincan İlçesi'nden projeye katılanlar hakkında bilgiler ve TKB Sincan İlçe Müdürlüğü'nden, araştırma alanına ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

**Görüşme:** Araştırma sırasında en çok kullanılan tekniklerden birisi görüşme tekniği olmuştur.

Anket ile Sincan'ın bütün köylerindeki YAYÇEP' lilere ulaşılmaya çalışılırken, Sincan ilçesinden en çok katılımcının bulunduğu Yenipeçenek köyünden projeye katılan 15 kişi ile tek tek ve grup olarak **derinlemesine görüşmeler** yapılmış, çiftçilerin bu projeden beklentileri ve projeye ilişkin görüşleri daha ayrıntılı olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Yenipeçenek Köyü'ne çiftçilerle önceden randevulaşarak beş kez gidilmiş ve uzun uzun sohbetler yapılmıştır. Bu görüşmelerden ilkinde Ye-

nipeçenek'ten projeye kayıt yaptıran bütün çiftçilerle görüşülmesi hedeflendiyse de bunların bir kısmı toplantıya katılamamış; 9'u YAYÇEP'li, 1' i muhtar ve 6'sı kayıtlı olmamakla birlikte YAYÇEP'i izlediğini söyleyen toplam 16 kişi ile Cami avlusunda genel bir görüşme yapılmıştır.

İkinci, üçüncü ve dördüncü görüşmede çiftçiler evlerinde tek tek ziyaret edilmiş ve büyük bir kısmının ayrıntılı olarak görüşleri alınmıştır. Son görüşme ise yalnız YAYÇEP'e kayıtlı toplam 13 çiftçi ile gerçekleştirilmiştir.

Bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve daha sonra bu görüşmelerde belirlenen ilginç olgu veya özgün görüşler toplanarak, araştırmanın bulgular kısmında yerlerini almışlardır.

**Anket:** Araştırmanın araç geliştirme sürecinde öncelikle TKB Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü yetkilileri, Ankara İli Çiftçi Eğitimi ve Yayım Birimi yetkilileri ve konu uzmanları ile informel görüşmeler yapılmış; ayrıca YAYÇEP'e katılan bazı çiftçilerle görüşülerek soruların hazırlanmasında bunlardan faydalanılmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucunda toplanan bilgilerin yanısıra, bu bilgileri desteklemek ve bunların doğruluğundan emin olabilmek için daha önce yapılmış köy araştırmalarından da faydalanılarak bir sorukağıdı hazırlanmıştır. Bu anket ile araştırmada, çiftçilerin YAYÇEP hakkındaki görüşlerinin, projeye katılım süreçlerinde meydana gelen olumlu ve olumsuz durumların sayısallaştırmaya elverecek biçimde saptanması amaçlanmıştır.

Asıl anket uygulamasına geçilmeden önce 1994 Temmuz'unda Yenipeçenek köyünde 11 çiftçi ile anketin ön denemesi yapılarak geçerlilik ve güvenilirliği sınanmış ve sorularda bazı değişiklikler yapılması gerektiğine karar verilmiştir. Bu arada deneme niteliğindeki sorukağıdında iki sorunun çiftçiler tarafından anlaşılmadığı kanısına varılarak, 45 olan soru sayısı 43'e indirilmiştir.

Son olarak uzman görüşlerine sunulacak geliştirilen çiftçi anketi toplam 43

soru ve 4 bölümden oluşmuştur. Anketin bölümleri sırasıyla çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri, haberleşme davranışları, projeye katılım süreçleri, programların izlenme durumu ve etkilerinin incelenmesine yönelik sorulardan oluşmuştur.

Anketin ilk iki bölümünde daha çok kapalı uçlu sorular yer alırken, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde kapalı uçlu, yarı açık uçlu ve açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır.

### **3.2.2. Anketin Uygulanması**

Anket, araştırmacı tarafından çiftçilere yüzyüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır.

Anket Sincan ve köylerinden YAYÇEP'e kayıt yaptırmış 75 çiftçiye 1994 yılı Ağustos - Eylül aylarında uygulanmıştır. Çiftçi anketleri, köy odasında, cami avlusunda, çiftçilerin evinde, bazen de tarlada doldurulmuştur. Anketlerin ortalama doldurma süresi 25- 30 dakika arasında değişmiştir.

Anket uygulaması yapılacak köylerin muhtarları ile köye gidilmesi düşünülen tarihten bir hafta önce telefon görüşmesi yapılmış ve sonraki hafta sonu için randevu alınmıştır. Araştırmacı bir kamu kuruluşunda görevli olduğundan anket uygulamaları cumartesi - pazar günleri gerçekleştirilmiştir. Muhtarlar görüşme zamanından bir gün önce cami hoparlörü ile köye anons yapmış ve YAYÇEP'e kayıtlı çiftçilerin belirlenen saatte, belirlenen yerde bulunmalarını sağlamıştır.

İlk görüşmelerde orada bulunan çiftçilerle tanışılmış, kendilerine araştırmanın amacı anlatılmış, yardım talebinde bulunulmuş ve anket formları dağıtılmıştır. Bazı çiftçiler formları kendileri doldururken, bazıları araştırmacı ile birlikte doldurmayı tercih etmişlerdir. Görüşme sonrasında görüşmeye katılanların varsa telefon numaraları kendilerinden, katılmayanların telefon numaraları da muhtardan alınmıştır.

İlk görüşmeye katılamayanlarla daha sonra telefon görüşmesi yapılarak tek tek randevulaşılmiş ve aynı köyler ikinci kez ziyaret edilmiştir. Bazen bir günde üç - dört köyün dolaşıldığı olmuştur. Aynı güzergahta bulunan köylerdeki çiftçilerle randevular aynı güne denk getirilerek zaman kazanılmaya çalışılmıştır.

Köylere toplutaşım araçları vb yollarla ulaşım mümkün olmadığından, araştırmacı uygulama gezilerini kendi aracı ile gerçekleştirmiştir.

### **3.3. Verilerin İşlenmesi ve Analizi**

Anketin uygulanması bittikten sonra bir kod anahtarı geliştirilmiş; kodlama işlemi bu anahtar üzerinde yapılarak elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayara girilmiştir.

Sosyal bilimler alanındaki araştırmalar için geliştirilmiş olan SPSS paket programı kullanılarak araştırma verileri frekans ve yüzde dağılım olarak tablolaştırılmıştır. İlgili değişkenler arasında  $X^2$  testi yaparak bağımlılık durumunu da incelemek üzere çapraz dağılım tabloları da çıkarılmış olduğu halde, bu tablolarda anlamlı bir bulguya rastlanmadığı için araştırma raporunda yer verilmemiştir.

Derinlemesine görüşmelerde ise bant kayıtları çözümlenmiş ve yapılan değerlendirme sonucunda gerekli görülen kısımlar araştırmacının ilgili bölümlerinde kullanılmış ve her iki yöntemle elde edilen bulgular birlikte yorumlanmıştır.

# BÖLÜM 4

## BULGULAR VE YORUMLAR

### 4.1. Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi (YAYÇEP)

#### 4.1.1. Projenin Amacı ve Kapsamı

T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türk çiftçisinin tarım kültürünü geliştirmek ve aynı anda geniş bir kitleye ulaşabilmek amacıyla 1991 yılı Ekim ayında "**Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi**"nin (YAYÇEP) uygulamasına başlamıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Proje-yi, Maliye Bakanlığı (Proje başlangıcında Maliye ve Gümrük Bakanlığı idi) , Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) ve Anadolu Üniversitesi ile işbirliği halinde yürütmektedir. YAYÇEP, Türkiye'nin tüm il ve ilçelerini kap-samaktadır.

**Hayvancılık ve bitkisel üretim** olmak üzere iki ana, onbir alt eğitim konusu belirlenmiş ve bu konularda eğitim, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı il ve ilçe teşkilatlarına başvuru yoluyla kaydını yaptıran en az ilkokul mezunu 18-41 yaşları arasında yer alan çiftçileri kapsamıştır.

Hayvancılıkla ilgili eğitim konuları, **sığırcılık, koyun-keçicilik, kümes hayvanları, arıcılık, ipek böcekçiliği ve su ürünleridir**. Bitkisel üretimle ilgili eğitim konuları ise, **tarımsal mekanizasyon, tarla bitkileri, meyveci-lik, bağcılık, sebzeçilik ve süs bitkileridir**. ( TKB, 1991)

#### 4.1.2. Projenin uygulanma süresi

Ön hazırlıklarına 1990 yılında başlanan projede, Şubat 1991 tarihinde imzalanan bir protokol uyarınca Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca belirlenen hayvansal ve bitkisel üretimle ilgili öncelikli tarımsal konuları içeren 11



sertifika dalında toplam 208 adet programın metinleri TKB'nın uzmanlarınca hazırlanmış ve proje 1991-1994 yılları arasında üç aşamada uygulamaya konulmuştur.

#### 4.1.3. Projenin uygulandığı süre içinde gerçekleştirilen işler

Hayvancılıkla ilgili olarak toplam 66, bitkisel üretime ilişkin olarak da toplam 177 olmak üzere proje kapsamında 243 televizyon programının yapılması planlanmış, daha sonra bu sayı 208'e düşürülmüştür.

Projenin çiftçilere ilk kez tanıtımı, 23-30 Eylül 1991 tarihleri arasında, TRT I. Kanaldaki **Bu Toprağın Sesi** adlı programda spot tanıtım ile gerçekleştirilmiştir. 30 Eylül - 14 Ekim 1991 tarihleri arasında, tarım İl ve İlçe müdürlüklerince, projenin çiftçilere tanıtımı ve katılmak isteyen çiftçilerin ön kayıtları yapılmıştır.

1991 yılı Ekim ayında sığırcılık konusuyla başlayan YAYÇEP'in ilk aşaması, 1992 yılı Nisan ayında sona ermiştir. Bu aşamada televizyondan yayınlanan 45 programın çekimleri Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu'nca yapılmıştır. Yaklaşık 15'er dakikalık her bir program, TRT I' de sabah 6.45 ve akşam 16.45'de olmak üzere, hafta içi hergün günde iki kez yayınlanmıştır. 1991 yılında YAYÇEP çerçevesinde **sığırcılık, koyun ve keçicilik ve kümes hayvancılığı** konularında eğitim görmek için müracaat edenlerin sayısı Türkiye genelinde 36.213 olmuştur. Aynı kişi bu programlardan birine, ikisine veya hepsine birden kayıt yaptırabilmektedir. Buna göre sığırcılık konusunda eğitim görmek için 31.917, koyun ve keçicilik için 20.563 ve kümes hayvancılığı için 14.040 kişi kayıt yaptırmıştır.

1992 Kasım ayında sığırcılık, koyun-keçicilik ve kümes hayvancılığı konularında yapılan YAYÇEP sınavına katılanların toplam sayısı 28.010'dur. Yani YAYÇEP'e kayıtlı çiftçilerin % 77'si sınava girmiş, % 33'ü sınava katılmamıştır. Sınava katılanlardan % 53'ü 60 ve üzerinde puan

elde ederek sertifika almaya hak kazanmışlardır. % 47'si ise 60'ın altında puan alarak başarısız olmuşlardır. Yani YAYÇEP'in ilk döneminde kayıt yaptıran 36.213 kişinin % 42'si programın sonunda sertifika alabilmiştir.

1993 Yılı Ocak - Mart ayları arasında uygulamaya konulan projenin ikinci aşamasına katılmak isteyen çiftçiler önkayıtlarını 1992 Kasım - Aralık aylarında yaptırmışlardır. İkinci aşamanın konuları olan **arıcılık, ipekböcekçiliği, su ürünleri ve tarımsal mekanizasyon**la ilgili 41 programın çekimleri TRT tarafından yapılarak, TRT I'den sabah saat 6.45 ve akşam 17.45'de hafta içi hergün iki kez yayınlanmıştır. Arıcılık, ipekböcekçiliği, su ürünleri ve tarımsal mekanizasyon konularındaki ikinci dönem YAYÇEP'e kayıt yaptıran 28.660 çiftçiden, 15.205'i sınava girmiş ve bunlardan 8.888'i sertifika almaya hak kazanmıştır. Yani bu dönem için kayıt yaptıran çiftçilerin % 53'ü sınava girmiş; sınava girenlerin % 58'i başarılı olmuştur. Sertifika alan çiftçilerin kayıt yaptıran çiftçilere oranı % 31'dir.

Projenin üçüncü dilimi olan ve 15 Haziran - 31 Ağustos 1993 tarihleri arasında çiftçilerin ön kayıtları yapılarak, 5 Ekim 1993 - 5 Mayıs 1994 tarihleri arasında televizyondan yayını sürdürülen **tarla bitkileri, meyvecilik ve bağcılık, sebzeçilik** ile **süs bitkileri** konularında eğitim görmek üzere başvuran toplam çiftçi sayısı 20.015' dir. Üçüncü dönem konularını kapsayan toplam 122 adet programın çekimlerinin 66 adeti TRT, 56 adeti de TKB Yayın Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır.

Tarla bitkileri, meyvecilik ve bağcılık, sebzeçilik ile süs bitkileri konularında hazırlanan toplam 122 adet eğitim programının sınavı TV yayınlarının tamamlanmasından 6 ay kadar sonra, 22 Ekim 1994 yılında yapılmış; kayıtlı 20.015 kişiden yalnızca 3.794 kişi sınava girmiştir. Sınava girenlerden sertifika almaya hak kazananların sayısı ise 2482'dir. Bu dönem için kayıt yaptıranlardan sınava girenlerin oranı yaklaşık % 19'dur. Yani kayıtlı 100 çiftçiden 81'i sınava girmemeyi tercih etmiştir. Sınava

girenlerin % 65.4'ü başarılı olmuştur. Sertifika alan çiftçilerin kayıt yaptıran çiftçilere oranı ise % 12.4'tür.

TRT'de yayınlanan programlarla ilgili olarak sığırcılık konusunda 35.000, koyun ve keçicilik konusunda 30.000, kümes hayvancılığı konusunda 30.000, arıcılık konusunda 60.000, ipekböcekçiliği konusunda 15.000, mekanizasyon konusunda 35.000, su ürünleri konusunda 5.000, tarla bitkileri konusunda 35.000 (Tarla bitkileri kitabı iki cilttir ve 35'er binden 70.000 adettir ), meyvecilik konusunda 35.000 (iki cilt 35'erden 70.000), bağcılık konusunda 30.000, sebzeçilik konusunda 35.000 (iki cilt, 35'er binden 70.000 adet), süs bitkilerinde 25.000 olmak üzere toplam 370.000 adet kitap bastırılarak çiftçilere gönderildi. Ayrıca her sertifika konusu için hazırlanan video-kaset setleri, çiftçilerin eğitiminde kullanılmak ve YAYÇEP'i desteklemek üzere illere gönderildi.

Sözkonusu video-kaset setleri TKB İl Müdürlüklerinde çoğaltılarak ilçelere ulaştırılmıştır ancak bunlardan YAYÇEP yayınlarını desteklemeye yönelik çalışmalardan çok, TYUAP kapsamındaki tarımsal yayım faaliyetlerinde yararlanılmıştır.

#### **4.1.4. YAYÇEP'in başarı ödülleri**

TRT'de yayınlanan sığırcılık, koyun-keçicilik ve kümes hayvancılığı konulu programları izleyip, aynı konulardaki kitaplarla hazırlanarak sınava alınan çiftçilerin 113'üne 5.7 milyar TL. tutarında ödül dağıtılmıştır. Bu ödüller şunlardır: 35 adet muhtelif traktör, 57 adet muhtelif ekim makinası, 68 adet muhtelif pulluk, 45 adet 100 ve 200 litrelik pülverizatör, 10 adet ot tırmığı.

Yine TRT'de yayınlanan arıcılık, ipekböcekçiliği ve tarımsal mekanizasyon konularındaki eğitim programları sonunda eğitim gruplarına göre (ilk, orta, lise ve yükseköğretim) sınava giren çiftçilerden, her ilden üstün başarı göstererek 60 puanın üstünde not almak şartıyla liste başı olan 729

çiftçinin her birine 13.500.000.-TL'lık nakdi ödöl verilmiştir.

Tarla bitkileri, meyvecilik ve bağcılık, sebzeçilik ile süs bitkileri konularında eğitim gruplarına göre her ilden liste başı olan 788 çiftçinin her birine 13.500.000.- TL nakdi ödöl verilmesi kararlaştırılmıştır.

Aynı puanı alan birden fazla kişi olduğu zaman ilk dönemde (hayvancılık ile ilgili dönem) yaş kıdemine göre, ödöl en yaşlı olana verilmiş; daha sonraki dönemlerde bu uygulamadan vazgeçilerek TKB tarafından kurulan bir komisyonun çektiği kur'aya göre ödöller dağıtılmıştır.

#### **4.1.5. YAYÇEP devam ediyor**

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, TRT Genel Müdürlüğü ve Anadolu Üniversitesi arasında yeni bir protokol yapılarak proje 1995 yılına uzatılmıştır. Buna göre 1994 yılı içerisinde **kooperatifçilik, çiftçi birlikleri, el sanatları, teşvik ve desteklemeler** konularında toplam 51 adet eğitim programının 20 Şubat 1995 tarihinden itibaren TRT II'den saat 18.20'de pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma günleri yayınlanması için çalışmalar sürmektedir. Bu dönemin kayıtları 23 Ocak 1995'te başlatılmıştır. Daha sonra ise, **zirai mücadele, gıda ve beslenme, sulama, toprak muhafaza ve gübreleme, hayvancılık mekanizasyonu, slaj ve mer'a** konularında toplam 76 eğitim programının hazırlanması ve aynı yıl içinde televizyondan yayınlanması planlanmaktadır.

## 4. 2. Araştırma Alanına İlişkin Bilgiler

### 4.2.1. İlçenin Tarihçesi ve Coğrafi Konumu

Sincan hakkında ilk belgeli bilgiler 31 Aralık 1892'de kurulan Sincan Köy Tren İstasyonu ile başlar. Daha önceleri küçük bir kaç hanelik görünümde olan Sincan, tren istasyonunun gelmesiyle kalabalıklaşmaya ve gelişmeye başladı. 1956'da belediyelik, 1957'de bucak ve 1983'de ilçe merkezi oldu.

Sincan İlçesi Ankara İline bağlı bir merkez ilçedir. Doğusunda Etimesgut, batısında Ayaş, güneyinde Polatlı, kuzeyinde Kazan ilçesi yer almaktadır. İlçenin merkezi Belören Dağı (1150 metre) ve Alıçdoruk Tepesi (900 metre) arasındaki düz ve yer yer engebeli arazi üzerinde kurulmuştur. Denizden yüksekliği 762 metredir. Ankara Çayı, ilçe topraklarının doğu-batı istikametinden geçerek Osmaniye yakınında Mürtet Ovasından gelen Ova Çayı ile birleşir.

Başkent Ankara'ya 27 km uzaklıkta olan Sincan'ın bir bucak merkezi, onbeş köyü, dokuz mahallesi bulunuyor.

### 4.2.2. İklim ve Toprak Yapısı

İlçenin iklimi İç Anadolu platosunda hüküm süren karasal özelliktedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. En çok yağış ilkbahar ve kış aylarında gerçekleşir.

İlçenin merkez ve köylerinde toprak yapısı çeşitlilik göstermektedir. Ankara Çayı civarındaki bölgelerde toprak aşırı kumlu-kil içermektedir. Bölgenin özelliğine göre taban suyu, P.H.si (Asitlik) oranı yüksektir. Tuzluluk oranı verimli tarım yapmaya elverişli değildir. Bölgedeki topraklar genel olarak humusca fakir, bitki besin maddesi ihtiva oranı düşüktür.

### 4.2.3. Nüfus

Sincan İlçesinin 1990 nüfus sayımına göre toplam nüfusu 101.118' dir. Bunun 91.016' si merkezde, 10.102' si köylerde oturmaktadır. (Anonim, DİE 1990)

Toplam nüfusun 51.793'ünü erkekler, 49.325'ini kadınlar oluşturmaktadır.

#### 4.2.4. Eğitim

Sincan ilçesinde 3 normal lise, 1 Anadolu Lisesi, 1 Endüstri Meslek Lisesi, 1 İmam Hatip Lisesi, 1 Kız Meslek Lisesi, 1 Ticaret Lisesi olmak üzere toplam 8 lise; 1 ortaokul, 16 ilköğretim okulu, 12 ilkokul, 1 Halk Eğitim Merkezi, 1 Çıracılık Eğitim Merkezi, 1 Rehberlik Araştırma Merkezi, 17 Anasınıfı bulunmaktadır.

Sincan'daki **Osmaniye, Akçaören ve Saraycık** köyleri dışındaki köy okulları kapatılmıştır ve bu okulların öğrencileri **taşımali sistem** ile merkezi okullara götürülmektedir. Öğrenci sayılarının az olması nedeniyle birleşik sınıf uygulaması yapılan köylerde taşımali sisteme geçilmiştir. Taşımali sistemde 200 kadar öğrenci sabahları servislerle belli merkezlerdeki koşulları daha iyi olan okullara taşınmakta, akşamları yine servislerle köyelerine bırakılmaktadırlar.

İlçedeki örgün eğitim kurumlarında 1993 - 1994 öğretim yılında 36.234 öğrenci öğrenim görmüş, 1411 öğretmen görev yapmıştır. Yani Sincan ilçesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 25. 69'dur.

İlçe Halk Eğitim Merkezi'nde 1993-1994 öğretim yılında çeşitli konularda 22 adet kurs açılmıştır. İlçede okuma-yazma oranı % 99' dur. ( **Sincan Kaymakamlığı Brifing Dosyası** )

Bu verilere dayanarak Sincan ilçesinde yaşayanların Türkiye geneline göre yüksek bir eğitim düzeyinde oldukları söylenebilir.

#### 4. 2.5. Ulaşım

İlçeden Ankara - Ayaş - Beypazarı Devlet Karayolu ile İstanbul - Eskişehir Tren Yolu geçmektedir. İlçeye bağlı bütün yerleşim birimlerinin yolu mevcuttur ve büyük bir kısmı asfaltlanmıştır.

**Sincan İlçesi bucak ve köylerinin ilçe merkezine uzaklıkları şöyledir:** Akçaören 13 km, Anayurt 27 km, Çiçektepe 13 km, Çoğlu 9 km, Esenler 20 km, İlyakut 16 km, İncirlik 21 km, Mülk 18 km, Osmaniye 6 km, Polatlar 13 km, Saraycık 3 km, Tatlar 18 km, Yeniçimşit 4 km, Yenikayı 14 km, Yeni-peçenek 10 km, Yenikent 8 km

#### 4.2.6. Elektrik ve İçme Suyu

İlçe merkezi, bucak ve tüm köylerde elektrik enerjisi ve şebekeye bağlı içme suyu mevcuttur. İlyakut, Mülk ve Anayurt köylerinde kanalizasyon da mevcuttur. Diğer köylerin de kanalizasyon şebekesine bağlanma çalışmaları sürdürülmektedir.

#### 4.2.7. Tarımsal Yapı ve Üretim ( \* Sincan İlçe Tarım Müdürlüğü 1994 Yılı Brifing Dosyası )

İlçenin toplam yüzölçümü 364 kilometrekare (36.400 Ha) olup, bu arazi-nin köylere göre dağılımı çizelge 4 / 1' dendir.

**Çizelge 4 / 1 Sincan İlçesinde Arazilerin Köylere Göre Dağılımı**

KÖY ADI	EKİLEBİLİR ALAN (da)		ÇAYIR(da)	ORMAN (da)
<b>MERA</b>				
Yenikent	23.054	290	3.000	4.000
Merkez	30.000	-	-	300
Saraycık	4.500	-	-	500
Yenikayı	26.658	50	4.900	4.400
Y.peçenek	40.300	190	1.000	3.500
Mülk	26.000	-	-	2.000
Akçaören	11.040	-	-	2.000
Çiçektepe	8.350	-	-	2.000
Tatlar	3.000	-	-	1.000
Çoğlu	8.000	60	-	1.500
Osmaniye	7.608	-	-	2.000
İncirlik	20.378	-	-	1.500
Anayurt	28.200	-	-	3.000
Y.Çimşit	11.740	-	-	1.500
Esenler	8.130	-	-	2.000
İlyakut	30.260	-	-	2.000
Polatlar	12.242	-	-	2.000
<b>TOPLAM:</b>	<b>299.460</b>	<b>590</b>	<b>8.900</b>	<b>35.200</b>

Sincan İlçesi'ndeki çiftçilerin tarımsal gelişmişlik düzeyininin belirlenme-

sinde ilçedeki tarım alet ve makine varlığının öğrenilmesinin yararlı olacağı düşünülmüştür.

**Çizelge 4 / 2 Sincan İlçesindeki Tarım Alet ve Makine Varlığı**

**Tarım alet ve makinasının**

<b>Cinsi</b>	<b>Adedi</b>
Traktör	523
Römork	520
Pulluk	567
Mibzer	394
Biçer-Döver	16
Pulverizatör	305
Harman Makinesi	280
Diskara	224
Tırmık	177
Kultivatör	515
Çayır Makinesi	13

Sincan ilçesinde yetiştirilen başlıca tarla ürünleri ve bunların 1994 yılı üretim miktarları şöyledir: Buğday ( 40446 ton), arpa (4950 ton), çavdar (3770 ton), mısır ( 392 ton), nohut (152 ton), yeşil mercimek (104 ton), şeker pancarı ( 12.000 ton), soğan (96 ton), sarmısak (30 ton), patates (225 ton) ve yoncadır (2468 ton). Sulu tarım alanlarında sebzeçilik de yapılmaktadır. Sincan'da üretilen başlıca bahçe ürünleri, sivri ve dolmalık biber (897 ton), domates (1600 ton), hıyar (6662 ton), karpuz (1589 ton) ve kavundur (16720 ton). Ayrıca armut, üzüm, elma, erik, kayısı, kiraz, dut gibi meyve türleri de Sincan'ın tarım ürünleri arasında yerlerini almaktadır.

**4.2.8. Hayvancılık**

Sincan İlçe Müdürlüğü'nün 1986 yılından beri Dünya Bankası Kredilerinden finanse edilen "Hayvancılığı Geliştirme Projesi" çerçevesinde yaptığı çalışmaların Sincan İlçesi ve köylerinde besi hayvancılığını cazip hale getirdiği bildirilmektedir.

İlçenin mevcut hayvan ırkları ve varlıkları aşağıdadır:

**Sığır:** 10.160 adet, **Manda :**2, **Koyun** 19.050, **Tektırnaklılar:**70,

**Kanatlılar:** 346000



#### 4.2.9. Tarımsal Kuruluşlar ve Tarımsal Yayım Çalışmaları

Sincan ilçesinde çiftçiye hizmet götüren tarımsal kamu kuruluşları şunlardır:

- a) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İlçe Müdürlüğü
- b) T.C. Ziraat Bankası
- c) Sincan Tarım Kredi Kooperatifi
- d) Yenikent Tarım Kredi Kooperatifi
- e) Ziraat Odası Başkanlığı
- f) Yenikent Çiftçi Malları Koruma Heyeti

#### **Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Sincan İlçe Müdürlüğü'nün çalışmaları:**

Sincan ilçesinde tarımsal yayım çalışmaları 1984 yılında kurulan TKB Sincan İlçe Müdürlüğü'nce yürütülmektedir. Sincan İlçesi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca 1984'ten bu yana birçok bölgede uygulanan Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP) kapsamında yer almaktadır. TYUAP'ta eğitim ve ziyaret sistemi uygulanmaktadır. Böylece, çiftçiler, yayım elemanları, araştırma kuruluşları, konu uzmanları ve yöneticiler arasında iki yönlü bilgi akışının sağlanması amaçlanmıştır. Sistemin işleyişi ise, önceden eğitilmiş Köy Grubu Ziraat Teknisyenleri (KGZT)'nin, seçilmiş çiftçileri sürekli ve düzenli ziyaret ederek eğitmeleri ve seçilmiş çiftçilerden diğer çiftçilere bilgi akışının olacağı varsayımına dayanmaktadır.

Tarımsal yayım çalışmaları video gösterileri, demonstrasyonlar, köylerde düzenlenen çeşitli toplantılar, kurslar ve tarla günleri şeklinde gerçekleştirilmektedir. Derinlemesine görüşmelerde çiftçilerin en çok ilgi duydukları yayım çalışmasının video gösterileri olduğu görülmektedir. Bu durumun, YAYÇEP'in ziraatçiler tarafından video gösterileri ile çiftçilere tanıtılmasından kaynaklandığı söylenebilir.

TKB Sincan İlçe Müdürlüğü hizmetlerini, Kaymakamlık Binası'nda yürütmektedir. Personel durumu açısından TKB Sincan İlçe Müdürü dahil olmak üzere 5 ziraat mühendisi, 6 veteriner, 6 ziraat teknisyeni, 3 veteriner sağlık teknisyeni, 2 ev ekonomisi teknisyeni, 2 makine teknikeri, 4 teknisyen, 7 idari personel, 2 şoför, 1 hizmetli, 2 sözleşmeli personel ve 2 daimi işçi olmak üzere toplam 39 kişi çalışmaktadır

## 4. 3. Deneklerin Toplumsal ve Ekonomik Özellikleri

### 4.3.1. Cinsiyet

Araştırma kapsamındaki çiftçilerin cinsiyetlerine göre dağılımı çizelge 4/3'de verilmiştir. Çizelgede de görüldüğü gibi araştırma alanında YAYÇEP'e katılan kadın çiftçilerin oranı (% 4) erkek çiftçilere (% 96) göre çok düşüktür.

**ÇİZELGE 4.3.** Çiftçilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	3	4
Erkek	72	96
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Kadın çiftçilerin bu tür çalışmalara katılmaması, ülkemizdeki tarımsal yayım çalışmalarının genelde erkek çiftçilere yönelik olmasına ve Türkiye'deki geleneksel (ataerkil) aile yapısına bağlanabilir. **Ayhan**, Türkiye'de kadınların köy toplumu içindeki yeri ve tarımsal etkinliklerde cinsiyete göre işbölümü konusunda şunları söylüyor:

"Tarımsal etkinliklerde kadınların genellikle kendilerine özgü tipik işlerinin bulunduğu söylenebilir. Örneğin; çapa, tipik bir kadın işidir. Seyreltme, dikim, sebze hasadı, meyve ve yemiş toplama, sulama, içme suyu getirme, hayvan bakımı, sağım vb. kadının işleridir. Bilindiği gibi tarımsal etkinlikler çoğu kez zamana sıkı bir biçimde bağlı işlerdir. Yoğun iş mevsimlerinde kadınlar ev işleriyle tarımsal uğraşlarını, ikincisini ön planda tutarak ayarlarlar ve kadının bu işleri belirli bir sırada yürütmesinde en önemli etken, daha çok kendi yerel tarımsal bilgi ve deneyimidir. **Bilgi eksikliği aile ve yakın çevresi içinde giderilir.**

Köy kadınlarının, ailenin tarımsal etkinliklerinde çalışmaları sonucu elde ettiği belirli bir kazanç yoktur. Geleneksel olarak kadınların ve çocukların varsa kazançları aile geliri içinde değerlendirilir. Bu tür gelirleri harcama yetkisi de doğal olarak aile başkanına aittir." **(Ayhan, 1993)**

**Taluğ'un ve Ayhan'ın** da belirttiği gibi, Türk toplumunda köylü kadınlar büyük ölçüde üretime katılmakta ve ekonomik yaşama katkı sağlamaktadırlar. Ancak onların üretici rolleri yeterince tanınmamakta ve görülmemektedir. Kadınlarımız, tarımsal üretimdeki önemli paylarına

karşılık, tarımsal hizmetlerden yararlanmada son derece ihmal edilmişlerdir. Örneğin, tarımsal faaliyetlerin hemen tümüyle kadınlar tarafından yürütüldüğü yerlerde bile tarımsal yayım hizmetleri yalnızca erkeklere yöneliktir. (Taluğ, 1986, s. 27-39; Ayhan, 1993)

Türkiye genelinde YAYÇEP'in 3. aşamasında yer alan **süs bitkilerine** ilişkin sertifika programına, kadınların önceki programlardan daha çok katıldıkları gözlenmektedir. Bu durum da göstermektedir ki, doğrudan kadınların özel alanına bırakılmış olan tarımsal üretim konularında açılan eğitim programlarına kadınların katılımı yüksek olmaktadır. Ayrıca süs bitkileri üretiminin, Türk toplumunun geleneksel tarım faaliyetlerinin dışında, yeni bir üretim dalı olması nedeniyle kadınların bu iş kolunda daha aktif olarak çalıştıkları, dolayısıyla da eğitim etkinliklerine katılımında aile reisinden daha kolay izin aldıkları söylenebilir.

#### 4. 3. 2. Yaş

YAYÇEP Protokolü uyarınca, projeye katılmak isteyen çiftçilerin 18 - 41 yaşları arasında olmaları gerekmektedir.

**ÇİZELGE 4.4.** Çiftçilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Çiftçiler	
	Sayı	%
18-25	9	12
26-33	23	30.6
34-41	43	57.4
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Çizelge 4/4' e göre, araştırma alanından projeye katılan çiftçilerin % 57.3 'ü 34 yaş ve üzerindeki orta yaşlı çiftçilerden, % 42.7 'si ise 34 yaşın altındaki genç çiftçilerden oluşmaktadır.

Bu bölümde YAYÇEP'e katılmak için 18 - 41 yaşları arasında bulunma zorunluluğunun çiftçilerde hoşnutsuzluk yarattığını da belirtmek gerekir.

Projeye kayıt yaptıramadığı halde, proje yayınlarını izlediğini ve yararlandığını söyleyen 64 yaşındaki bir çiftçi bu konudaki duygularını şöyle dile getiriyor: " Yaş sınırı konulmaması lazımdı. Ben de çiftçilikle uğraşıyorum ve yaşım 20 de olsa, 70 de olsa işimle ilgili yeni bilgilere ihtiyacım var. Böyle bir sınırlama koymak, sen yaşlısın, bir işe yaramazsın der gibi oluyor. Doğrusu çok üzülüyorum."

### 4. 3. 3. Eğitim

Daha önce de belirtildiği gibi, YAYÇEP'e katılma koşullarından biri de istekli çiftçilerin en az ilkokul mezunu olmalarıdır.

**ÇİZELGE 4.5.** Çiftçilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Çiftçiler	
	Sayı	%
İlkokul Mezunu	58	77.3
Ortaokul Mezunu	4	5.3
Lise Mezunu	13	17.4
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Çizelge incelendiğinde projeye katılan çiftçilerin % 77.3'ünün ilkokul mezunu, geri kalan % 22.7 'sinin ise ortaokul ve lise mezunu olduğu görülmektedir. Yani araştırma kapsamındaki çiftçilerin büyük bir bölümü YAYÇEP'e kayıt yaptırmamanın asgari koşuluna sahip alt eğitim düzeyinde yer almaktadırlar.

### 4.3.4. Ekonomik Özellikler

Uygulanan anket formunda çiftçilerin mülk-arazi genişliklerine, kiracılık veya ortaklık durumlarına, işletme arazisi genişliğine, tarımsal üretim miktarlarına, hayvan veya alet - makine varlıklarına ilişkin sorular konmamış fakat; çiftçilerle yapılan derinlemesine görüşmeler sırasında, sohbet ortamında sorulan sorularla çiftçilerin ekonomik özellikleri saptanmaya çalışılmıştır.

Zira, köylülerin parasal gelirlerinin belirlenmesinde doğrudan sorulacak sorulara içten cevap vermedikleri, ayrıca bu soruları çeşitli nedenlerle (vergi vb.) kuşkuyla karşıladıkları bilinmektedir. (Sencer, M. ve Y. Sencer, 1978)

Görüşmeler sonucu elde edilen edilen bilgilerden, araştırma alanında YAYÇEP'e katılan bütün çiftçilerin kendilerine ait (ailelerine ait) arazilerinin en az 110 dönüm olduğu anlaşılmıştır. Görüşülen 75 çiftçiden 21'inin bir traktöre ve aksamlarına sahip olduğu, 2'sinin de biçer-döveri bulunduğu belirlenmiştir.

Bir projeli yayın denemesi olarak ortaya çıkan YAYÇEP'e Sincan İlçesinden katılanların yaklaşık % 20'sinin çiftçiliğin yanısıra başka işlerle de uğraştıkları saptanmıştır

Geray (1974, ss.48-53), çeşitli kaynaklardan yararlanarak yaptığı sınıflandırmada, Türkiye'deki köylüleri 5 kümede toplamaktadır. Bu kümelerde (1) tarım işçileri, (2) 50 dönümün altında toprağı olan yoksul köylüler, (3) 50 -100 dönüm arasındaki işletmelerde geçimini sağlayan küçük köylüler, (4) 100 - 500 dönüm toprağına sahip olan orta köylüler, 500 dönümün üstündeki toprakları işleyen büyük toprak sahipleri yer almaktadır.

Bu sınıflandırmaya göre araştırma kapsamındaki köylülerin tamamı 100 - 400 dönüm toprağına sahip olan orta gelir düzeyinde yer almaktadır.

Projeye katılan çiftçilerin bitkisel üretim durumuna bakıldığında, çoğunluğun buğday - arpa gibi hububat ağırlıklı bitkiler ile kavun ve sebze yetiştirdiği, endüstri bitkileri ve çayır - mera bitkileri yetiştiriciliğinin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Tarım dışında projeye katılan çiftçilerin en önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. Özellikle sütçülük ve besicilik açısından büyükbaş hayvancılığın gelişmiş olduğu söylenebilir.

Derinlemesine görüşmelerde, gerek tarımla ilgili gerekse hayvancılıkla

ilgili proje önerilerinin uygulanma durumu üzerinde çiftçilerin mal varlıklarının etkili olduğu belirlenmiştir. Örneğin, kültür ırkı sığırlara sahip olan çiftçilerin sığırcılıkla, tarım alet ve makinelerine sahip olan çiftçilerin tarımsal mekanizasyonla ilgili proje önerilerini daha çok uyguladıkları görülmektedir.

#### 4.4. Kitle İletişim Araçlarından Yararlanma

Yeniliklerin kırsal kesimde yayılmasında 4 aşamalı bir sürecin yaşandığı belirtilmektedir. Bunlar, **yenilikleri duyma** ya da **farkında olma, ilgilenme, benimseme** ve **uygulama**dır. Toplumbilimci **Rogers**, yeniliklerin duyurulması ve bireylerin duyduklarıyla ilgilenmelerinde kitle iletişim araçlarının, özellikle de radyo - televizyonun birinci derecede rol oynadığını; komşu, arkadaş ve kamu kuruluşlarının ise daha alt sıralarda etkili olduğunu; buna karşılık yeniliklerin benimsenmesi ve uygulanmasında komşu ve arkadaş kümeleriyle kamu kuruluşlarının ön sıralarda yer aldığını, radyo - televizyonun etkisinin ise çok az olduğunu belirtmektedir. (**Aziz**. 1982, ss. 40 - 56)

**Geray** (1978, s. 29) ise yetişkinin öğrenme aşamalarını 5 basamak olarak ele almaktadır: **Farkında olma, İlgilenme, Hesaplama, Deneme, Uygulama**.

**Geray**'a göre yetişkin, önce yeni bir bilgi, beceri ya da uygulayımın var olduğunu duyar. Bu konuda genel bir bilgi sahibi olan yetişkin bu alanda daha geniş bir bilgi edinme, yeniliğin yararlı ve üstün yönlerini öğrenme yoluna giderse, ilgilenme aşamasına girmiş demektir. Konuyla ilgili daha geniş bilgi edinen yetişkin bunu kendisi, ailesi ve kümesi açısından değerlendirir. Maliyeti, uygulanma olanakları, sakıncalı yanları, sağlayacağı gelir ya da yarar konusunda bir takım hesaplamalar yapar; sonucun kendisi için elverişli olup olmadığını araştırır. Yaptığı hesabın doğruluğunu ölçme açısından yetişkin, yeni bilgi ya da beceriyi, küçük çapta uygulayarak sınaama yoluna gider. Başarıyla sonuçlanan bir dene-

meden sonra ise yeni bilgi beceri ya da uygulayımı benimser.

Televizyon için hazırlanan ve yayınlanan bir dizi programın etkisinin saptanmaya çalışıldığı bu araştırmada deneklerin öncelikle kitle iletişim araçlarına karşı açıklığının ve bunlardan yararlanma düzeyinin belirlenmesi gerekli görülmüştür. Bu bölümde, çiftçilerin radyo, televizyon, gazete ve tarımla ilgili basılı yayınlardan (dergi, kitap, broşür vb.) yararlanmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

#### 4. 4. 1. Radyo Dinleme ve Televizyon İzleme Sıklığı

Araştırma kapsamındaki tüm çiftçilerin bir radyo ve televizyon cihazına sahip oldukları belirlenmiştir. Çizelge 4 / 6'da bu çiftçilerin radyo dinleme ve televizyon izleme sıklıklarına göre dağılımları yer almaktadır.

**ÇİZELGE 4.6.** Çiftçilerin Radyo Dinleme ve TV İzleme Sıklıklarına Göre Dağılımı

Radyo Dinleme Sıklığı	Sayı	%	TV İzleme Sıklığı	Sayı	%
Hergün	6	8	Hergün	67	89.3
Haftada 3-4 kez	42	56	Haftada 3-4 kez	8	10.7
Ayda 2-3 kez	6	8	Ayda 2-3 kez	-	-
Hiç dinlemiyor	21	28	Hiç izlemiyor	-	-
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Radyoyu hergün dinleyenlerin oranı % 8, haftada 3-4 kez dinleyenlerin % 56, ayda 2-3 kez dinleyenlerin % 8, hiç dinlemeyenlerin % 28'dir. Hergün televizyon izleyenlerin oranının % 89.3, haftada 3-4 kez izleyenlerin ise % 10.7 olduğu görülmektedir.

Özellikle radyo için elde edilen bulgular, geçmiş yıllarda yapılmış araştırmaların sonuçlarıyla çelişmektedir. 1968'de DPT tarafından yapılan **Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri** araştırmasında (DPT, 1970) erkek denekler esas alınmak koşuluyla, hiç radyo dinlemeyenlerin oranı % 20.5, hergün dinleyenlerin oranı ise % 48.1'dir.

**Özgen**, 1972 yılında Çukurova Bölgesi'nde yaptığı araştırmasında hergün radyo dinleyenlerin oranını % 65, hiç dinlemeyenlerin oranını ise % 3 olarak bulmuştur.

**Aziz**'in Ankara'nın üç köyünde yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre erkekler esas alınmak koşuluyla hergün radyo dinleyenlerin oranı % 53.5'tir. Aziz'in bu araştırmasında radyo dinlemeyen denek yoktur. (**Aziz**, 1982b, s. 92)

**Ceylan**(1988), Ankara'nın Çubuk İlçesi'ne bağlı köylerde yaptığı araştırmasında, çiftçilerin % 73'ünün hergün radyo dinlediklerini, buna karşılık % 10'unun hiç radyo dinlemediklerini bulmuştur.

**Demiryürek**'in (1993) Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde ve köylerinde yaptığı araştırmaya göre çiftçilerin % 49.3'ü hergün radyo dinlemekte, % 18.7'si hiç radyo dinlememektedir.

Ankara'nın Sincan ilçesine bağlı 12 köyden YAYÇEP'e katılan çiftçiler üzerine yapılan bu araştırmanın radyo dinleme sıklığına ilişkin bulgularının geçmiş yıllardaki araştırma bulgularınca desteklenmemesinin en önemli nedenlerinden birisinin televizyonun çok yaygınlaşmış olması ve TV kanallarındaki çeşitlilik olduğu söylenebilir. Ayrıca deneklerin projeli bir televizyonla eğitim programına kayıtlı oldukları göz ardı edilmemelidir. En azından proje yayınlarını izleme zorunluluğu, onları TV başına çekmiş olabilir ve radyonun bu kişiler tarafından dinlenmesini azaltmış olabilir.

#### **4. 4. 2. Radyo Dinleme, Televizyon İzleme Nedenleri**

Araştırmada radyonun dinlenme nedenleri sırasıyla birşeyler öğrenmek (% 45.3), eğlenmek (% 29.3) ve haber edinmek (% 25.4) olarak belirlenmiştir. Oysa **Aziz** tarafından yapılan araştırmada erkek deneklerden radyo-yu haberler için dinleyenler birinci sırada, haber ve öğrenme için dinleyenler ikinci sırada, eğlenme ise dördüncü sırada yer almıştır. (**Aziz**, 1982b, s.97)



**ÇİZELGE 4.7.** Çiftçilerin Radyo Dinleme ve TV İzleme Nedenlerine Göre Dağılımı

Radyo Dinleme veya TV İzleme Nedenleri	Radyo Dinleyenler		TV İzleyenler	
	Sayı	%	Sayı	%
Haber edinmek	19	25.4	35	46.7
Birşeyler öğrenmek	34	45.3	18	24.0
Eğlenmek	22	29.3	22	29.3
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Sohbet ortamında çiftçilere daha çok hangi programları izledikleri sorulmuş ve önemli bir bölümünün hergün sabah kuşağında (06.00 civarı) yayınlanan "**Günaydın**" programını dinlediği anlaşılmıştır. Haber programları ile din ve ahlak programları da radyoda dinlenenler arasındadır. Bunların dışında bazı çiftçiler radyoda müzik ve çeşitli eğlence programlarını dinlediklerini söylemişlerdir. Araştırma sonucunda özellikle genç çiftçilerin TRT radyoları dışında özel radyo kanallarındaki müzik ağırlıklı eğlence programlarına ilgi duydukları belirlenmiştir.

En önemli televizyon izlenme nedenleri ise haber edinme (% 46.7) ve birşeyler öğrenme (% 24) ve eğlenme % 29.3 'tür.

Daha önce de değinildiği gibi günümüzde televizyon en yaygın kitle iletişim aracı konumundadır ve hem göze, hem kulağa hitap ederek radyonun işlevlerini de (bu araştırmaya göre özellikle haber verme işlevini) büyük ölçüde üstlenmiş durumdadır. Görülen odur ki, belli alışkanlıklar olmasa - *örneğin, Günaydın Programı 1970'li yıllardan beri yayındadır ve bir izleme alışkanlığı yarattığı söylenebilir* - radyo yalnızca arasıra kullanılan bir eğlence aracına dönüşecektir.

#### **4.4.3.Çiftçilerin gazete ve tarımla ilgili dergi - kitap okuma durumu**

Çizelge 4/8 'e göre çiftçilerin % 32 'sinin ayda 2-3 kez gazete okuduğu, % 41.3'ünün ise hiç gazete okumadığı görülmektedir.

**ÇİZELGE 4.8.** Çiftçilerin Gazete Okuma Sıklıkları

Gazete Okuma Sıklığı	Sayı	%
Hergün	2	2.7
Haftada 3-4 kez	7	9.3
Haftada 1 kez	11	14.7
Ayda 2-3 kez	24	32
Hiç okuyamayan	31	41.3
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Bu durum, kırsal alanda ulaşım olanaklarının sınırlılığından dolayı buralarda düzenli olarak gazete bulmanın mümkün olmamasına; radyo ve televizyonun haber ihtiyacını karşılamasına ve gazetelerde, tarımla ilgili konulara fazlaca yer verilmemesine bağlanabilir.

Çiftçilerin tarımla ilgili basılı kaynakları okumaları, bu konulara ilişkin bilgi aradıklarının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Tarımla ilgili kitap ve dergileri okuyan çiftçilerin, bu kaynaklardan yararlanacağı ve yeni tarım tekniklerini daha çabuk benimseyip, daha çok kullanacakları düşünülmektedir. Bu nedenle YAYÇEP'e kayıtlı çiftçilerin tarımla ilgili kitap ve dergi okuma durumu da incelenmiştir.

**ÇİZELGE 4.9** Çiftçilerin Tarımla İlgili Kitap, Dergi Okuma Durumu

Okuma Durumu	Sayı	%
Okuyan	18	24
Okumayan	46	61.3
Eline geçerse okuyan	11	14.7
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Çizelge 4/9 da görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki çiftçilerin %24'ü tarımla ilgili çeşitli yayınları okuduklarını, %61.3'ü tarımla ilgili hiç kitap, dergi vb. okumadıklarını, %14.7'si ise bulurlarsa okuduklarını söylemişlerdir. Bu veriler YAYÇEP kitapları dışında kalan basılı yayınlara ilişkindir.

Çiftçilere evlerinde tarımla ilgili kitap, broşür vb. bir yayın olup olmadığı sorulmuş ve % 25'inin evinde bu tür yayınlardan olduğu, % 6.7'sinde hiç tarımsal yayın olmadığı ve % 68.3'ünde yalnız YAYÇEP kitaplarının bulunduğu saptanmıştır. Bu çerçevede YAYÇEP kitaplarının önemli bir eksikliği giderdiği, çiftçiler için birer başucu kitabı niteliği taşıdığı söylenebilir.

#### 4.5. Çiftçilerin Projeye Katılım Süreçleri

Tarımsal yenilikler çiftçilere televizyon, radyo, gazete, ziraatçılar ve diğer çiftçiler kanalıyla ulaşmaktadır. Çiftçilerin YAYÇEP'e katılım sürecinde, çeşitli bilgi kaynaklarının hangilerinden ne ölçüde yararlandıklarının saptanmasıyla, ileride yapılacak benzer uygulamalarda, tarımsal yeniliklerin yayılması ve benimsenmesinde etkili olan bilgi kaynaklarına öncelik verilebilecektir.

Çiftçilerin projeyi ilk kez duymalarından, projeye katılma kararı vermelerine ve proje önerilerini uygulamalarına kadar geçen süre, projeye katılım süreci olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde, çiftçilerin projeye katılım aşamalarında hangi bilgi kaynaklarından ne ölçüde yararlandıkları; projeye katılmaya karar vermede etkili olan proje özellikleri ve projenin yürütülmesine ilişkin bilgilerden çiftçilerin ne kadar ve nasıl haberdar oldukları belirlenmeye çalışılmıştır.

##### **Projeden haberdar olma:**

Çiftçilerin % 43.3'ü YAYÇEP'i ilk kez 1991'in projenin başladığı Mart - Nisan aylarında, % 45'i yine 1991'in Mayıs - Haziran aylarında, % 11.7'si ise Eylül - Ekim aylarında duyduklarını belirtmişlerdir. Yani 1991 yılında tüm çiftçilerin YAYÇEP'ten haberdar oldukları saptanmıştır.

Çiftçilerin projeden haberdar olma aşamasında yararlandıkları bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla sorulan "*YAYÇEP'i ilk kez kimden veya nereden duydunuz?*" sorusuna verilen cevaplara göre Çizelge 4/10 oluşturulmuştur.

ÇİZELGE 4.10 Çiftçilerin YAYÇEP'i İlk Kez Duydukları Bilgi Kaynakları

Bilgi Kaynakları	Sayı	%
Televizyon	39	52.0
Ziraatçılar	13	17.3
Komşu ve akrabalar	23	30.7
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Çiftçilerin projeden haberdar olma aşamasında en çok yararlandıkları bilgi kaynağı % 52 ile televizyondur. Bunu % 30.7 ile komşu ve akrabalar, % 17.3 ile ziraatçılar izlemektedir. Bu bulgu **Rogers**'ın (1963) televizyonun, yeniliklerin duyurulması aşamasında daha etkili olduğu savını doğrulamaktadır. Yine Rogers'a göre, televizyonun yeniliklerin duyurulması aşamasındaki etkinliğinin daha ileriki aşamalarda azalması sözkonusudur.

**Klapper** da (1963) kitle haberleşme araçlarının yeniliklerin benimsenme sürecinde tek başlarına etkin olamayacağını ve kitle iletişim kanallarının yüz yüze iletişim kanalları tarafından desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. **Swanson** (1984) ise televizyonun yeni tarım tekniklerinin duyurulması işlerinin yanısıra, tarımsal yayım çalışmalarında yayım örgütünün etkinliğinin artırılması amacıyla da kullanılabileceğini belirtmektedir.

**Van Den Ban**' a (1965) göre, Hollanda'lı çiftçilerin % 75'i haberdar olma aşamasında kitle iletişim araçlarından yararlanırken, karar verme aşamasında ise % 75 oranında kişiler arası kaynaklardan yararlanmaktadır. (**Tatlıdil**, 1978)

Çiftçilerin projenin ayrıntılarını öğrendikleri bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla çiftçilere, "YAYÇEP'ten haberdar olduktan sonra projenin ayrıntılarına ve çiftçilerin katılımına ilişkin bilgileri nereden edindiniz?" sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre, çizelge 4/11 düzenlenmiştir. Haberdar olma aşamasında en etkili bilgi kaynağı televizyonken; ilgilenme aşamasında, dolayısıyla ayrıntılara ilişkin bilgi edinilmesinde en çok fayda-

lanılan bilgi kaynağının ziraatçılar (%70.7) olduğu görülmektedir. Yeniliklerin benimsenmesi aşamasında ise geleneksel yüzyüze iletişim kanallarının (ziraatçılarla, komşu-akrabalarla iletişim ve etkileşimin) televizyondan daha etkili olduğu görülmüştür.

**ÇİZELGE 4.11.** Çiftçilerin Projenin Ayrıntılarına İlişkin Bilgileri Aldıkları Kaynaklar

Bilgi Kaynakları	Sayı	%
Televizyon	19	25.3
Ziraatçılar	53	70.7
Komşu ve akrabalar	3	4.0
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Bu bulgular **Ceylan**'ın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ceylan, televizyonun tarımsal programlarının "haberdar olma" aşamasındaki etkinliğini % 62; "karar verme" ve "uygulama" aşamalarındaki etkinliğini ise % 7 olarak bulmuştur. Araştırmacı, televizyondaki tarımsal programlardan alınan mesajların, karar verme ve uygulama aşamalarından önce kişilerarası haberleşme kanalları ile desteklendiğinde uygulama oranının % 20'ye yükseldiğini belirtmektedir.

#### **Projeye Katılma:**

Projeye katılma kararını etkileyen ve katılmaya yöneltten proje özelliklerini belirleyebilmek için sorulan, "*YAYÇEP'e katılmaya karar vermenizde projenin hangi özellikleri etkili oldu?*" sorusuna alınan cevaplardan çizelge 4/12 ortaya çıkmıştır.

**ÇİZELGE 4.12.** Katılımı Etkileyen Proje Özellikleri

Proje Özellikleri	Sayı	%
İlgi alanıma giren konularda temel bilgiler verecek olması	7	9.3
Mevcut bilgilerin dışında yeni ve yararlı bilgiler verecek olması	33	44
Proje sonunda verilecek sertifikanın bazı faydalar sağlayacak olması	17	22.7
Diğer nedenler	18	24
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>


Çizelge 4/12 'de de görüldüğü gibi çiftçilerin yaklaşık yarısı (% 44) ilgi alanlarına giren konularda yeni ve yararlı bilgiler edinme umuduyla YAYÇEP'e katılmıştır. % 22.7'lik önemli bir bölümü ise proje sonunda verilecek sertifika ile belli kolaylıklara kavuşacağını düşünerek YAYÇEP'e ilgi göstermiştir. % 24'ü ise değişik, farklı nedenlerle YAYÇEP'e katılmışlardır. Bunların başında da YAYÇEP kitapları gelmektedir. Bazı çiftçiler yalnızca kitap edinebilmek için projeye kayıt yaptırdıklarını açıklamışlardır. Derinlemesine görüşmeler sırasında bir çiftçi bu durumu şöyle dile getirmiştir: "*Böyle kitapları arasam, paramla bile bulamam. Kayıt olmayınca da ne para-yla, ne de parasız vermiyorlar. Ben de hepsine kaydoldum, kitaplarımı aldım. Bazısının imtihanına bile girmedim... Programları da arasıra seyrettim. Zaten 15 dakkada orda söylenenleri birden öğrenmem imkansız. Ben çoğu gün akşam ne yediğimi unuturum. Programlarda anlatılanlar güzel anlaşılıyor ama iki - üç günde uçup gidiyor. Kitap öyle mi ya? Ne zaman lazım olsa açar bakarsın. Anlayamadığın yere işaret kor, bilene sorarsın. Küflenmez, kokmaz, yerigelir çoluk -çocuk, konu-komşu faydasını görür..."*


Öte yandan, araştırma sonucunda çiftçilerin kayıt oldukları sırada %98.3' ünün proje sonunda sınav yapılacağını bildikleri ancak tamamının (% 100) sınavın nasıl ve nerede yapılacağını bilmedikleri ortaya çıkmıştır.


Ayrıca, çiftçilerin % 93.3 'ü sınav sonunda bir sertifika verileceğini bildiklerini, % 6.7'si ise sertifika verileceğini bilmediklerini söylemişlerdir. Yine, 76.7'si sertifikanın kendilerine ne gibi yararlar sağlayacağı konusunda bilgilendirildiklerini, % 23.3' ü sertifikanın niçin verildiğine ilişkin bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir.


Burada bazı noktalara değinmekte fayda vardır: Araştırma kapsamındaki çiftçilerin tamamına yakınının sertifikanın olası faydalarına ilişkin olarak TKB yetkililerince verilen bilgilerden haberdar olduğu gözlenmiştir. Sertifikanın niçin verildiğini bilmediklerini söyleyenler, daha önce verilen sözlerin yerine getirilmediğini, eğer sözü edilen faydaları

sağlamayacaksa sertifika verilmesinin bir anlam taşımadığını düşünen yani aslında bilip de bilmezden gelen çiftçilerdir. Ancak bu noktada önemlidir. Çünkü yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen çiftçilerin görüşlerine göre YAYÇEP'in en önemli olumsuzluklarından birinin, sertifika konusunda çiftçilerin aldatıldıkları hissine kapılmış olmaları gösterilebilir. Fakat çiftçilerin önemli bir bölümünün, diplomalarının günün birinde işlerine yarayacağı umudunda oldukları görülmektedir. Bu konudaki bazı görüşler aşağıdadır:

 " Daha biz YAYÇEP'e girmeden televizyondan duydum. O büyükbaşlardan biri, bunu tamamlayıp diploma alan bir çiftçi YAYÇEP kimliğini gösterecek düşük faizli kredi alacak, kimliği gösterecek daha ucuza küspe, gübre alacak dediydi. Ben de sığırçılığa yazıldım ama iki sene geçti, ortada birşey yok."

 " YAYÇEP diploması ile Ziraat Bankası'na gittiğimde kredi alırken formalitelerin daha az olmasını ve zorluk çıkartılmamasını, ayrıca faiz oranlarının mümkün olduğu kadar düşük tutulmasını istiyorum."


 " Diploma, çiftçinin satacağı ürüne fayda sağlamalı. Devlet alım yaparken diplomalı çiftçinin ürününe öncelik tanınmalı. Duvarda asılı duracak diplomayı ben ne yapacağım, torunuma miras mı bırakacağım?"


 " Bence diploma bir kağıt parçasından ibaret değildir. Devlet kapılarını kolay açalım diye bu anahtarı bize verdi. Proje yayınlarının hepsi tamamlandığında bu konu ele alınacak diye bekliyoruz. Yani gübre alırken, yem alırken, Bakanlık'tan ziraat aleti alırken bizim önce düşünüleceğimize ve bazı avantajlı durumlar sağlanacağına inanıyorum."


#### **YAYÇEP ödülleri:**


"YAYÇEP sonunda yüksek başarı gösteren çiftçilere ne tür ödüller verileceğini biliyor muydunuz?" şeklindeki bir soruya "evet" diyenlerin oranı (%50) ile "hayır" diyenlerin oranı (%50) birbirine eşittir.


Gerek çiftçilerin YAYÇEP ödülleri hakkındaki görüşlerini öğrenmek gerekse ödüllendirmenin proje önerilerinin uygulanmasına etkilerini belirleyebilmek amacıyla çiftçilere sorulan açık uçlu sorulara verilen cevaplar, çiftçilerin ödüllendirme konusuna genellikle olumlu baktıklarını; ancak YAYÇEP kapsamında dereceye girenlere verilen ödül türlerini ve ödüllendirmenin şeklini beğenmediklerini ortaya koymuştur. Bu konudaki bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

 "Dereceye girenlere ilk sefer (1. Aşama sonunda) tarım aletleri, ikinci sefer (2.aşama) para vermişler.Sığircılık, tavukçuluk yapan ya da davarla uğraşan adamın tarlası, traktörü yoksa bu adam pulluğu ne yapsın? Her sefer para verseler daha iyiydi. Adam parayı canı neyi çekerse oraya harcardı..."

 " Hiç sığircılıkta birinci olana traktör verilir mi? O adama damızlık inek ya da boğa verselerdi ya...Hem bir traktör parasına en az 10 adama birer cins sığır alınırdı."

 "Ben sığircılıkta başarılı oldum. Pulluk kazandım. Amma sütçülük yapıyorum. Pulluğu sattım, parasıyla ahırın damını aktardım. Şöyle cins bir düve verseler daha çok sevinirdim..."

 " Eğer adaletli bir şekilde verilse ödül faydalı olur, teşvik olur...Şimdi imtihana giriliyor. Bir sürü kişi hepsini biliyor, 100 alıyor. Aralarında kura çekiliyor ve traktörü kurada çıkan alıyor. Böyle ödülün kıymeti yok. Bunun haksızlık olduğunu düşünüyorum."

 "...Ödül, üç beş kişiyi sevindiriyor. Ödüle gerek yok. Onun yerine diplomalı çiftçilere düşük faizli kredi verilsin ve tohum, gübre gibi malzemeler çok pahalı bunlar için kolaylık sağlansın. Ödül yerine YAYÇEP diplomasını amacına uydursunlar, yeter."



Projeli eğitim yayınlarında başarının ödüllendirilmesinin projeye katılımı arttıracığı, projenin başarılı olmasına katkı sağlayacağı beklenir. Ama YAYÇEP'te ödül konusunun beklenen faydayı sağlamadığı gözlenmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri çiftçilerin de belirttiği gibi dağıtılacak ödüllerin çeşidine, o dönemin sertifika konularıyla ilgili olmasına özen gösterilmemiş olmasıdır. Bundan başka ödül alacak çiftçilerin belirlenmesi konusundaki kuşkular ve sertifikadan umulan yararın sağlanamaması da ödüllere ilgiyi azaltmıştır denilebilir.

### **Sınavlara girme ve başarı durumu:**

Çiftçilerin % 53.33'ü (40 kişi) kayıt yaptırdıkları programın sınavına girdiklerini, % 24'ü (18 kişi) kayıt yaptırdıkları halde sınava girmediklerini ve % 22.66'sı (17 kişi) kayıtlı oldukları programın sınavının henüz yapılmadığını belirtmişlerdir.

Çiftçilerin sınava girmeme nedenleri, araştırma verilerine göre YAYÇEP sertifikasının kendilerine fayda sağlayacağına olan inançlarını yitirmiş olmaları, sınav tarihinde kendilerince önemli işlerinin çıkması ve eğitim kitaplarının sınavdan önce ellerine geçmemiş olmasından dolayı yeterince hazırlanamadıklarını düşünmeleridir.

Sınava girenlerin yalnızca % 35'i (17 kişi) sertifika almaya hak kazanmışlardır. Sınavlardaki başarı oranının bu kadar düşük olması, sınavların proje yayınlarının tamamlanmasından çok uzun bir süre (5 - 6 ay) sonra yapılmasına bağlanabilir. Aradaki uzun zaman dilimi, yetişkinlerde sınava girmeme eğilimini arttırdığı gibi, öğrenilenlerin bir kısmının unutulmasına yol açarak başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. YAYÇEP diplomasından da bir beklentileri kalmayan bazı çiftçiler, sınav öncesinde öğrendiklerini hatırlamak için bir gayret göstermemiş, 'sınava gireyim de bilirim diploma alırım, bilemezsem de önemi yok' diye düşünmüşlerdir.

## 4.6. Çiftçilerin programları izleme, eğitim kitaplarından yararlanma durumları ve projeye ilişkin görüşleri


YAYÇEP'in birbiriyle ilişkili üç temele dayandırıldığı söylenebilir. Bunlardan birincisi çiftçilere yönelik televizyon yayınları, ikincisi eğitim kitapları, üçüncüsü ise tarım teşkilatındaki görevlilerin verdiği yüzyüze danışmanlık hizmetleridir. Bunlardan birinin bile aksamasının, çiftçilerin projeden yararlanmalarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.


Bu nedenle çiftçilerin projeden daha fazla yararlanabilmeleri için televizyon yayınları ile eğitim kitaplarını düzenli olarak izlemeleri ve ziraatçılar ile daha sık ilişki kurmaları gerekmektedir. Araştırmanın bu bölümünde çiftçilerin proje yayınlarını izleme, eğitim kitaplarını okuma durumu ve projeye ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

### 4. 6. 1. Proje yayınlarının izlenme zamanı


Görüşülen çiftçilerin % 73.3'ü programları akşam saatlerinde izlediklerini; %26.7'si ise bazen sabah, bazen akşam izlediklerini açıklamışlardır. Ankete katılan çiftçilerin %90'ı programların yayın saatinin kendilerine uygun olduğunu bildirirken; % 10'u yayın saatlerinden memnun olmadıklarını, bu saatin 50-60 dakika daha ileri alınmasının (akşam için) yararlı olacağını belirtmişlerdir.

Derinlemesine görüşmelerde ise çiftçilerin önemli bir bölümü (özellikle hayvancılıkla uğraşanlar), programların yayın saatinin hayvanlarla uğraştıkları bakım saatine geldiğini ve izleme güçlüğü çektiklerini belirtmişler ve yayın saatinin akşam yediden sonra veya öğlen saatlerine alınmasının daha yararlı olacağını söylemişlerdir. Aşağıda bu konuda yapılan grup sohbetlerinden kısa alıntılar yapılmıştır:

 *"Akşam sekiz haberlerinin önünde veya arkasında yayınlanması daha faydalı olur."*

 *"TRT'de sabah saat 10.00' dan itibaren öğleden sonraya kadar devam eden eğitim ağırlıklı programlar görüyoruz. Bu saatler uygun. Bir ile*

*iki (13.00 - 14.00) saatleri arasında köylü genellikle evindedir. Bence bu saatler uygundur."*

 *"Çiftçi öğlen saatlerinde her zaman boş olacak diye birşey yoktur.Yalnız kış aylarını düşünmeyelim. Çiftçi baharda, yazda ve güz aylarında tarlasında, bağında-bahçesinde veya merada olabilir. Bu nedenle yayınlar sabah çok erken veya akşam biraz daha geç saatte yapılmalıdır."*

Bu görüşlere de dayanarak, günde iki kez tekrarlanan proje yayınlarının sabah veya akşam kuşaklarından birinin öğlen saatlerine alınmasının çiftçilere izleme kolaylığı sağlayabileceği söylenebilir.

Derinlemesine görüşmelerin yapıldığı çiftçilerin tamamına yakınının, anketteki *"Programların yayın saati size uygun mu?"* sorusuna *"evet"* cevabı verdikleri görülmüştür. Daha sonraki görüşmelerde yayın saatlerinden hoşnut olmadıkları ortaya çıktığında kendilerine anketteki cevapları hatırlatılınca, bir çiftçi, *"O lafın gelişiymiş"* demiştir.

Burada araştırmacının deneyim eksikliğinden kaynaklanan bir konuya değinmekte fayda görülmektedir. Anketin ilk uygulamasının gerçekleştirildiği Yenipeçenek köyünde çiftçiler araştırmacıyı TKB'den bir görevli sanmışlar ve özel bir ilgi göstermişlerdir. Araştırmacı daha sonra derinlemesine görüşmeler yapmayı düşündüğü bu insanlarla yaratılmış olan sıcak ortamın bozulabileceği endişesiyle bu yanlış anlaşılmayı düzeltmeye o an için gerek duymamış; daha sonraki görüşmelerde gerçek kimliğini açıklamanın bir sakınca doğurmayacağını düşünmüştür. Oysa bu köyden YAYÇEP'e katılan çiftçilerin hemen hepsi hayvancılıkla uğraşmaktadırlar ve gerçekte programların yayın saatinden şikayetçidirler.

Ayrıntılı görüşmeler, çiftçilerin anket yapılırken bazı sorulara kendi gerçek görüşlerine ilişkin cevabı değil, TKB görevlisi sandıkları görüşmecinin beklediğini düşündükleri cevabı verdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu bulgu, bu tür araştırmalarda farklı yöntemlerin birarada kullanılmasının yararını bir kez daha ortaya koymaktadır.

#### 4. 6. 2. Proje yayınlarının izlenme sıklığı ve yeri

Araştırma kapsamındaki bütün çiftçiler proje yayınlarını kendi evlerinde izlediklerini söylemişlerdir.

Yayınların izlenme sıklığını belirlemek amacıyla sorulan soruya ise en çok alınan cevap, % 68 ile "*Birkaç program dışında çoğunu izledim*" olmuştur. Hergün hiç kaçırmadan izleyenlerin oranının % 4, çok azını izleyenlerin oranının ise % 28 olduğu saptanmıştır.

**ÇİZELGE 4.13.** Çiftçilerin Proje Yayınlarını İzleme Sıklığı

TV Yayınlarını İzleme Sıklığı	Sayı	%
Hepsini	3	4
Çoğunu	51	68
Çok azını	21	28
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Program yayın listeleri, TKB Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Tarımsal Yayım Dairesi'nce, TKB İl Müdürlüklerine, oradan da TKB İlçe Müdürlükleri kanalıyla YAYÇEP'e katılan çiftçilere ulaştırılmıştır. Ancak çiftçilerin % 65.33'ü (49 kişi) TV programında o gün anlatılacak konuyu daha önceden bildiklerini; % 34.67'si ise anlatılacak konudan haberdar olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre, program yayın listelerinin TKB Sincan İlçe Müdürlüğü'nce tüm çiftçilere ulaştırılmamış olabileceği ya da bazı çiftçilerin proje yayınları ile yeterince ilgilenmedikleri için ellerindeki yayın listelerine bakmamış olabilecekleri düşünülebilir.

#### 4. 6. 3. Çiftçilerin proje yayınlarını anlama durumu

**ÇİZELGE 4.14.** Çiftçilerin Proje Yayınlarını Anlama Durumu

Proje Yayınlarını Anlama Durumu	Sayı	%
Hepsini anlıyor	41	54.67
Genellikle anlıyor	22	29.33
Bazılarını anlıyor	12	16
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Yukarıdaki çizelgede de görüldüğü gibi çiftçilerin % 54.67'si proje yayınlarının hepsini anladıklarını, % 29.33'ü yayınları genellikle anladıklarını ve %16'sı yayınların bazılarını anlayabildiklerini söylemişlerdir. Alınan cevaplar, çiftçilerin çoğunlukla proje yayınlarını kolaylıkla anladıklarını göstermektedir.

Proje yayınlarının içerik ve dil açısından katılımcıların anlayabilecekleri düzeyde hazırlanmış olmasının yanısıra YAYÇEP'e katılan çiftçilerin en az ilkokul mezunu olması, çiftçilerin proje yayınlarını anlamalarını kolaylaştırmıştır, denilebilir.

#### **4. 6. 4. Çiftçilerin eğitim kitaplarını okuma durumu**

Eğitim amaçlı projeli yayınların başarılı olabilmesi için, televizyon programlarının basılı araçlarla desteklenmesi gerektiği bilinmektedir. Televizyon eğitimde etkili bir araç olarak kullanılmakla beraber, aktarılan bilgiler, kitap gibi basılı materyallerle desteklenmedikçe kalıcı olamamaktadır. TV ile eğitimden yararlananların TV programlarını kaydedebilecekleri bir cihazları (video) olması ya da bu programların video-kasetler halinde çoğaltılıp bütün katılımcılara dağıtılabileceği düşünülse bile, bunun gerçekleştirilmesi mali açıdan Türkiye koşullarında fazlaca olanaklı görünmemektedir.

YAYÇEP kapsamında da, televizyondaki eğitim programlarını destekleyen kitaplar hazırlanarak çiftçilere dağıtılmıştır. Ancak eğitim kitapları televizyon programları başladıktan çok sonra, hatta bazen aynı konudaki programın yayın dönemi sona erdikten sonra çiftçilerin eline ulaşmıştır. Bu durum, çiftçilerin proje yayınlarını proje sırasında kitaptan takip etmelerini olanaksız kılmış ancak kitaplar proje sonrasında yararlanılabilecek kaynaklar olarak kalmıştır.

Görüşülen çiftçilerin % 61.7'si eğitim kitaplarının, proje yayınları başladıktan sonra ellerine geçtiğini, % 33'ü yayınların tamamlanmasından sonra kitaplarını alabildiklerini ve % 5.3'ü kitapların ellerine hiç geçmediğini söylemişlerdir.

Bu bulgular **Demiryürek'in**, YAYÇEP'in ilk aşamasına ilişkin olarak

Ankara'nın Gölbaşı İlçesinde yaptığı araştırmanın bulgularınca da desteklenmektedir. **Demiryürek**, tüm çiftçilerin % 56'sının yayınlar başladıktan sonra, % 34.67'sinin yayınlar bittikten sonra kitaplarına kavuştuklarını ve % 9.33'üne kitap ulaşmadığını belirtmektedir. (**Demiryürek**, 1993)

Eğitim kitaplarının çiftçilere zamanında ve bir kısmına hiç ulaşmaması, projenin olumsuz yönlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çiftçilerin, "*Programları kitaptan takip edip, önce ve/veya sonra okuyor muydunuz?*" şeklindeki soruya verdikleri cevaplar da televizyonun eğitim alanındaki sınırlılıklarını gidermek için bastırılan kitapların gerçekten amacına ulaşmadığını ortaya koymaktadır.

**ÇİZELGE 4.15.** Çiftçilerin Eğitim Kitaplarını Okuma Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Kitaplarını Okuma Durumu	Sayı	%
Yayımdan sonra	7	9.33
Vakit buldukça	14	18.67
Gerekli oldukça	39	52
Hiç okuyamayan	15	20
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Çizelge 4.15 'e göre çiftçilerin ancak % 9.33'ünün, programları izledikten sonra eğitim kitaplarını okuyup soruları çözdükleri; % 52'sinin gerekli oldukça, % 18.67'sinin vakit buldukça kitapları okudukları ve % 20'sinin eğitim kitaplarını hiç okumadıkları belirlenmiştir. Kitapları okuyan bütün çiftçiler (60 kişi) eğitim kitaplarındaki bütün konuları kolaylıkla anladıklarını ifade etmişlerdir

**Demiryürek**'in araştırmasında da benzer bulgulara rastlanmaktadır. Bu araştırmaya göre, eğitim kitaplarını yayınlardan önce ve sonra okuyanların oranı % 14.67, gerekli olduğunda okuyanların oranı % 49.33, zaman buldukça okuyanların oranı % 21.33 ve hiç okumayanların oranı % 14.17'dir.

Çiftçilerin proje yayınlarını kitaptan takip etmemelerinin temel nedeni, kitapların TV yayınları başladıktan çok sonra ellerine ulaşmış olmasıdır. Örneğin, araştırma yapıldığı sırada YAYÇEP'in üçüncü aşamasına ilişkin

kitaplar, o dönem kayıtlı çiftçilerin tamamının ellerine henüz ulaşmamıştı. Kitapları hiç okumama oranının bu nedenle % 20 'lere ulaşmış olabileceği düşünülebilir.

Bunun dışında çiftçilerin % 24'ü (18 kişi) kitapta anlatılanların tamamının işlerine yarayacak konular olduğunu; % 72'si (54 kişi) anlatılanlardan genellikle faydalandıklarını ve % 4'ü (üç kişi) bazı konuların işe yaradığını, bazılarının ise işlerine yaramadığını bildirmiştir.

Bu bulgulara göre, proje yayınlarını desteklemesi amacıyla hazırlanan eğitim kitaplarının çiftçiler tarafından kolaylıkla anlaşıldığı ve onların pratik ilgilerine uygun düştüğü; hedef kitleye zamanında ulaştırılmadığı için yayın öncesinde ve sonrasında okunamaması dışında, amacına ulaşmış olduğu söylenebilir.

#### **4.6.5. YAYÇEP Programlarının Sunuş Biçimini Beğenme Durumu**


Televizyon ile eğitimin başarısında, programlarda kullanılan sunuş teknikleri de etkili olmaktadır. Eğitim amacıyla verilen mesaj, klasik öğretim yöntemlerine göre değil; daha esnek, daha ilgi çekici olmalı ve izleyicileri sıkılmayacak bir yöntemle hazırlanmalıdır. Bunun için de, televizyon programlarının sunuş biçimi programın konusuna, sesleneceği hedef kitlenin özelliklerine ve programın süresine uygun olarak seçilmelidir. (Aziz, 1982b) Bu aslında, genelde tüm yetişkin eğitimi programlarının hazırlanmasında uyulması öngörülen temel bir ilkedir. (Ayhan, 1993; Geray, 1978)


YAYÇEP programlarında, önceden hazırlanmış metinler, bir sunucu tarafından seslendirilirken anlatılan konulara ilişkin görüntüler ekranda yer almaktadır.

Ankette, çiftçilere proje yayınlarının sunuş biçimini beğenip beğenmedikleri sorulmuş ve % 92'sinin sunuş biçiminden hoşnut oldukları, % 8'inin ise bu yöntemden hoşlanmadıkları anlaşılmıştır. Derinlemesine görüşmeler sırasında, çiftçilere programların sunuş tarzı hakkında da sorular sorulmuş ve bu tarzın genelde faydalı olduğunu düşündükleri ancak

programlara biraz daha hareket katılmasını istedikleri belirlenmiştir. Yeni Peçenek Köyü'nden YAYÇEP'e katılan çiftçilerin bazıları Türk Halk Müziği ve biraz drama unsuruyla programların daha cazip hale geleceğini söylemişlerdir.

Bundan başka görüşülen çiftçilerin tamamı, programların sonuna çiftçilerin görüşlerine, sorularına yer verilen, uzman kişilerin de hazır bulunduğu bir bölüm konmasını istemişlerdir. Hatta bazı çiftçiler, çiftçilerin telefonla da programa katılımlarının sağlanması önerisinde bulunmuşlardır. Gerçekte bu öneriler, yetişkin eğitiminde uzman uygulayıcılarca da geliştirilip önerilen bazı teknikleri gündeme getirmiş olmaktadır. (Freire, 1991) Bu konudaki bazı çiftçi görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

 *".. Kitaplardan, dergilerden okuduğumuz bilgiler bizim için yeterli olmuyordu. YAYÇEP programlarında televizyonda açık açık gösteriyorlar, anlatıyorlar ve anlattıkları şeyin tatbikatını yapıyorlar. Hayvana nasıl aşı yapılır, altı nasıl temizlenmeli, yem nasıl verilmeli, buzağının göbeğini keserken nelere dikkat edilmeli, buzağıya günde kaç kerede ne kadar süt verilmeli? Bunları gözümüzle görüyor, kulağımızla duyuyoruz. Üstüne bir de kitabından okuyoruz. Yalnız kitap yayınlar başlamadan elimizde olsa çok daha iyi olurdu. Ayrıca, merak ettiğimiz, az anladığımız birşey olduğunda hemen birilerine sorma imkanının olmayışı da bence bir eksiklik. Fakat yine de ben kendi adıma YAYÇEP'ten çok memnunum."*

 *"Televizyondan sığır konusunda merak ettiğimiz pekçok şey öğretiliyor. Bir adam konuşuyor. Filan hastalık olursa ne yapılır, nasıl yapılır diye gösteriliyor. Ama böyle de pek kuru kuru oluyor. Arada bir türkü olsa, kısa tereturalar (tiyatro) konsa, çiftçiler bazen televizyona çıkartılıp konuşturulsa çok daha iyi olur..."*

Bu durum, projeli eğitim yayınlarının temel unsurlarından olan, eğitimin yüz yüze ilişkilerle desteklenmesinin önemini ortaya koymaktadır. YAYÇEP çerçevesinde çiftçiler için toplu izleme merkezleri kurulması düşünülmemiştir. Çiftçiler evlerinde televizyonları, dolayısıyla programlarla başbaşa bırakılmıştır. İlçe Tarım Teşkilatı'ndaki görevliler de belirli aralıklarla köyleri ziyaret ettiklerinden, çiftçiler anlayamadıkları konularda



hemen bilgi edinebilecekleri bir kaynağın eksikliğini duymuşlardır. Ayrıca, çiftçilerin kendilerinin de yayına alınıp, kendi sözlerini konuşma istekleri de önemlidir. Bu tekniğin ilgili projelere katılım süreçlerini ve yeniliklerin benimsenip, uygulanmasını güdüleyici olabileceği belirtilmektedir. (Ayhan, 1993)

#### **4.6.6. Yayınlar Sırasında Anlaşılamayan Konularda Başvurulan Bilgi Kaynakları**

Yukarıda da belirtildiği gibi, kitle iletişim araçları ile verilecek mesajların bireyler üzerinde etkili olabilmesi için yüz yüze iletişim kanalları ile desteklenmesi gerekmektedir. Televizyon yayınlarının yüz yüze iletişim kanalları ile desteklenmesi, hedef kitleyi oluşturan bireylerin belli bir yerde ve bir danışman gözetiminde televizyon yayınlarını izlemesi ile sağlanabilmektedir. Toplu izlemeden amaç, bireysel izlemeden doğan sakıncaları azaltmak, bireyleri daha aktif izlemeye yöneltmek, programların izlenmesinin ardından tartışma ortamı yaratarak anlamadıklarını danışmanlara sormalarını sağlamaktır.

YAYÇEP bünyesinde, katılımcıların yayınları danışmanlar gözetiminde izleyebilecekleri belirli yerler kurulmamıştır. Bunun dışında çiftçilere, ülkemizdeki tarımsal yayım sisteminde her an hizmet verebilecek danışma merkezleri de yoktur. Yalnız, Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri, proje süresince çiftçilere danışmanlık hizmeti verme sorumluluğunu üstlenmiştir ancak çiftçilerden edinilen bilgilere göre bu sistem verimli olarak işleyememiştir. Çünkü ilçe tarım müdürlüklerindeki görevliler ile çiftçiler arasında projeli eğitim yayınlarının gerektirdiği sıkı ilişki kurulamamıştır.

Köylülerle ve Sincan İlçe Tarım Müdürlüğü'ndeki görevlilerle yapılan görüşmeler ve incelenen raporlar sonucunda yayım elemanlarının, daha çok, TKB tarafından TYUAP kapsamında belirlenen konularda yayım faaliyetlerini sürdürdükleri; YAYÇEP'e ilişkin konularda ise projeye katılan çiftçilere programlı eğitim ve uygulama çalışması yapmadıkları belirlenmiştir. Çiftçiler YAYÇEP yayınlarında anlamadıkları bir konu olduğunda ancak kendileri ilçeye gittikleri zaman İlçe Tarım Müdürlüğü'ne uğrayıp ziraatçilerle görüşmüşler ya da köylerine herhangi bir nedenle ziraatçi geldiğinde sorunlarını anlatıp yardım istemişlerdir.


**ÇİZELGE 4.16.** Çiftçilerin Proje Yayınlarına İlişkin olarak Başvurdukları Bilgi Kaynaklarına Göre Dağılımı


Bilgi Kaynakları	Sayı	%
Ziraatçılar	31	41.33
Yayçep'e kayıtlı diğer çiftçiler	22	29.33
Eğitim kitapları	10	13.34
Hiçbirşey Yapmayan	12	16.00
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Çizelge 4/16'da çiftçilerin proje yayınları sırasında anlayamadıkları konularda başvurdukları bilgi kaynakları yer almaktadır. Programlarda anlaşılamayan yada merak edilen birşey olduğunda birinci sırada %41.33 ile ziraatçilere, ikinci olarak % 29.33 ile köyde YAYÇEP'e kayıtlı diğer çiftçilere başvurulduğu belirlenmiştir. Sorunla karşılaştığında hiçbir şey yapmayanların oranı % 16; o konudaki eğitim kitaplarına başvuranların oranı ise % 13.34'dür.

Demiryürek'in araştırmasında yayım elemanlarına başvuranların oranının % 34.67, hiçbir şey yapmayanların oranının ise % 50.66 olduğu görülmektedir.


Daha önce de belirtildiği gibi, çiftçiler programlar sırasında anlayamadıkları şeyleri hemen sorabilecekleri bilgi kaynaklarının eksikliğini duymaktadırlar. Bazı çiftçiler düşüncelerini şöyle açıklıyorlar:

 *".. Programı seyrettikten sonra haber dinliyorum sonra da hemen yatıyorum. Yatmadan önce birine sorayım, fikir alayım diye düşündüğüm konular oldu. Sabah olunca ya meşakkate dalıp unuttum ya da o konuyla ilgilenen birini bulamadım..."*

 *"Programı seyrederken merak ettiğimiz başka konular oluyor. Bunları bilenlere hemen soruvermenin bir yolu yok mu? Bazı programlar görüyoruz. mesela Güner Ümit'in programında... İsteyen telefon edip yarışmaya giriyor. Hemen oracıkta yarışıyor. Biz de YAYÇEP'e telefon edip soramaz mıyız..."*

 *" İmkanlar dahilinde YAYÇEP'e giren çiftçiler herhafta bir yerde*

*toplanıp ziraatçilerle görüşebilirse, yapılan hatalar öğrenilir; aynı yanlışlar bir daha yapılmaz."*

 *"Evet, YAYÇEP yayınlıyor, anlatıyor fakat anlayamadığımızı kime, nasıl soracağız? YAYÇEP'in yararsız olduğunu söylemiyorum ama yalnızca televizyondan seyredip, kitap okumak yetmiyor. Mesela ben besici olarak sığırlarıma iğne, ilaç tatbik edemiyorum. Cesaretim yok, korkuyorum. Bu programlar içinde veya sonrasında uygulama yaptırmaya yönelik başka projeler de olmalı diye düşünüyorum."*

Çiftçilerin de ifade ettiği gibi, bazı proje önerilerinin uygulaması çeşitli güçlükleri de beraberinde getirebilmektedir. Çiftçilerin öğrendiklerini uzmanlar gözetiminde uygulamaya koyamamaları bütün uzaktan öğretim yöntemlerinde olduğu gibi televizyonla eğitimin de önemli eksikliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

#### **4. 6. 7. Çiftçilerin projeye ilişkin görüşleri**

Ankete katılan çiftçilere "*Yayçep size ilgilendiğiniz konularda yeni bilgi kazandırdı mı?*" biçiminde bir soru sorulmuş ve % 83.3'ünden "*Evet!*" cevabı alınmıştır. Yine "*Yayçep size yararlı oldu mu?*" biçimindeki soruya %75'i YAYÇEP'i yararlı, % 23'ü çok yararlı, %2'si ise az yararlı bulduklarını bildirmişlerdir.

Aynı çiftçilerin % 53.3'ü ancak ilgilendikleri bir konu olursa YAYÇEP'in bundan sonraki aşamalarında katılmayı düşünebileceklerini; % 28.3'ü tarımla ilgili hangi konu olursa olsun YAYÇEP'in yeni aşamalarına katılmak istediklerini ve % 18.3'ü projenin bundan sonraki aşamalarına katılmayacaklarını söylemişlerdir. Bunun dışında çiftçilerin tamamı, diğer çiftçilere YAYÇEP'e katılmalarını tavsiye etmişlerdir.

Derinlemesine görüşmelere katılan çiftçilerin önemli bir bölümü, YAYÇEP öncesinde çiftçiliği ve hayvancılığı atadan kalma yöntemlerle yaptıklarını; geç de olsa YAYÇEP'in kendilerine bir kapı araladığını; ilgilendikleri konulardaki yeni teknolojileri, kolay yöntemleri bu programlar sayesinde öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bir çiftçi, dış parazitlere karşı koyunları yıkamanın basit düzeneğini televizyondan izlediğinde çok şaşırdığını ve

yıllardır böyle bir şeyi akıl edemedikleri için kendi kendine kızdığını ifade ediyor.

Çiftçilerin en önemli sorunlarından birinin pazarlama olduğu görülmüştür. Hayvanını ete dönüştüren besiciler; bağından-bahçesinden meyvesini-sebzesini toplayan, harmanını kaldıran üreticiler, ürünlerini değerinden satamadıklarından yakınmaktadırlar.

Bir çiftçi bu konuda şunları söylemektedir:

*"İlk önce tarımsal faaliyette bulunanların örgütlenmesini ve devletin buna yardımcı olmasını istiyorum. Çiftçi örgütlerinin sesimizi duyurabilmesini istiyorum. Emeğimizin karşılığını alabilmemiz için, ürünlerimizi iyi bir şekilde değerlendirmemiz şart. Yeni tarım tekniklerinin öğrenilmesi yetmiyor, bunları uygulamak için gerekli araçlara sahip olmak lazım. Bu da para ile olur. Çiftçi için para da ancak ürettiğini değerinden satmakla kazanılır. Fakat bunun YAYÇEP'in konusu olmadığını biliyorum. Ama YAYÇEP bünyesinde pazarlama konusuna da yer verilmeliydi, diye düşünüyorum."*

1995 Yılı'nın Şubat ayında başlaması planlanan (4. Aşama YAYÇEP) **kooperatifçilik** ve **çiftçi birlikleri** programları ile çifti örgütlenmesi ve pazarlama konularında da çiftçilerin bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu programlar gerçekleştirilip, yoğun bir çiftçi katılımı sağlanabilirse tarım ürünlerinin pazarlanması konusundaki güçlükleri aşabilmeleri için çiftçilerin gerekli bilgilerle donatılabilecekleri düşünülse de, 23 Ocak 1995'te bu dönemin kayıtlarının henüz başladığı ve 20 Şubat 1995'te programların yayına gireceği göz önüne alınınca katılımın yüksek olması olasılığının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

#### **4.7. Çiftçilerin Projeden Yararlanma Durumu:**


Araştırmanın bu bölümünde, çiftçilerin YAYÇEP'ten yararlanma durumunun belirlenmesine çalışılmıştır. Çiftçilere proje önerilerinden her hangi birini kendi işlerinde uygulayıp uygulamadıkları sorulmuş ve alınan cevaplara göre çizelge 4/17 elde edilmiştir.


**ÇİZELGE 4.17. Çiftçilerin Proje Önerilerini Uygulama Durumları**

Proje Önerilerini Uygulama Durumu	Sayı	%
Uygulayanlar	59	78.66
Uygulamayanlar	16	21.33
<b>TOPLAM</b>	<b>75</b>	<b>100</b>

Proje önerilerini uyguladıklarını söyleyenlerin oranı % 78.7, uygulamayanların oranı ise % 21.3'dür.


Yapılan derinlemesine görüşmelerde ise "uyguladım" diyenlerin önemli bir bölümünün üretimden çok mevcudu koruma konusundaki önerilerden faydalandıkları anlaşılmıştır. Çiftçilerin bir bölümü, ilgilendikleri konularda yeni bir teknik denememişler; yalnızca, örneğin hayvan hastalıkları konusunda öğrendiklerini zamanı geldiğinde kullanmışlardır. Ya da yanlış bildiklerini düzeltmişlerdir. Burada görüşme notlarından birkaç örneğe yer vermenin yararlı olabileceği düşünülmektedir.

 *"İnek buzalayınca çoluk çocuk ağız sütü beklerdik.Şimdi ilk sütü mutlaka yavruya veriyoruz. Ağız sütü danayı hastalıklara karşı korumuş. Artık kendimiz ağız sütü yemiyoruz.."*

 *"İneğimin mastit hastalığına yakalandığını kendi kendime anladım. Kitaba baktım, veterinere danıştım, tedavi ettim. Eskiden olsa taksit tut, köye veteriner getir. Astarı yüzünden pahalı olurdu."*

Bunun yanısıra köyde daha önce hiç denememiş uygulamaları gerçekleştirmeye yönelenlerin de olduğu görülmüştür. Yaz aylarında silaj yapıp kışın hayvanlarına yedirmeyi düşünenler, sanayi yemine ihtiyaç duymadan kendileri karma yem yapanlar, tarlada değişik sürüm teknikleri deneyenler, geçmişte hiç deneyimleri olmadığı halde kovan ve arı satın alıp küçük çapta arıcılığa başlayanlar bunlara örnek gösterilebilir.

Aşağıda çiftçilerin yaptıkları bazı uygulamalara kendi ifadeleriyle yer verilmiş ve gerek duyulan bazı konularda yoruma gidilmiştir.

 *"Bizim köyde ilk ben silaj yaptım, arpa silajı. Komşular gülüştüler. Aldırmadım, bunu anlatan, televizyona koyan, bunun için kitap yazan*

adamların bir bildiği vardır dedim. Kışın hayvanlara samanın arasında değişik bir yem olarak verdim. Sığırlar bayram etti, hem de ucuz bir yem oldu. Gücüm yeterse seneye daha çok yapacağım. Ama komşular da yapacak. Şimdiden sormaya başladılar, nasıl edeceğiz diye."

☞ " Elma ağaçlarımda YAYÇEP programlarında öğrendiğim bazı bitki koruma yollarını denedim. Ne hastalık, ne kurt... Allah seni inandırсын resim gibi elmalar sattım..."

☞ "Koyunların aşımından önce ve sonra YAYÇEP kitabının tarif ettiği beslemeyi yaptım. Pek fark göremedim. Ama doğum sonrasında YAYÇEP'in tarif ettiği beslemeye devam ettim ve koyunların süt veriminin çoğaldığına şahit oldum."


☞ "Kendimi bildim bileli evimizde sığır, sığa besleriz; hayvancılık yaparız. Hiç kayıt filan tutmaz, herşeyi karadüzen yapardık. Çocukken hatırımda... İneğin tam olarak ne zaman buzalayacağını anam da babam babam da bilemedi. Anam dedi, ramazanın sonunda, babam dedi kurbanın önünde... Bekledik durduk. Birgün hayvan hastaladı, ha doğuracak dediler. Doğurmadı. İki üç saat çekti, baytar gelinceye kadar da öldü. Meğer hayvanın vakti geçmiş, ne olduysa yavru içerde ölmüş, hayvanı zehirlemiş. Yani o zaman öyle dedilerdi. Bizimkiler ah - vah etti, amma ne çare..."


Şimdi benim bir defterim var. Aha duvarda Kur'an'ın altında asılı. Sığırlarımı, tavuklarımı, köpeğimi aşılatırım hemen tarihini yazarım. Aşının ne aşısı olduğunu yazarım. Hayvanların döllenme tarihleri yazarım, geçirdikleri hastalıkları yazarım. Bunun faydalı olduğunu YAYÇEP'ten öğrendim ama eskiden öyle kötü bir olay yaşamamış olsaydık hemen uygular mıydım, bilmem..."


Görülüyor ki bir yeniliğin uygulanmasında kişilerin geçmiş yaşam deneyimleri ile öğrendikleri arasında yakın bir bağlantı mevcutsa; öğretilenler bireyin kendi yaşamındaki bazı olaylarca da destekleniyorsa bilginin benimsenmesi ve yaşama geçirilmesi kolaylaşmaktadır. Bu da yetişkin eğitim biliminin ortaya koyduğu temel bir ilkedir. (Ayhan, 1989)


☞ " Üç kovan arı alıp sadece denemek için bu işe girdim. Baharda

*bu üç kovan arıdan çıkan yeni arılarla kovan sayım 11'e çıktı. Çok memmunum, bu işi ilerletmeyi düşünüyorum ama buralarda kış çok uzun sürüyor. Kışın sıcak memleketlere götürme imkanımız da yok. Arıları kışın beslemek masraflı ve zor oluyor. ..."*

 *" Arıcılığa başlamayı denedim ve bunun için biraz masraf da yaptım. Ama umduğumuzu bulamadık. Bazı arıları kovanda tutmayı beceremedik, kaçırdık. Masraf yanımıza kar kaldı. Ama tarımsal mekanizasyonla ilgili öğrendiklerimden memnunum."*

 *"Tarlama YAYÇEP' te tarif edildiği gibi sürdüm. Sonra ekim makinesiyle eşit aralıklı olarak ayçiçeği ekim. Hava şartları da iyi gidince, hasat de iyi oldu, çekirdeğin kalitesi de..."*

 *"Üretimim arttı, masraflarım azaldı. Traktörüm arızalanırdı, ne olduğunu anlayamaz tamirciye götürürdüm. Biçok para tutardı. Meğer bir conta değiştirir, iki vida sıkarmış. Basit basit şeylere kalburla para dökmüşüz. Ben imtihana girdim, sertifika alamadım. Notumuz neyi yazılı değil, oraya başarısız yazmışlar. Ama derdim değil. Ben işimin yürümesine bakarım. Zaten o diploma da kimsenin işine yaramıyor."*

 *"Sırf deneme maksadıyla cins tohumlar alıp küçük bir yere ikişer ark değişik sebze ekim... Seneye bu işi biraz daha büyütmeyi düşünüyorum..."*

**Demiryürek,** 1993'de Gölbaşı'nda yaptığı araştırmada çiftçilerin YAYÇEP önerilerini uygulama durumuna bakıldığında uygulamayanların % 53.7 ile uygulayanlardan (% 42.67) daha çok oldukları görülmektedir.

YAYÇEP'i değerlendirmeyi konu alan benzer iki araştırmanın bulgularının bazı konularda birbirini desteklememesi düşündürücüdür. Ancak aradan geçen zaman ve bu zaman içinde YAYÇEP çerçevesinde değişik konuların işlenmiş olmasının bu farklılığın nedenlerinden biri olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca projeye Sincan İlçesi'nden katılanların % 44.66'sı proje yayınlarında anlayamadıkları bir konu olduğunda "Köye ziraatçi geldiğinde"

sorduklarını söylemişlerdir. TV programlarından verilen mesajların geç de olsa ve çiftçilerce yeterli bulunmasa da ziraatçiler tarafından yüz yüze ilişkilerle ve Tarım Bakanlığı'nca basılı materyallerle desteklenmiş olması proje önerilerinin uygulamaya geçirilmesinde etkili olmuş olabilir.

Ankette yer alan "*Programda anlatılan herhangi bir konuda kendi bildiklerinizden farklı şeyler söylendiğinde ne yaptınız?*" şeklindeki başka bir soruya çiftçilerin % 55'i kendi bildiklerinin yanlış olduğunu düşünüp, anlatılanları uyguladıklarını; % 41.7'si ise köye ziraatçi geldiğinde sorduklarını bildirmişlerdir. Bu bulguya dayanarak, programa katılan çiftçilerin yarısından fazlasında YAYÇEP'in davranış değişikliğine yol açtığını söyleyebiliriz.





# BÖLÜM 5

## ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

### Özet

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında eğitim, yaşam boyu devam eden bir süreç olarak algılanmaktadır. Bu nedenle son yıllarda çocukların ve gençlerin yaşama hazırlanması çabalarının yanısıra, yetişkin eğitimi kapsamında çeşitli düzeydeki örgün eğitim programlarıyla bütünleştirilen akademik programlar; meslekle ilgili, beceri ve yetenek kazandırmayı, geliştirmeyi amaçlayan eğitsel çalışmalar; boş zamanları doldurucu, bireyi belirli alanlara yönlentmeyi amaçlayan eğitim etkinlikleri, teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan duruma uyulmasını sağlayan, bireyin ufkunu genişletmeye yönelik aydınlatıcı ve özgürlükçü, bireyin demokratik yaşamda yerini almasını kolaylaştırıcı eğitsel faaliyetler giderek önem kazanmaktadır.

Bu tür çalışmalar çeşitli merkezlerde düzenlenen kurslar, seminerler, paneller vb gibi yüzyüze iletişim yoluyla ya da kitle iletişim araçlarından yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. Günümüzde dünyanın hemen her yerinde çok geniş izleyici - dinleyici kitesine sahip olan televizyon ve radyodan eğitim amacıyla yararlanma alışkanlığı giderek artmakta ve bu araçlar yoluyla halkı eğitici yayınlar yapılmaktadır.

Ülkemizde kırsal kesime yönelik olarak hazırlanan ve kısa adı YAYÇEP olan "*Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi*" de, Türkiye'de bu kesim için televizyondan yapılmış ilk uzun soluklu projeli yayın olması açısından önemlidir.

Hayvancılık ve bitkisel üretim konularında 1991 - 1994 yılları arasında yayını sürdüren, içinde bulunduğumuz dönemde de kooperatifçilik, çiftçi birlikleri, el sanatları, teşvik ve desteklemeler konularında yayını devam eden YAYÇEP; tüm Türkiye'yi kapsayan, kayıt esasına dayanan, her yayın

dönemi sonunda sınav yapılan, başarılı olanlara sertifika ve ödül verilen bir projeli yayın uygulamasıdır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanıp yürütülen bu projeye ilişkin olarak, uygulayıcı kuruluş olan TKB, ne projenin hazırlık döneminde, ne yayın sırasında ne de yayın sonrasında yayınların etkililiğini denetleme-ye, sorunları, aksaklıkları belirlemeye yönelik bir araştırma yapmamış, yaptırmamıştır.

**YAYÇEP'e Katılanların Projeden Beklentileri ve Programa İlişkin Görüşleri"** konulu araştırma bu eksikliğin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.Çalışmada genel olarak kırsal kesimde yaşayan yetişkinlerin mesleki eğitimlerinde televizyonun ne kadar etkili olabileceği belirlenmeye çalışılmış, ayrıca kısa adı YAYÇEP olan "Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi"nin projeli yayın ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır: **1.)** Araştırma bölgesindeki YAYÇEP'e kayıtlı çiftçilerin sosyo ekonomik özellikleri nelerdir? **2.)** Araştırma bölgesindeki çiftçileri YAYÇEP'e kayıt olmaya yönelten nedenler ve bu çiftçilerin YAYÇEP'ten beklentileri nelerdir? **3.)** YAYÇEP'e katılımın gerçekleşmesinde ödüllendirmenin etkisi ne boyuttadır? **4.)** Çiftçilerin, YAYÇEP kanalıyla aktarılan bilgilerin yeterliliği konusundaki görüşleri nelerdir? **5.)** YAYÇEP'e kayıt yaptıran, sınava girmeyenlerin sınava katılmayıp nedenleri nelerdir? **6.)** YAYÇEP sertifikası alanların tarımsal faaliyetlerinde herhangi bir değişiklik ortaya çıkmış mıdır? Değişiklik varsa bunlar nelerdir? **7.)** Yayınların basılı materyallerle desteklenmesinin etkileri nelerdir? Basılı materyallerin etkili kullanımı konusunda çiftçilerin görüşleri nelerdir? **8.)** Katılanların, programın süresi, yayın saati, kullanılan yöntem ve araç-gereçler vb. bakımlardan karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmada elde edilen bulguların, kırsal kesimde yaşayanların mesleki eğitimleri için hazırlanacak benzer projeli yayınların geliştirilmesi ve uygun

koşulların hazırlanması için alınması gereken önlemler konusunda ilgililere ışık tutacağı umulmaktadır.

Bu araştırmanın çalışma evreni olarak Ankara İli seçilmiştir. Ankara'dan ulaşımın kolay olması, zaman ve mali sınırlılıklar gözönüne alınarak, çiftçi katılımı bakımından ilçeler sıralamasının ortalarında yer alan Sincan İlçesi ve köyleri örneklem olarak alınmıştır. Araştırma sürecinde Sincan ve bu ilçeye bağlı Akçaören, Anayurt, Çiçektepe, Esenler, İlyakut, Mülk, Polatlar, Saraycık, Yenikayı ve Yenipeçenek köylerinden YAYÇEP'e katılan 75 çiftçinin görüşleri geliştirilen bir anket formu ile alınırken; Yenipeçenek köyünden 15 çiftçi ile defalarca derinlemesine görüşme yapıldı ve projeye katılanların YAYÇEP hakkındaki görüşleri ayrıntılı olarak belirlenmeye çalışıldı.

Bilgi toplama aracı olarak geliştirilen soru kağıdı (anket); literatür taraması, TKB yetkilileri ve çalışanları, YAYÇEP'e kayıtlı çiftçiler ile uzman görüşlerinden yararlanılarak ve ön denemesi yapılarak geliştirildi; örneklem olarak seçilen çiftçiler, köylerinde ziyaret edilerek araştırmacı tarafından uygulandı.

Anketin uygulaması tamamlandıktan sonra, geliştirilen kod anahtarı üzerinde kodlama işlemi yapıldı ve sosyal bilimler alanda yapılan araştırmalar için geliştirilmiş olan SPSS paket programı kullanılarak araştırma verileri frekans ve yüzde dağılımları olarak tablollaştırıldı. Derinlemesine görüşmelerde ise bant kayıtları çözümlendi ve gerekli görülen kısımlar araştırmanın ilgili bölümlerinde kullanıldı. Her iki yöntemle elde edilen bulgular birlikte yorumlandı.

Araştırma ile elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

Denekler, cinsiyet kümelenmesinde erkeklerde, yaş kümelenmesinde orta yaşın üzerindeki, öğrenim kümelenmesinde ilköğretim çıkışlılarda, meslek yönünden tarım ve hayvancılıkla uğraşanlarda, gelir du-

rumunda ise orta gelir düzeyinde yoğunlaşmıştır.

Anket bulgularına göre, deneklerin tamamına yakını hergün televizyon izlerken, çok az bir bölümü (% 8) hergün radyo dinlemektedir. Televizyon izleme nedenlerinin başında haber edinme gelirken, en önemli radyo dinleme nedeni olarak birşeyler öğrenme isteği karşımıza çıkmaktadır. Ancak derinlemesine görüşmeler, yıllardan beri dinlenmesi alışkanlık haline gelmiş programlar (*Günaydın programı gibi*) dışında radyodan daha çok müzik dinleme ve eğlenme amacıyla yararlanıldığını ortaya koymuştur.

Araştırmada, çiftçilerin genelinde gazete okuma alışkanlığı olmadığı, çoğunluğunun YAYÇEP kitapları dışında tarımla ilgili kitap ve dergi okumadıkları (%61.3) ve bu tür kitapların evlerinde bulunmadığı saptanmıştır.

Yeniliklerin benimsenmesi ve uygulanması aşamalarında yüzyüze eğitim kanallarının daha etkili olduğu bu araştırma ile bir kez daha ortaya çıkmıştır. Zira YAYÇEP'e katılma kararı verirken çiftçilerin projenin ayrıntılarını öğrenmek için başvurdukları bilgi kaynaklarından ziraatçiler ilk sırayı (% 70.7) almıştır.

Projeye katılmada en önemli nedenler sırasıyla " ilgi alanlarına giren konularda yeni ve yararlı bilgiler edinme umudu", "proje sonunda verilecek sertifika ile belli kolaylıklara kavuşma beklentisi" ve "YAYÇEP kitaplarına sahip olma isteği"dir. Çiftçilerin tamamına yakını (% 98.3) proje sonunda bir sınav yapılacağını bilmekte ancak tamamı sınavın nasıl ve nerede yapılacağını bilmemektedirler. Proje yayınlarının tamamlanmasından sonra yapılan sınavlara girmeme oranı oldukça yüksektir. En önemli sınava girmeme nedenleri, YAYÇEP sertifikasından umulan yararın sağlanacağına inancın zayıflaması, sınav tarihlerinde işlerinin olması ve eğitim kitaplarının ellerine geç ulaşması veya sınav günü hala ulaşmamış olmasıdır.

Görüşülen çiftçilerin çoğunluğu programları akşam saatlerinde izlediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle hayvancılıkla uğraşanlar, programların yayın saa-

tinin hayvanlarının bakım saatine geldiğini belirtmişler ve yayın saatinin akşam yediden sonraya veya öğlen saatlerine alınmasının daha yararlı olacağını söylemişlerdir.

Araştırma kapsamındaki çiftçilerin tamamı proje yayınlarını kendi evlerinde izlemişlerdir.

Deneklerin önemli bir bölümünün (% 68) birkaç program dışında proje yayınlarının çoğunu izledikleri saptanmıştır. Ayrıca bazı çiftçiler televizyonda yayını yapılacak konulardan önceden haberdarken (%63.3), deneklerin bir kısmı (% 36.7) anlatılacak konulardan habersizdirler. Burada program yayın listelerinin tüm çiftçilere iletilmemiş olabileceği ya da bazı çiftçilerin proje yayınlarına beklenen ilgiyi göstermedikleri düşünülebilir.

Görüşülen çiftçilerin ifadelerine göre YAYÇEP'in en faydalı yönlerinden biri ücretsiz olarak kitap dağıtmasıdır. Ancak eğitim kitaplarının proje yayınlarının başlamasından çok sonra, hatta yayınlar tamamlandıktan sonra çiftçilere ulaşması temel şikayetlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Deneklerin çok az bir bölümünün ( % 9.33) programları izledikten sonra eğitim kitaplarını okuyup soruları çözdüklerini söylemeleri de bu aksaklığın doğal bir sonucudur.

Çiftçilerin tamamına yakını, proje yayınlarını desteklemek amacıyla çıkarılan kitapları anlamakta herhangi bir zorlukla karşılaşmadıklarını söylemişlerdir.

YAYÇEP programlarında önceden hazırlanmış metinler, bir sunucu tarafından seslendirilirken, anlatılan konulara ilişkin görüntüler ekranda yer almaktadır. Görüşülen çiftçiler programların sunuş tarzından genelde hoşnut olduklarını, ancak programlara biraz daha hareket katılmasının izlemeyi kolaylaştıracağını dile getirmişlerdir. Bundan başka görüşülen çiftçilerin tamamı, programların sonuna çiftçilerin görüşlerine, sorularına yer verilen, uzman kişilerin de hazır bulunduğu bir bölüm konmasını istemişlerdir. Hatta

bazı çiftçiler, çiftçilerin telefonla da programa katılımlarının sağlanması önerisinde bulunmuşlardır. Burada eğitim yayınlarının, yüzyüze ilişkilerle desteklenmesinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Evlerinde televizyonları ile başbaşa bırakılan çiftçiler, anlamadıkları konularda sığağı sığağına bilgi edinebilecekleri bir kaynağın eksikliğini duymuşlardır.

TKB Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri proje süresince çiftçilere danışmanlık hizmeti verme sorumluluğunu üstlenmiştir. Ancak köylülerle ve Sincan İlçe Tarım Müdürlüğü'ndeki görevlilerle yapılan görüşmeler ve incelenen raporlar sonucunda yayım elemanlarının, TKB tarafından daha çok TYUAP kapsamında belirlenen konularda yayım faaliyetlerini sürdürdükleri, YAYÇEP'e ilişkin konularda ise çiftçilere düzenli eğitim ve uygulama çalışması yapmadıkları belirlenmiştir.

Programlarda anlaşılabilen ya da merak edilen birşey olduğunda başvuru bilgi kaynakları sırasıyla ziraatçılar, köyde YAYÇEP'e kayıtlı diğer çiftçiler ve o konudaki eğitim kitaplarıdır.

Anket bulgularına göre proje önerilerinden herhangi birini kendi işlerinde uyguladığını söyleyen çiftçilerin oranı % 78.7'dir. Ayrıca çiftçilerin % 55'i programlarda kendi bildiklerinden farklı şeyler söylendiğinde anlatılanları uyguladıklarını; % 41.67'si ise köye ziraatçi geldiğinde sorduklarını bildirmişlerdir. Derinlemesine görüşmelerde de çiftçilerin proje önerilerinden bazılarını uyguladıkları; bazılarını ise uygulamak istedikleri halde, kendi kendilerine denemeyi göze alamadıkları belirlenmiştir.

Araştırmacının, araştırma sürecinin başlangıcındaki düşüncelerinin aksine ankete katılan çiftçiler genel olarak YAYÇEP'e katılmaktan hoşnut görünmektedirler ve YAYÇEP'i yararlı bulmaktadırlar. Derinlemesine görüşmelerde de, bazı aksaklıklarına rağmen YAYÇEP'in çiftçilere yeni bilgiler kazandırdığı ve çiftçilerin önemli bir bölümünde istedik yönde davranış değişikliklerine yol açtığı belirlenmiştir.

Ancak, çiftçilerin yarıya yakın bir bölümünün kayıtlı oldukları sertifika konusuna ilişkin sınava girmemeyi tercih ettikleri gözlenmektedir. Çiftçilerin % 47'si kayıt olduğu programın sınavına girmemiş; sınava girenlerin ise yalnızca % 35'i başarılı olabirmiştir. Bu durumda, Sincan'dan projeye katılanların % 25'inin sertifika almaya hak kazandığı ortaya çıkmaktadır.

## Sonuçlar

Bu araştırmadan çıkarılabilecek sonuçları şu noktalarda toplamak olanaklı görülmektedir.

1. Çiftçi katılımı tarımsal yayımda başarının en önemli unsurudur. Ancak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın çiftçi eğitimi faaliyetlerinde çiftçiyi pasif alıcılar olarak kabul eden anlayışı YAYÇEP ile de sürmüştür. Projenin hazırlık aşamasından başlayarak, hayata geçirilmesi ve tamamlanması sürecinde çiftçilere söz hakkı tanınmamış, onların görüşlerine başvurulmamıştır.

2. Ülkemizde, tarıma büyük katkılarda bulunan kırsal kesim kadınları diğer tarımla ilgili mesleki eğitim çalışmalarında olduğu gibi YAYÇEP uygulamasında da görmezden gelinmiştir. YAYÇEP hem erkek, hem de kadın çiftçilerin uğraştığı konuları işlemişse de, kadın çiftçilerin de projeye katılımını teşvik etme yönünde bir çalışma yapılmamış; zaten geleneksel aile yapısı içinde devletin sunduğu diğer eğitim imkanlarından çok az yararlanabilen kırsal kesim kadınları, bu projeye de çok az ilgi göstermiştir.

3. Çiftçiler arasında radyo dinleme alışkanlığının geçmiş yıllara göre azaldığı, TV izleme alışkanlığının ise arttığı belirlenmiştir. Yine radyo dinleme nedeni olarak haber edinme birinci sıradaki yerini birşeyler öğrenme ve eğlenmeye bırakmıştır. Radyoda ilgi gören programların başında köye yönelik tarımsal konuları ve dini konuları içeren öğretici yayınlar ile Türk halk müziği yayınları gelmektedir. Haber edinmede öncelikle televizyondan

yararlanılmaktadır.

5. Yeniliklerin duyurulması aşamasında televizyonun etkili bir araç olarak kullanılabileceği tezi bu araştırma ile de doğrulanmıştır. Çiftçilerin projeden **haberdar olma** aşamasında en çok yararlandıkları bilgi kaynakları sırasıyla televizyon, komşu-akrabalar ve ziraatçılardır.

6. Yetişkinlerin yenilikleri kabul etmelerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, bu konuda geliştirilmiş kuramlarla paralellik göstermekte; yeniliklerin duyurulması aşamasından sonraki aşamalarda yüzyüze iletişim kanallarının daha etkili olduğu anlaşılmaktadır. **İlgilenme** aşamasında sırasıyla ziraatçılar, televizyon ve komşu-akrabalar; **deneme** aşamasında komşu-akrabalar, ziraatçılar ve televizyon; **uygulama** aşamasında ise çiftçilerin geçmiş yaşam deneyimleri, yeni öğrendikleri konuda deneme aşamasındaki başarıları ve komşu-akrabalarında gözledikleri başarılı uygulamalar etkili olmaktadır.

7. YAYÇEP uygulamasında projeli eğitim yayınlarının temel unsurlarından olan, eğitimin yüzyüze ilişkilerle desteklenmesi konusuna gereken önem verilmemiştir. Çiftçiler için toplu izleme merkezleri kurulmadığı gibi, köylerde belirli günlerde bir uzman eşliğinde çiftçilerin toplanıp tartışabileceği bir ortam yaratılması bile düşünülmemiştir. Çiftçiler evlerinde televizyonları, dolayısıyla programlarla başbaşa bırakılmıştır. Tarım İlçe Müdürlükleri, proje süresince çiftçilere danışmanlık hizmeti verme sorumluluğunu üstlenmişse de, çiftçilerle yayım elemanları arasında projeli eğitim yayınlarının gerektirdiği sıkı ilişki kurulamamıştır.

YAYÇEP gibi ülke genelini kapsayan bir projeli eğitim yayınında her köye toplu izleme merkezleri kurulması, başta uzmanlaşmış insan kaynağının temini olmak üzere çeşitli güçlükleri ve yüklü bir mali külfeti beraberinde getireceği endişesiyle gerçekleştirilmemiş olabilir. Ayrıca her evde bir televizyon alıcısının bulunduğu günümüzde, insanları her akşam ya da günün belli bir saatinde bir yere toplayıp, programları izletmek oldukça zor



görülmektedir.

8. Proje yayınlarının ve kitaplarının dil ve içerik açısından katılımcıların özelliklerine uygun olarak hazırlandığı görülmektedir.

9. Araştırma kapsamındaki çiftçilerin % 68.3'ünde tarımla ilgili olarak yalnız YAYÇEP kitapları bulunduğu bulgusuna dayanarak, YAYÇEP kitaplarının önemli bir eksikliği giderdiği, çiftçiler için devamlı kullanılabilecek bir başucu kitabı niteliği kazandığı söylenebilir.

10. Çiftçilerin, proje yayınlarının sunuş şeklinden genel olarak hoşnut oldukları ancak programların biraz müzik ve drama unsuru ile zenginleştirilmesi durumunda daha zevkli hale geleceğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

11. YAYÇEP'e katılımında ve proje önerilerinin uygulamasında ödüllendirmenin çok önemli bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Ayrıca ödüllerin seçiminde, ödülün çiftçinin katıldığı programla ilgili olmasına dikkat edilmediği, örneğin hayvancılık konularında tarım araç gereçleri verildiği görülmektedir. Bir diğer önemli konu, dereceye giren çok sayıda kişi olunca ödüllerin kura yoluyla verilmesidir. Bütün bu uygulamalar, çiftçilerin ödüllendirme konusunda süreç içerisinde de olumsuz görüşler kazanmalarına neden olmuştur.

12. Her sertifika grubundaki programlar çoğaltılarak TKB İl ve İlçe Müdürlüklerine gönderilmiş; böylece YAYÇEP programlarının televizyondan tekrarlanamamasının sakıncalarının ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Ancak bu kasetler daha çok tüm çiftçilere yönelik genel içerikli bir eğitim aracı olarak, TYUAP çalışmalarını desteklemek üzere değerlendirilmiştir. Fakat YAYÇEP'e kayıtlı çiftçilerin eğitimlerinde tamamlayıcı bir unsur olarak etkin bir şekilde kullanılamamıştır.

13. Sabah ve akşam olmak üzere günde iki kez tekrarlanan programlar

tam öğrenmenin gerçekleşmesinde yetersiz kalmaktadır.

14. **Taluğ**'un da belirttiği gibi, "Piyasa ekonomisinde çiftçilik başarısının ölçütü, üretim artışı değil, gelir artışıdır."(**Taluğ**, 1994) Oysa bu araştırmanın bulgularına göre YAYÇEP'in, bünyesindeki bütün sertifika konularında üretimi ve üretimde kalitenin artmasını ön planda tuttuğu; ürünün pazarlanması ve tarımsal işletmecilik konuları üzerinde yeterince durulmadığı ortaya çıkmıştır.

15. YAYÇEP, proje yayınlarını etkin olarak izleyen, proje kitaplarını okuyan ilgili çiftçilerde davranış değişikliğine yol açmıştır.

16. Çiftçi görüşlerine göre, proje önerilerinin uygulanmama nedenleri arasındaki en önemli faktörün altyapı yetersizliği olduğu görülmektedir. Örneğin bazı çiftçiler herhangi bir tarımsal alete sahip olmadıkları halde günün birinde traktöre ve aksamalarına sahip olacakları umuduyla tarımsal mekanizasyon programına kayıt yaptırmışlar fakat öğrendiklerini uygulamaya aktaracak ortam bulamamışlardır.

17. Eğitimin yaşamda geçerli yararlar sağlama yoluyla özendirilmesi gereklidir. Başlangıçta YAYÇEP'in bu eğitim programlarını tamamlayanlara girdi temininde belirli avantajlar, kredi temininde bazı öncelikler sağlama gibi yararlar sağlayacağı söylenmişse de, bugüne kadar sözü edilen uygulamaların gerçekleşmediği görülmektedir.

18. Türkiye'nin ilk projeli çiftçi eğitim yayını olan YAYÇEP, çeşitli eksikliklerine ve aksaklıklarına rağmen çiftçilerin beklentilerine önemli ölçüde cevap vermiştir.

19. Ancak sınava girme ve sınavlarda başarılı olma oranları düşüktür. Her ne kadar görüşülen çiftçilerin önemli bir bölümü çeşitli aksaklıklarına rağmen YAYÇEP'ten hoşnut olduklarını dile getirmişlerse de, 100 kişide 75 kişinin çeşitli nedenlerle sertifika alamadığı bir projenin ne ölçüde başarılı olduğu tartışılabilir.

## Öneriler

Projeye katılanların görüşlerine dayalı olarak YAYÇEP'in değerlendirilmeye çalışıldığı bu araştırmada, proje kapsamındaki özel bir problem alanında yoğunlaşılınmamış; genel olarak projeli yayın ilkeleri doğrultusunda YAYÇEP'in aksayan yönlerinin, eksiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırma bulgularına ve sonuçlarına dayalı olarak geliştirilebilecek öneriler de, daha çok gerek YAYÇEP'in devamında, gerekse benzer projelerin hazırlanmasında araştırma-geliştirme süreci içinde dikkate alınması gereken öneriler olmaktadır. Aşağıdaki öneriler bu bağlamda değerlendirilmelidir.

1. Ulusal tarım politikasının bir parçası, tamamlayıcısı olarak tarım kesiminde çalışanlar için ulusal düzeyde bir mesleki yaygın eğitim politikası belirlenmelidir. YAYÇEP ve benzeri projeli eğitim yayınları, bu mesleki eğitim politikası içinde düşünölmelidir.

2. Kadın çiftçilerin tarımsal eğitim çalışmalarına katılmaları özendirilmelidir. Bu konuya, yukarıda önerilen ulusal tarım ve mesleki halk eğitimi politikası içerisinde özel bir önem verilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için kadın çiftçilerin yanısıra mutlaka kadın çiftçilerin kocaları ve babalarının da bu işe motive edilmesi gerekmektedir.

Ölkemizde kadın çiftçilere, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nda görevli erkek yayım elemanları ile ulaşmanın güçlükleri göz önüne alındığında kitle iletişim araçlarından faydalanılarak kadın çiftçilerin eğitilmesi konusu önem kazanmaktadır. Televizyondan yararlanılarak kadın çiftçilere yönelik eğitim programları hazırlanmalı ve kadınların bunlara katılması özendirilmelidir.

3. YAYÇEP'e katılmada öncelik genç nüfusa verilse de yaş, kesin sınırlayıcı olmamalıdır.

4. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın hangi türden olursa olsun çiftçi eğitimi

çalışmalarında çiftçi ile bütünleşmesi, eğitim programının planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde, tarım politikalarının belirlenmesinde önemli yararlar sağlayacaktır.

5. Proje yayınlarının saatleri yeniden gözden geçirilmeli; gerekirse TRT'nin 1. Kanalı dışındaki bir kanaldan akşamları 50-60 dakika daha geç bir saate alınmalıdır. Ayrıca proje yayınlarının gündüz kuşağında bir kez daha yayınlanması da düşünülebilir.

6. Proje kapsamındaki eğitim amaçlı televizyon yayınlarının desteklenmesi amacıyla hazırlanan basılı araçlar (kitap, dergi vb) proje yayınları başlamadan önce yararlanacak kişilere ulaştırılmalıdır.

7. Programlar, video kasetlere çoğaltılmalı ve arzu eden çiftçilere ücretli de olsa ulaştırılmalıdır. Bundan başka takım halinde çoğaltılarak TKB İl Müdürlükleri'ne ulaştırılan YAYÇEP kasetlerinden daha etkin olarak yararlanma sağlanmalıdır.

8. Televizyon yoluyla yaygın mesleki eğitimde, yayınlar mutlak surette yüzyüze iletişim kanalları ile desteklenmelidir. Hafta boyunca televizyondan yayınlanan programlar, mevcut olanaklarla, köylerde dönüşümlü olarak, en azından haftada birkez toplantılar düzenlenerek video aracılığı ile çiftçilere yeniden izlettirilmeli ve soru sorma - tartışma ortamı yaratılmalıdır. Çiftçilere önceden duyurulacak bir gün ve saatte uzmanlar, çiftçilerin projeye ilişkin sorunlarını dinleyip, onları bilgilendirmeli, çözümler önermelidirler.

YAYÇEP'in günlük yayın süresinin 15 dakika olduğu ve hafta içinde 5 gün yayınlandığı düşünülürse, 75 dakikalık bir genel izlemenin, haftada bir kez gerçekleştirilmesinin fazlaca güç olmayacağı söylenebilir. Buna 45 dakikalık bir de soru sorma ve tartışma süresi eklenirse, bir projeli eğitim yayını olarak planlanan YAYÇEP'in en önemli eksikliklerinden birisi olan toplu izleme ortamının hazırlanmayışından kaynaklanan sakıncalar giderilmiş olacaktır.

9. Bunun dışında günümüzde Türkiye'nin hemen her bölgesinde telefon

bağlantısı sağlanmıştır. Örneğin araştırma alanındaki bütün köylerde ve araştırma kapsamındaki tüm çiftçilerin evlerinde telefon olduğu görülmektedir. YAYÇEP programlarının herbirinin televizyondaki yayını sonunda 10 - 15 dakikalık bir süre için telefonla sorulacak sorulara konunun uzmanları cevap verebilirler.

**10.** Sınavlar, proje yayınlarının bitiminden hemen sonra yapılmalıdır ve çiftçilerin başarı puanı kendilerine bildirilmelidir.

**11.** Verilecek ödüller, sertifika konularına göre belirlenmelidir.

**12.** Projenin duyurulması aşamasında YAYÇEP'i tamamlayacak çiftçilere vaad edilen olanakların yaratılması için girişimde bulunulmalıdır.

**13.** YAYÇEP yayınlarının, gelecek yıllarda da sürdürülebileceği ya da benzeri projelerin geliştirilebileceği gözönüne alınarak, bu projelerin çiftçilere sunduğu sertifikanın yanısıra, diploma yolunu da açan bir uygulamaya doğru ilerletilmesi düşünülebilir. İyi çalışılırsa bu uygulama ilgili projelere katılımı arttırabilir. Dolayısıyla YAYÇEP'in örgün eğitimle de bütünleştirilmesi koşulları uzmanlar tarafından ele alınıp incelenmelidir.

Örneğin en az ortaokul mezunu olan katılımcılardan YAYÇEP'in açtığı bütün sertifika konularında başarılı olmuş çiftçilere, ek bir sınavla "Tarım Meslek Lisesi" diploması verilebilir. Yine, en az lise mezunu olup ilgili sertifika konusunu başarıyla tamamlayan istekli çiftçilere, üniversiteye girişte yapılan Öğrenci Seçme Sınavı'na girmeden Meslek Yüksekokullarının ilgili bölümlerine (örneğin YAYÇEP'in Bağcılık Programını tamamlayanlara bağcılık eğitimi veren bir meslek yüksekokuluna) kayıt hakkı tanınabilir.

**14.** İsteyen çiftçilere, proje önerilerini uygulama sırasında danışmanlık hizmeti verilebilmesi için yöresel alt yapı hazırlanmalıdır.

**15.** TKB, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde projenin aksaklıklarını saptamaya yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarını sürekli yapmalıdır. Ayrıca

YAYÇEP'e katılanların, programlar tamamlandıktan sonra öğrendikleri ile ilgili olarak ne yaptıkları konusunda izleme araştırmaları yapılmalı; elde edilen bilgilerden projenin geliştirilmesinde yararlanılmalıdır.

**16.** Mevcut aksaklıklar giderilerek proje yayınları devam ettirilmelidir.



## ABSTRACT

In this research, the opinions of the farmers from Sincan of Ankara, taking part in the project in its short name called YAYÇEP "**The Farmers Education Project by Television**" which has been carried out by the Ministry of Agriculture were taken into consideration and their opinions were evaluated in the lights of the principles of projected training programmes by TV.

A questionnaire is applied to 75 farmers and depth interviews are made with 15 farmers. The results which are taken from those questionnaires and interviews show that the farmers who are the target groups of the project have generally evaluated YAYÇEP positively and appreciated it.

The farmers have been mostly affected by television in the process of being informed about the project; they have been impressed by agriculturists in the process of being interested; they have been impressed by their neighbours and relatives in the process of trying on the innovations and they are impressed by their own experience in the process of application. Their success in the process of trying on the innovations which they learned from the project is effected by their neighbours' and relatives' successful experiments.

In the practice of YAYÇEP, as an example of distance education the training would have been supported with face to face relations in the field. This is the fundamental part of the training programme project. However, it was not taken into consideration during the practice; the books which were prepared to support the television programmes could not be reached to in the hands of the farmers in time; the prizes which were given to the successful farmers were not classified according to their subjects. That's not all. The promises which were given for the successful farmers while introducing the project were not kept at the end. In addition to all these, women were not taken into consideration in YAYÇEP.

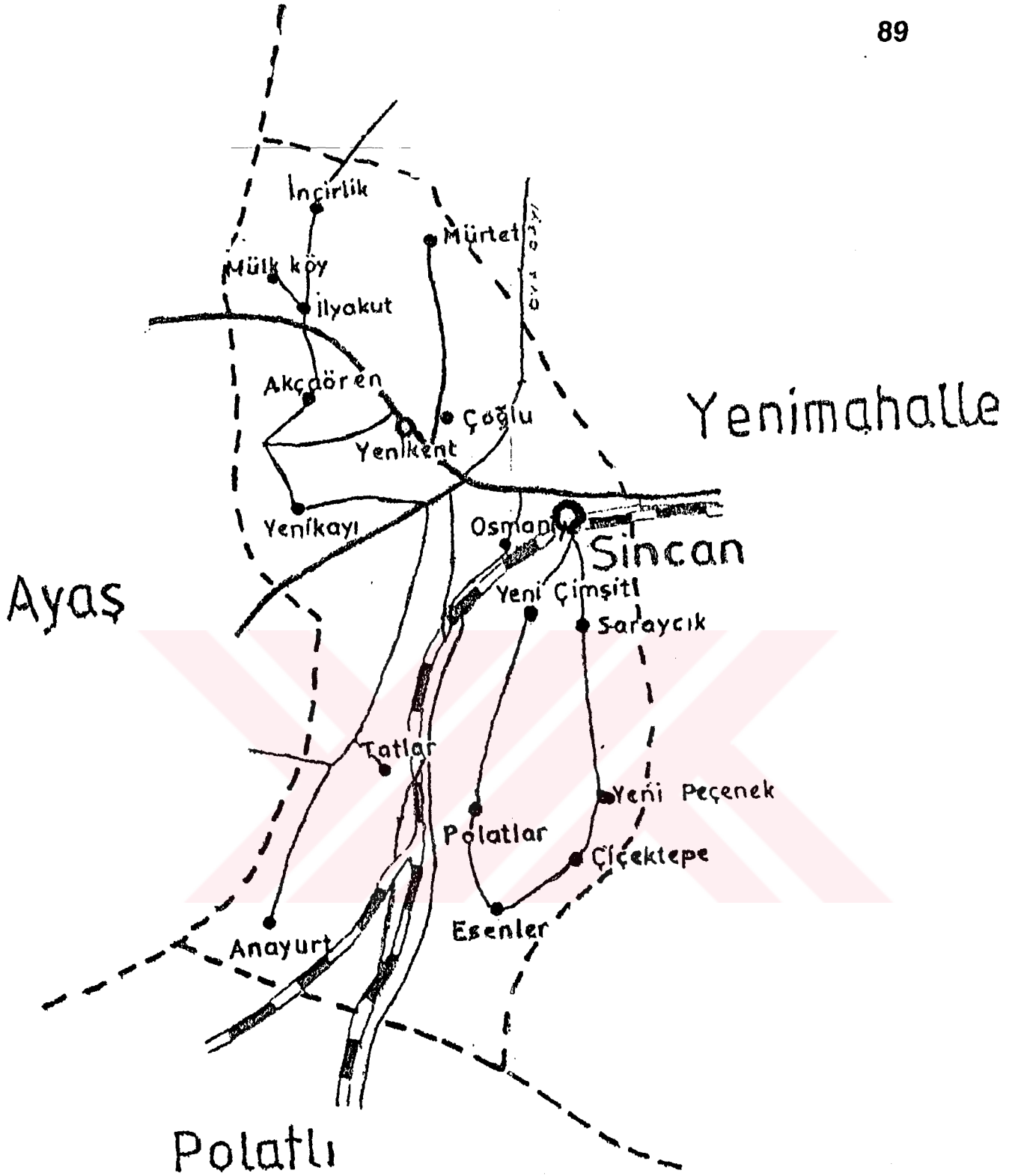
In spite of all these handicaps it has been seen that the performance of the farmers who are watching YAYÇEP programmes and reading the books of project improved. Besides, it was understood that the books of YAYÇEP had been the worthy handbooks for the farmers. It was observed that attending and being successful in the exams was rather low in proportion. In Sincan, only % 22.66 of the farmers who are participating to the project deserved a certificate.

In the conclusion of this research it was believed that the training programme project must be kept up and some other suggestions were offered in order to improve YAYÇEP and other similar projects.



**EKLER**





### KÖYLERİN SİNCAN'A OLAN UZAKLIKLARI

Akcaören	13 Km.	Osmaniye	6 Km.
Anayurt	27 Km.	Polatlar	13 Km.
Çiçektepe	13 Km.	Saraycık	3 Km.
Çoğlu	9 Km.	Tatlar	18 Km.
Esenler	20 Km.	Yeni Çimşit	4 Km.
İlyakut	16 Km.	Yeni Kayı	14 Km.
İncirlik	21 Km.	Yeni Peçenek	10 Km.
Mülk köy	18 Km.	Yenikent	8 Km.

## ANKET FORMU

**KONU: Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi'ne (YAYÇEP) Sincan İlçesi'ndeki Çiftçilerin Katılımı Ve Projeden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma**

**KÖY ADI:** .....

**DENEĞİN ADI:**.....

**ARAŞTIRMAYI YÜRÜTEN:**.....

**TARİH:**.....

### DENEĞİN

Cinsiyeti :                      Yaşı:                      Eğitim Durumu:

Mesleği:

Katıldığı Sertifika Konuları:

NOT:

### I. HABERLESME DAVRANISLARI

#### 1.RADYO VE TELEVİZYON DİNLEME-İZLEME DURUMU

DİNLEME-İZLEME SIKLIĞI	RADYO	TELEVİZYON
1. Hergün	.....	.....
2. Haftada 3-4 kez	.....	.....
3. Haftada 1 kez	.....	.....
4. Ayda 2-3 kez	.....	.....
5. Ayda 1 kez	.....	.....
6. Hiç	.....	.....

#### 2. NİÇİN RADYO DİNLİYOR VE TELEVİZYON SEYREDİYORSUNUZ ?

DİNLEME İZLEME NEDENİ	RADYO	TELEVİZYON
1.Haber edinmek için	.....	.....
2. Birşeyler öğrenmek için	.....	.....
3. Eğlenmek için	.....	.....
4. Merak ettiğim için	.....	.....
DİĞER.....	.....	.....

#### 3. GAZETE OKUMA SIKLIĞI

- |                      |                          |
|----------------------|--------------------------|
| 1. Hergün            | <input type="checkbox"/> |
| 2. Haftada 3 - 4 kez | <input type="checkbox"/> |
| 3. Haftada bir kez   | <input type="checkbox"/> |
| 4. Ayda 2-3 kez      | <input type="checkbox"/> |
| 5. Ayda bir kez      | <input type="checkbox"/> |
| 6. Hiç               | <input type="checkbox"/> |

**4. TARIMLA İLGİLİ DERGİLERİ OKUR MUSUNUZ?**

1. Evet  2. Hayır

**5. EVİNİZDE TARIMLA İLGİLİ KİTAP, BROŞÜR VAR MI ?**

1. Var  2. Yok

**II. ÇİFTÇİLERİN PROJEYE KATILIM SÜREÇLERİ****6. YAYÇEP' İ İLK KEZ NE ZAMAN DUYDUNUZ ?**

1. Mart - Nisan 1991   
 2. Mayıs - Haziran 1991   
 3. Eylül - Ekim 1991   
 4. Kasım 1992   
 5. Ocak 1993

**7. YAYÇEP' İ İLK KEZ KİMDEN VEYA NEREDEN ÖĞRENDİNİZ ?**

1. Televizyondan   
 2. Radyodan   
 3. Gazete ve dergilerden   
 4. Afişlerden ve el ilanlarından   
 5. Ziraatçilerden   
 6. Muhtardan   
 7. Öğretmenden   
 8. Komşu ve akrabalarından   
 DİĞER.....

**8. YAYÇEP' TEN HABERDAR OLDUKTAN SONRA PROJENİN AYRINTILARINA VE ÇİFTÇİLERİN PROJEYE KATILIMINA İLİŞKİN BİLGİLERİ NEREDEN VEYA KİMDEN EDİNDİNİZ ?**

1. Televizyondaki Yayçep tanıtım programından   
 2. Radyodaki YAYÇEP tanıtım programından   
 3. Gazete - Dergilerden   
 4. El ilanları ve afişlerden   
 5. Ziraatçıların tanıtım toplantılarından   
 6. Muhtardan   
 7. Öğretmenden   
 8. Komşu ve akrabalarından   
 DİĞER .....

**9. YAYÇEP'E KATILMAYA KARAR VERMENİZDE PROJENİN HANGİ ÖZELLİKLERİ ETKİLİ OLDU ?**

1. İlgi alanıma giren tarımsal konularda temel bilgiler vereceği   
 2. Mevcut bilgilerim dışında yeni ve yararlı bilgiler vereceği   
 3. Öğretilenler sayesinde gelirim artacağı   
 4. Öğreneceklerim sayesinde maliyetimin azalacağı   
 5. Proje sonunda sertifika verileceği ve bunun bazı öncelikler sağlayacağı   
 6. Sınav sonunda başarılı olanlara bazı ödüller verileceği   
 DİĞER.....

**10. PROJE SONUNDA BİR SINAV YAPILACAĞINI BİLİYOR MUYDUNUZ?**

1. Evet  2. Hayır

**11. SINAVIN NASIL VE NEREDE YAPILACAĞINI BİLİYOR MUYDUNUZ?**

1. Evet  2. Hayır

**12. SINAVDA BAŞARILI OLANLARA SERTİFİKA VERİLECEĞİNİ BİLİYOR MUYDUNUZ?**

1. Evet  2. Hayır

**13. SERTİFİKANIN ÇİFTÇİLERE NE GİBİ BİR YARAR SAĞLAYACAĞINI BİLİYOR MUYDUNUZ?**

1. Evet  2. Hayır

**14. YAYÇEP SONUNDA BAŞARILI OLAN ÇİFTÇİLERE NE TÜR ÖDÜLLER VERİLECEĞİNİ BİLİYOR MUYDUNUZ?**

1. Evet  2. Hayır

**15. YAYÇEP ÖDÜLLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİZ VE VARSA ÖNERİLERİNİZ NELERDİR?**

.....

**16. KAYIT YAPTIRDIĞINIZ PROGRAMIN SINAVINA GİRDİNİZ Mİ ?**

1. Evet  (18'e geçiniz) 2. Hayır  3. Sınav henüz yapılmadı

**17. SINAVA NEDEN GİRMEDİNİZ ?**

.....

### **III. PROGRAMLARIN İZLENME DURUMU VE ETKİLERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK SORULAR**

**18. YAYÇEP PROGRAMLARINI NE ZAMAN İZLİYORDUNUZ ?**

1. Sabah (6.45)  2. Akşam (18.30)  3. Bazen akşam bazen sabah

**19. PROGRAMIN YAYIN SAATİ SİZE UYGUN MU?**

1. Uygun  2. Uygun değil  3. Ne olmalı? .....

**20. PROGRAMLARI HANGİ SIKLIKTA İZLEDİNİZ?**

1. Hergün hiç kaçırmadan izledim   
 2. Birkaç program dışında çoğunu izledim   
 3. Başlarda daha çok izliyordum   
 4. Çok azını izleyebildim   
 5. DİĞER.....

**21. PROGRAMLARI EN ÇOK NEREDE İZLEDİNİZ?**

1. Kendi evimde   
 2. Köy kahvesinde   
 3. Köy odasında   
 4. Komşu - akrabada   
 5. Muhtarın evinde   
 6. DİĞER .....

**22. ANLATILACAK KONUYU DAHA ÖNCE DEN BİLİYOR MUYDUNUZ ?**

1. Evet biliyordum  2. Hayır bilmiyordum

**23. PROGRAMLARI KİTAPTAN TAKİP EDİP ÖNCE VE / VEYA SONRA ÇALIŞIYOR MUYDUNUZ?**

1. Önce okuyordum.   
 2. Sonra okuyup soruları çözüyordum..   
 3. Vakit buldukça okuyordum.   
 4. Merak ettiğimde veya lazım oldukça kitaba bakıyordum.   
 5. Hiç bakmıyordum. (26' ya geçiniz)   
 DİĞER.....

**24. KİTAPTA YER ALAN KONULARI ANLAYABİLİYOR MUSUNUZ ?**

1. Kolay anlıyorum   
 2. Zorlukla anlıyorum   
 3. Hiç anlamıyorum (26' ya geçiniz)

**25. KİTAPTA ANLATILANLAR İŞİNİZE YARIYOR MU? (Uygulamaya elverişli mi?)**

1. Hepsi yarıyor   
 2. Genellikle yarıyor   
 3. Bazıları yarıyor   
 4. Hiç yaramıyor

**26. TELEVİZYON PROGRAMLARINDA ANLATILANLARI ANLAYABİLİYOR MUYDUNUZ ?**

1. Kolaylıkla anlıyordum   
 2. Genellikle anlıyordum   
 3. Bazılarını anlıyordum   
 4. Hiç anlamıyordum

**27. PROGRAMLARIN SUNUŞ ŞEKLİNİ BEĞENİYOR MUYDUNUZ?**

1. Evet (29' a geç)  2. Hayır ( 28. soruyu cevaplayınız)

**28. PROGRAMLARIN NASIL SUNULMASINI İSTERDİNİZ ?**

1. Karşılıklı konuşma (soru - cevap) şeklinde   
 2. Uzman kişilerle görüşme (röportaj yapma) şeklinde   
 3. Oyunlaştırılmış (dramatize edilmiş) şekilde   
 4. Karma (hepsi birlikte) şekilde   
 DİĞER.....

**29. PROGRAMLARDA ÇİFTÇİLERİN GÖRÜŞLERİNE YER VERİLMESİNİ İSTER MİYDİN?**

1. Evet  2. Hayır

**30. PROGRAMLARDA ANLATILANLARI ANLAMADIĞINIZ VEYA MERAK ETTİĞİNİZ ZAMAN NE YAPTINIZ ?**

1. Köye ziaatçı geldiğinde sordum   
 2. İlçeye gittiğim zaman Tarım Müdürlüğü'ndeki uzmanlara sordum   
 3. Köyde YAYÇEP'e kayıtlı diğer çiftçilere sordum.   
 4. YAYÇEP Programına mektup yazıp sordum.   
 5. Muhtara, öğretmene sordum   
 6. Hiç birşey yapmadım   
 DİĞER.....

**31. PROGRAMLARDA ÖĞRENDİĞİNİZ KONULARDAN KENDİ İŞİNİZDE UYGULADIĞINIZ OLDU MU ?**

1. Evet (33'e geçiniz)  2. Hayır (32'ye geçiniz)

**32. NEDEN UYGULAMADINIZ ?**

.....  
 .....  
 .....

**33. BU UYGULAMALARDAN SONRA NASIL SONUÇ ELDE ETTİNİZ ?**

.....  
 .....  
 .....

**34. PROGRAMDA ANLATILAN HERHANGİ BİR KONUDA KENDİ BİLDİKLERİNDEN FARKLI ŞEYLER SÖYLENDİĞİNDE NE YAPTINIZ ?**

1. Kendi bildiğimin yanlış olduğunu anlayıp, anlatılanları uyguladım.   
 2. Kendi bildiklerimin doğru olduğunu düşündüm.   
 3. Köye ziraatçi geldiğinde sordum.   
 4. İlçeye gittiğimde uzmanlara sordum   
 5. Köyde ileri gelenlere sordum   
 DİĞER .....

**35. YAYÇEP SİZE İLGİLENDİĞİNİZ KONULARDA YENİ BİLGİ KAZANDIRDI MI?**

1. Evet   
 2. Hayır   
 3. Bir ölçüde

**36. YAYÇEP SİZE YARARLI OLDU MU?**

1. Çok yararlı   
 2. Yararlı   
 3. Az yararlı   
 4. Yararsız

**37. SİZCE YAYÇEP'İN EN OLUMLU YÖNÜ NEDİR?**

.....  
 .....  
 .....

**38. SİZCE YAYÇEP'İN EN EKSİK VEYA AKSAYAN YÖNÜ NEDİR?**

.....  
 .....  
 .....

**39. SİZCE YAYÇEP'İN DAHA BAŞARILI OLMASI İÇİN NELER YAPILMASI GEREKİR?**

.....  
 .....  
 .....  
 .....

**40. SİZCE YAYÇEP TUMÜYLE ELE ALINDIĞINDA BAŞARILI OLDU MU?**

1. Oldu  2. Olmadı

**41. YAYÇEP'İN BUNDAN SONRAKİ AŞAMASINA KATILMAYI DÜŞÜNÜR MÜSÜNÜZ?**

1. Evet  2. Hayır

**42. YAYÇEP' E DİĞER ÇİFTÇİLERİN KATILMASINI TAVSİYE EDER MİSİNİZ ?**

1. Ederim  2. Etmem

**43. SÖYLEMEK İSTEDİĞİNİZ BAŞKA BİR ŞEY VAR MI?**

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

**ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.**



# KAYNAKÇA

- AKŞİT, Bahattin "Kırsal Dönüşüm ve Köy Araştırmaları: 1960 -1980", **11.TEZ Kitap Dizisi: 7**, Uluslararası Yayıncılık Ltd. Şti. İstanbul: 1987
- ALİCAN, Cahit **Radyonun Kırsal Yörelere Yaşayanlara Halk Eğitimi Açısından Etkisi**, A.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara:1975 (Basılmamış Doktora tezi)
- ALKAN, Cevat **Açık Üniversite, Uzaktan Öğretim Sistemlerinin Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi**, A.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara: 1981
- \_\_\_\_\_ **Açıköğretim**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara : 1987
- ATAÖV, Tükkaya **Bilimsel Araştırma El Kitabı**, Savaş Yayınları, Ankara: 1982 (İkinci basım)
- ANONİM. Sincan Kaymakamlığı Yazı İşleri Müdürlüğü Kayıtları
- ANONİM. TKB Sincan İlçe Müdürlüğü 1994 Yılı Çalışma Raporu
- ANONİM. TKB Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi Kayıtları
- ANONİM. TKB Ankara İl Müdürlüğü YAYÇEP Kayıtları
- AYHAN, Serap "İletişim, Öğrenme ve Halk Eğitimi Üzerine", **A.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu Yıllığı, 1989 - 1990**, s. 133 - 147
- \_\_\_\_\_ Halk Eğitiminde Katılma, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara :1988
- \_\_\_\_\_ "Katılma Olgusu İle İlgili Bazı Yaklaşımlar", **A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:20, Sayı: 1-2 (Ayrı Baskı) Ankara: 1988
- \_\_\_\_\_ "Halk Eğitiminde Katılmanın Araştırılması: Niteliksel Yaklaşımın Gizilgücü" **A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı:1 - 2 (Ayrı Baskı), Ankara - 1988
- \_\_\_\_\_ "Androgoji: Yetişkinlerde Öğrenme Konusunda Yeni Bir Teknoloji", **A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 2, Ankara - 1989
- \_\_\_\_\_ "Türkiye'de Toplum Ormancılığı Çalışmalarında Katılımcı



- Yaklaşım, Yayım ve Kadın", Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi İçin T.C. Orman Bakanlığı ve B.M. Gıda ve Tarım Teşkilatı'na Sunulan Danışmanlık Raporu, Ankara , Ağustos : 1993
- AZİZ, Aziz  **Radyo ve Köy Yayınları**, TRT Merkez Program Dairesi Yayınları, 1968 (Çoğaltma)
- \_\_\_\_\_  **Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi**, T.O.D.A.İ.E. Yayınları: 148, Ankara - 1975
- \_\_\_\_\_ "Radyo ve Televizyon İzleyici Araştırmaları", **A.Ü. SBF. Basın Yayın Yüksekokulu Yıllığı** , 1974 -1976, s.253 - 300
- \_\_\_\_\_ "Televizyon ile Doğrudan Eğitim", **Eğitim ve Bilim ( 2-8 )** ,Türk Eğitim Derneği Yayını, ss. 35 - 41, Ankara : Temmuz 1977
- \_\_\_\_\_ "Televizyon ile Doğrudan Eğitim", **Eğitim ve Bilim ( 2-9 )** , Türk Eğitim Derneği Yayını, ss. 41 - 52, Ankara : Eylül 1977
- \_\_\_\_\_ "Kadın Eğitiminde Televizyondan Yararlanma", **A.Ü. S.B.F. Basın Yayın Yüksekokulu Yıllık 1979**, Ankara - 1980
- \_\_\_\_\_  **Radyo ve Televizyon ile Eğitim**. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara: 1982a
- \_\_\_\_\_  **Toplumsallaşma ve Kitleli İletişim**, A.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu Yayını, Ankara: 1982b
- \_\_\_\_\_  **Araştırma Yöntemleri, Teknikleri ve İletişim, İletişim Araştırmaları Derneği (İLAD) Yayını**, Ankara : 1990
- BARAY, A. İlk ve ERGUN, Temel  **1980 Sonrası Dönemde Türkiye'nin Tarımsal Yapısında Ortaya Çıkan Değişmeler**, İstanbul:1990
- BOSTAN, T. "Televizyonun Tarım Yayınları", **Ziraat Mühendisliği Dergisi**, Sayı: 26, Ankara : 1993
- CEYLAN, İ. Coşkun Çubuk İlçesinde Televizyonun Tarımsal Programlarının İzlenmesi ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi ) Ankara: 1988
- ÇETİNKAYA, N. Polatlı İlçesi Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Uygulamasında Eğitim ve Ziyaret Sistemi Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi ) Ankara: 1991
- ÇİLENTİ, Kamuran  **Eğitim Teknolojisi, Kavramlar - Araç ve Yöntemler, Merkezler**, Gül Yayınevi, Ankara : 1979

- DİE Genel Nüfus Sayımı 1990, Nüfusun Sosyo Ekonomik Nitelikleri (TÜRKİYE), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 1616, Ankara
- DEMİRYÜREK, Kürşat Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesine (YAYÇEP) Gölbaşı İlçesinde Çiftçilerin Katılımı Üzerine Bir Araştırma , A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara:1993
- DOĞAN, Sami "Cumhuriyetten Günümüze Tarımsal Politikalar, Tarımsal Eğitim ve Örgütlenme Çalışmaları", **Tarım ve Mühendislik Dergisi**, Sayı:7, ss. 11 - 25, Ankara: Şubat 1982
- DUVERGER, Maurice **Sosyal Bilimlere Giriş**, (Çev: Ünsal Oskay) Bilgi Yayınevi, Bilgi Dizisi, No: 4, Ankara:1973
- ERAKTAN, Gülcan **Türkiye'de Tarım, Tarım Kesimine Yönelik Politikalar ve AT Karşısındaki Durumu**, Alkar Matbaacılık, Ankara :1988
- ERDOĞAN İ ve ALEMDAR, K. **İletişim ve Toplum**, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1990
- ERKAN, Onur " Tarımsal Kalkınmada Eğitimin Önemi ve Türkiye'de Tarımsal Eğitim", **Tarım ve Mühendislik Dergisi**, Sayı: 22- 23, ss. 13 - 18, Ankara: 1986
- FREİRE, Paulo **Ezilenlerin Pedagojisi**, (Çevirenler: Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek) Ayrıntı Yayınevi, İstanbul: 1991
- GERAY, Cevat **Halk Eğitimi**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara:1978
- \_\_\_\_\_ "Toplumsal ve Eğitsel Açından Türkiye'de Radyo ve Televizyon Amaç, İlke ve Öncelikleri Üzerine Bir Deneme" **A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1-4, Ankara: 1971
- \_\_\_\_\_ "Halkı Eğitici Yayınların Planlanması ve Radyo Bölgelerine Göre Türkiye'nin Toplumsal Özellikleri", **T.O.D.A.İ.E. Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 4, Ankara: 1971
- \_\_\_\_\_ "TRT Köy Yayınlarının Amaç, İlke ve Öncelikleri", **A.Ü. SBF. Basın Yayın Yüksekokulu Yıllık 1979**, Ankara : 1980
- GÖKÇE, Birsen **Toplumsal Bilimlerde Araştırma**, Savaş Yayınları, Ankara:1988
- GÜNEŞ, Turan "Türkiye'de Tarımsal Pazarlama Kooperatiflerinin Gelişmemesinin Temel Nedenleri ve Alınabilecek Tedbirler", **Verimlilik Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1, 1988
- KARASAR, Niyazi **Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Ankara, P.K. 33, Bahçelievler :1979 (İkinci Baskı)

- \_\_\_\_\_ **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler.**  
Ankara , Bahçelievler, PK. 33, Ankara: 1882
- KAYA, Y. Kaya **İnsan Yetiştirme Düzenimiz, Politika - Eğitim - Kalkınma,** Erk Basımevi (3. Basım), Ankara - 1981
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem **İnsan ve İnsanlar ,** BETA Basım/Yayım/Dağıtım, İstanbul: 1983 (Beşinci Baskı)
- KAZANCI Metin **Halkla İlişkiler,** A.Ü. SBF Basın Yayın Yüksekokulu Yayını, Ankara - 1979
- KİP, Ergun "Tarım Öğretiminin 140. Yılında Tarımsal Sorunlarımız", **Tarım ve Mühendislik Dergisi,** Sayı: 20, Yıl: 1986
- KLAPPER, John "Social Effects of Mass Communication", **The Science of Communication,** Wilbur Schramm Basic Books Publishers Com. Chicago: 1963
- KOCABAŞOĞLU, Uygur **Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna,** A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 442, Ankara : 1980
- KORUM,Uğur **İstatistiğe Giriş,** A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 483, Ankara: 1981
- LOWE, John **Dünya'da Yetişkin Eğitime Toplu Bakış,** (Çev: Turhan Oğuzkan) UNESCO Türk Milli Komisyonu Yayını, Ankara: 1985
- MUTLU, Erol **Televizyonu Anlamak,** Gündoğan Yayınları, Ankara: 1991
- MÜLAYİM, Z.Gökalp **Genel ve Tarımsal Kooperatifçilik,** Bilgi Yayınları, No: 18, Cihan Matbaası, Ankara : 1975
- OAKLEY,Peter and GARFORTH, Christopher **Guide to Extension Training,** Fao of UN. Agricultural Extention and Rural Development Center School of Education, University of Reading UK, FAO Training UK, FAO Training Series No: 11, Rome: 1985
- \_\_\_\_\_ **Yayım Eğitimi Rehberi,** FAO, TUYUAP Yayınları, Ankara: 1988
- OSKAY, Ünsal **Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon,** A.Ü. SBF Yayınları No: 410, BYYO Yayınları No: 5, Ankara - 1978 (İkinci Baskı)
- \_\_\_\_\_ **Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş,** A.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları: 7, Ankara: 1985
- OZANKAYA, Özer **Toplumbilime Giriş,** A.Ü. SBF. Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları: 431, Ankara : 1979
- ÖZGEN, Mesut **Kırsal Kalkınmada Radyodan Yararlanma (Çorum-Çankırı**

- \_\_\_\_\_ **Örneği ) Anadolu Ün. Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir - 1986**
- \_\_\_\_\_ **Çukurova Radyosu Dinleyici Araştırması, Ankara: 1975, Çoğaltma)**
- ÖZKAYA, T. vd. **Tarımsal Yayım ve İletişim, E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 8, Ders Notu, 1991 - İzmir**
- Shingi,P.M. and Mody,B. **The Communication Effects Gap, A Field Experiment on Television and Agricultural Ignorance In India. Communication and Development, Edited by Everet M. Rogers, Sage Contemporary Social Science Issues No: 32, Sage Publications Inc. London - 1982**
- SINGH, N.P. **Problems and Propects of Rural TV Programming India, Extention Edication and Rural Development Volume 1, International Experience in Communication and Innovation, Edited by Eruce R. Crouch and Shankariah Chamala, John Wiley and Sons, Australia: 1987**
- Süerdem O. Nilüfer **Radyo ve Halk Eğitimi. TRT Merkez Program Dairesi Başkanlığı Yayınları No: 12, Ankara: 1969 (Çoğaltma)**
- SWANSON, Burton.E. **Agricultural Extenion, A Reference Manuel, Food and Agricultural Organization of the United Nations, Rome - 1984**
- TALUĞ , Cemal **Tarımsal Yayım Projelerinde Program, Planlama", Tarımsal Yayım Stratejisi Semineri, Ankara - 1978**
- \_\_\_\_\_ **Yayım ve Haberleşme, Ders Notu, A.Ü. Ziraat Fakültesi, Ankara-1981 (Çoğaltma No: 49)**
- \_\_\_\_\_ **"Kırsal Alanın Unutulan Üreticileri: Köylü Kadınlarmız", Verimlilik Dergisi, 1986/2, MPM Yayını, S. 27 - 39**
- \_\_\_\_\_ **Zirai Yayım, Tarım ve Köy, Sayı 87, Mayıs 1993, Ankara , s..27**
- \_\_\_\_\_ **" Tarımsal Dönüşüm ve İnsan Kaynağı Geliştirme", Tarım Haftası'94 - Sempozyum, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları, No: 25, Ankara: 1994)**
- TATLIDİL, Hasan **Konya Ereğli İlçesinde Köy Kalkınma Kooperatiflerinin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Doktora Tezi (Basılmamış) Ankara, 1978**
- \_\_\_\_\_ **Tarımsal Yayım Çalışmalarında Önder Çiftçi Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma, A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 893, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 526, Ankara - 1984**

- TEKİN , Meral "Yetişkin Eğitiminde Katılma ve İlgili Araştırmalar", **A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:22, Say:2, Ankara - 1989
- TKB TYUAP Yayım Sisteminin Ana Prensipleri, **TYUAP Yayım Klavuzu Bölüm 1**, TKB Yayını, Ankara - 1987
- TKB Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, **Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Ödüllendirme Projesi El Kitabı**, Ankara 1991
- TKB **Tarım ve Köy Dergisi**, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sayı: 71, Ankara - Ocak 1992
- TKB **Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Protokolü**, TKB Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Yayınları: 1991 Ankara
- TRT, **Dünden Bugüne Radyo-Televizyon**, Ajans-Türk Matbaacılık, Ankara - 1990
- TRT 1991, 1992, 1993, 1994 Yayın Planları
- TÜTENGİL, C.Orhan **Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları ( 100 Soruda) Gerçek** Yayınevi, No: 45, 1977